

Bastra talalardın proletarlar, birikler!

MAL UGBN çarandırp
██ **ÖSKYRER KEREGİNDE, PARTIJA LA**
BAŞKARUUDYN EN ÇAAN UCURLU
REŞENIJALAR

GBI-II OJROT BÖLYGI 1935 ç.

Алт.

3-402

Bastra talalarдың proletarlarь, birikleger!

**MAL UĞЫN ҶARANDЫРЫР ӨSKYRER
KEREGINDE, PARTIJA LA BAŞKARUUDЫN
EŇ ҶAAN UCURLU REŞENIJALARЬ**

461 (2) 43

MALDÛ ÇARANDÛRÛP, ØSKYRER KEREGİNDE

Cernov la Kalmanovic nekørlørdin dokladtarø aajÛnca

BSK(в) P TK-ñ PLENUMÛNÛN 1934 ç. 1-кø ijul'da turguskan
REZOLJUTSIJAZÛ

Deremnedegi kolhoz çazalÛnÛn çenyzinin øiltuuzÛnda aø keregin çakøø vudyrip kelgen sovhoztordo, kolhoztordo lo kolhozçylar-dÛn vojnÛnÛn kolÛndagø malÛn tÛrgen elvederine çakøø arga vergen volÛp çat. Kalgancø çÛldardagø tøzøgø, mal azraar çaan sovhoztor la kolhoztordÛn tovarnÛj fermalarø mal yurin øskyreriniç tøø çeri volÛp, maldÛn kaçestvozn çarandÛrÛp, onÛn verip turgan tovar produktsijazÛn çaanadÛp, øskyrip turar voldÛ. KolhozçylardÛ ujlu edip alar kereginde çaan çenyler vytti; ujn çok volgondor gosudarstvonnÛn çeniçteleri le ødÛøke akca verip turganÛnÛn øiltuuzÛnda, 1933 çÛldÛn ekinci vølygineç veri, 900 muç tizi vozu sadÛp aldÛlar.

OnðÛjda volgoznÛ, vastra mal yurin øskyrer kreezi koomoj volÛp, arÛp çat dep, BSK(в)P TK-ñ plenumÛ vodop turø, onÛn yurin øskyreri çÛlgÛr vytrej çat, at yuri çanÛnaç deze tÛn toozÛ astap turarø tøktoçok.

MaldÛn azralÛn elvedip, onÛ çarandÛrÛp alar kereginde kereky iøterdi tøzøp alçalak, mal kavÛrÛp turar çerlerdi le øløn çavar çerlerdi çarandÛrÛp turganÛ ujan, azralga çaraar eç kereky øløn-dørdi (klever, ljutserna) salÛp turganÛ undulÛp kalgaç, azral kul'turalarÛnÛn la øløn saap turgan çerlerdin tyzÛmi çavÛø, azral kereginde iøter turgan promøølennostÛn (aø kursak eder promøølennost') çetire edilveç arÛp çatkan ook-teek çemitterin, baza takÛp promøølennost' azÛra øtkyrerin (pererabotka) koomoj edip turu.

Mal yurin øskyrerinde çer vazkaruu la sovhozÛnÛn vaøkaruucylarø partijnÛj la sovet organizatsijalar koomoj iøter çat dep, BSK(в)P TK-ñ plenumÛ vodop, nekør Stalinin: „Mal azraar kerekti, vastra partija, kødire iøter turgan ulus partijnÛjlar-da partijnÛj emesteri-de kødirezi vojløgÛnÛn kolÛna alÛp iøter kerek, yuzeri mal azraar keregi kecegi, vajavir çeniçluuvudyrip kalgaan aø elveder keregindij-øk, eç vaøkÛ, çan kerek etti dep, sanaazÛna çart alÛnar-

g a k e r e k“ der ajtkanь la vařkaтp, mal yyrin vol'řevik ijdezi le őskyreri usьn tartьřьn der, olordoң katu neker turь.

Mal yyrin őskyrip, onь kőnyktirer tős arga iř—kolhoztorďn tovarnьj fermalarьn elbedip, mal azraar sovhoztorď tьndarьnda volьp řat.

Mal azrap turgan sovhoztorďn tős zadacazь volьp turganь—malďn ugьn řarandьřp, onoң alar kireltezin řaanadьp alarь volьp řat, ol ajas sovhoztorď sьp—sьn řakřь, uktu malďn kőrumřily hozjajstvozь edip, kuvultьp alarьn kőnyktireri volьp řat.

Mal azrap turgan sovhoztor kolhozтn fermalarьna řoon malďn daң la řař malďn vererin (sadarьn) řьldьn-řьlga kőptődər ucurlu, onďnj iř aajьnca kolhoztorďn tovarnьj fermalarьn elbedip řarandьřarga gosudarsvo řanьnaң mal řetirip turgan tős ujazь volьp varar ucurlu.

Kolhoz tovarnьj fermalarь mal yyrin elbeder kereginde, řaan ucurlu volьp turganьn, TK-ң plenumь cokum temdekter turь. Em-digi var kolhoztorďn fermalarьn ořanizatsionno-hozjajstvennьj řanьnaң tьndarь, vaza kazь la kolhozko ferma tőzər alarь, partijnьj la sovet organizatsijalarьnьn eп vařtapkь vudyrer zadacazь volьp turar ucurlu. Kolhoztorďn tovar fermalarьnьn toozьn kőptődəri le var fermalarda mal toozьn kőptődəri vu mьndьj řol lo vyder ucurlu:

a) řař malď koořp, onь kiceep turup azrap alar aajьnca;

b) malď kolhozьlardaң kolьnda turgan malьnaң sadьp alar aajьnca;

v) kolhoztorgo kerektyzince gosudarstvo řanьnaң kredit akca verip, malď sovhoztoroң sadьp aьp turar aajьnca. Kolhoztorďn tovar fermalarьn vuzarga la kolhoz malьn yzerge, sacarga umzangaпь kolhoztorgo őřty klasstьn sanaazь volьp řat, onь tuj caar turar kerek.

Mьnь la kozo, uј řok volgon kolhozьlar, kьska őjide uјlu voloř usьn tartьřp, vu keier eki řьldьn turkunьna oncozь uјlu voloř usьn tartьřьn der, TK-ң plenumь onco partorganizatsijalar-ga řakьp turь.

Mal yyrin tyrgen őskyrip, őnzider kereginde, gosudarstvonьn ař salar planь sьlar, mal keregin vaza onoјp ok řarttaп, plandap turarь kerekty der vodop, kolhoztoro, kolhoztorďn tovarnьj fermalarьnda malďn tьn toozьn őskyreri aajьnca plandu zadanijalar turguzьp, sovhoztorďn, kolhoztorďn, kolhozьlardьn, taңnaң řat-kandardьn řař malьn azrap őskyrip alarьn plandap, mal kursağьn iřter vudyrerin plandap, ol plandь sovhoztorgo, kolhoztorgo-lo řurt-sovetterge řetirgedij edip turguzar kerek der, BSK(B)P-пьn TK-ңiң plenumь vodop řat.

Mal yyrin őskyrup řarandьrar kereginde, gosudarstvonьn verilgen planьn vudyrerі—partijnьj la sovet organizatsijalarďn řaan kiceejten tős keregi voloř ucurlu, oo yzeri vu plan sovhoz iřcilerdi, kolhozьlardь la aldьnaң řatkandardь mal yyrin őnzidip, őskyreі zadacanь vudyrip alarga tartьp alatan arga voloř ucurlu.

TK politajurozь la SSRS-тn Sovnarkomь 1934 le 1935 řьldarďn turkunьnda vařka-vařka respublikalarda, krajlarda la oblastarda mal yyrin kanajьp őnzidip őskyretenin řuyp plandaj la, olorgo za-

lanijalar verzin dep, BSK(В)Р ТК plenumъ çakьp çat, bu kerekfi vudyrer plandь berérde, mal izindegi kerekerdi, emdigi tuzunda kerekty var çepselderle çepser, cokumdap, mundьj çakьltalar aajьnca ötkyrglezin:

I. SOVHOZTORDЫN MALЬ KEREGINDE

BSK(В)Р Төс Komitedinin plenumъ SSRS-тың sovhoztordьң alvatь Komissariadьn, Narkomsnavть la SSRS-тың Narkomzemьn, sovhoztordogь mal aзыральnyң kereginde mundьj kerekerdi vudyrer ucurlular dep çakьp turь:

1. Sovhoztordьң malьna aзыraar өлөnin le ooor çerin çetkil edip, oo yzeri sovhoztordьң kьralarьnda өskөn mal aзыraar aзыnaң (kontsentrirovannьj norma) көp nurgunьn maldьң kursaгьna ederin kiceezin dep çakьpьr.

Mal aзыraar өлөnin salar kьralarьn tyrgen elbeder keregi aajьnca la vaza tazьldu aş la mьrcak salьp, oo yzeri, coko sovhoztordo kortoşko salarь aajьnca, vastra mal sovhoztordo, aş zavodtorьnda, aştь seliştire (sevoovorot) salarьn plandap turguzar kerek.

1936 çьlda sovhoztordo өлөң le tazьldu aştьң yreni voьnda volьzn dep, onđij yren өзөр çerlerin (semjannik) elbedip alar kerek.

2. Maldьң aзыral aştarьn çazaarьna (termendeerge, olordь koьiştьrarga) kazь la mal sovhoztordo aştardь vaştap çazajtan çepselderdi—blizard¹⁾, maskalu teermenderdi, çarak aş oodocьlardь, zьmьx oodocьlardь, 1934 çьlda sovhoztorgo çetirip verer kerek.

3. Sovhoztordьң alvatь Komissariadь aş iştep turgan sovhoztordo mal aзыральn vaştazьn dep ТК-le Sovnarkomnyң bergen çakьltazьn emdige vudyrbegen ucun, vaza bir aaj mal aзыrap turgan (spetsilizirovannьj) sovhoztordo өskө maldardь aзыraarьn vaştagalak ucun, bu Komissarijat ajdьң turkununda, uj maldь, işt iştetjen sovhoztordo aзыraarьn vaştajtan, coko lo koj aзыральn, syttiң le ettiң sovhoztordьnda vaştajtan, uj maldь coko lo koj sovhoztordьnda aзыrap vaştajtan ucurun şyyp, plandap alala, Sovnarkomgo çeptetsin dep çakьpьr.

4. Sovhoztordo mal ugьn çarandьrar kereginde:

a) maldьң toozьn өskyrer kereginde, kandьj la sovhoztordo turgan maldьң eң taldamazьn vaşka yurge ajьp, onь çazap, tavьlar, agronom yuredyy aajьnca көrip, cotoп turar kerek;

b) ukту mal aзыrap turgan sovhoztordьң işteriniң kacestvozьn (aajьn) syrekej көdurerine, olorgo kerekty zootexnik la mal emci kadrlardь çetkil verele, olordьң vojlorьnda çyzyn-çyyp aзыральnyң tözөлgezin sovhozko çetkil keregince tözөp, vaştap verzin dep. Narkomsovoztorgo çakьpьr.

5. Sovhoztordьң çazalьnyң (stroitel'stvoның) kacestvozь koomoj volup turgan kereginde le ol çazaldar өjinne vyтпей turgan kereginde, arcadala ulus çadatan turalardьң çazalь koomoj vudyр turgan kereginde Narkomsovoztorgo 1934 çьlda bergen plan programmazь aajьnca vudyrerin kiceezin dep, mal sovhoztordьң çazaldarьn

¹⁾ Blizard—çyzyn çyyp aştь kuvultьp, maldь aзыraar aş çazap turatan maşina

plandaj la, olordъ vudyreten øjin edele, onъ çeptøderge Sovnarkomgo verzin dep plenum çakъp turъ.

6. Sovhoztordъn iŝmekçileri çadatan turalarъn vojlorgъ aldъnan çazar turganъn tьndьp, sovhoztordo iŝter turgan spetsialist ulustardъn çadatan turalarъn, 1934-35 çyldardъn turkununda çarandьbrat ucurlu.

7. Mal sovhoztordo em turguza iŝti kanajьp cotojtonъn, çaldь kanajьp tøljtønin ajdьp turgan instruksija syrekej çartъ çok, oо yzeri vulgaktu ucun, onъ çaratpaj toktodor. Sovhoztordъn iŝmekçilerine, vudyrgen iŝ ucun tøljtønin øskørtsin dep, baza iŝti plandь azьnda vudyrgen ucun, natura la sьjlarъn (çaŝ mal la) Narkomsovhoztor takъp, çarttar, çazar alъn dep çakъp.

8. Sovhoztor emdige voъnsa vojlorgъnъn izinde kerekerdi eely edip sever turguspagan kereginde, Narkomsovhoztor, Narkomsnav la Narkomzem, sovhoztordo kandьj la iŝ-kerekerdi eely edip sever vaŝtar, vudygьp turъn dep, baza akca sьgьmьnъn la smetanъn katu distsiplinazьn çazar turguъp alъn-dep BSK(в)P TK-н plentъ çakъp turъ.

9. Køp sovhoztordo mal azьralъn severlevej, olordъ aaj-vazь çokko korodьp turgan var kьkьktardь temdekter turup, bu kerekerdi Narkomsovhoztor katu ŝindep, kørip turъn dep çakъp, maldъn azьral øleң azьn sever kiceeriniң karuuzьna turarъ sovhoztordъn direktorlarъn la politotdelderdiң nacal'niktarъn edip salar.

II. KOLHOZTORDЪN MALЬ KEREGINDE.

1. Kolhozъn tovarnъj fermazь kolhozъn mal øskyrerin eң artъk vudymi dep vodop, kolhoztordъn biriktirgen onco maldarъn. 1934 çyldъn turkununda kolhoz tovarnъj fermalardъn eezizine køcьgьp salar.

2. 1934 çylda kolhozçylardan kontraktatsija azьra 600 muң vozular sadьp alar dep plan turguzar. Bozulardь kolhoz fermalarъna sadьp alarga, kolhoztorgo voluŝ edip, bu 1934 çylda verilgen kreditke yzeri 40 million salkovoj kozьp verzin dep, SSRS-tyң Sovnarkomъna çakьlta berer.

3. 1934—1935 çyldarda kazь la oblastardь, krajlarda la respublikalarda kolhoztordъn tovarnъj fermalarъna, kanca kreezi køp çoon la, çaŝ maldardь mal sovhoztorъ sadatanъn Sovnarkom la TK politvjurozь eki ajdъn turkununa plandap salъn dep çakьlta berer.

4. Kolhozçylar vojlorgъ kolhoztordo fermalardъn izin tьndьdarъna kyunđy volъn dep:

a) 1935 çylda gosudarstvogo et tavьŝtyratan zakonьnda bicilgen tovarnъj fermalu kolhozko biriken kolhozçylarga çeniltezin temdekter t u r g u z a r , v u k o l x o z t o r d o fermalardъn gosudarstvogo naioğ azьnsa verip etti—25 prots. sytti 15 prots. baza tykti 20 prots. çenilte eder, fermalarga bu vergen çenitelerdi kolhozçylardъn aldъnaң vudygьp turgan et, syt le tyk plьndarъna kidire cottor;

b) sarçu iŝter turgan zavodtor, syt verip turgandarga (kolhoz fermalarъna, kolhozçylarga la aldъnaң çatkandarga) çy turkununda 50 prots. ovrattь kьjalta çok çandra verip turarъn turguzar, bu ke-

rekti ötkylerde vozulardy azyrap, sugaryp turar öji tuzunda övratly bastra çandyryp turar edip turguzar.

5. Kolhozfordyň tovarnyj fermalary kolhoz saduuzyna kirtzerin elbedip, vaza ony la kozo kolhozfordyň la kolhozçylardyň kirteltelerin ködyrglezin dep, çer-çerlerindegi partijnyj la sovet organdar kolhozfordyň tovarnyj fermalarynyň gosudarstvogo bergen planyň vudyrgen kijinde, maldyň produktsijazyň gosudarstvonyň vaazy la sadyp turzyp dep, neker turaryň toktotsyn.

6 Fermalarda, mal azyralynda ulaj turar ulusy brigadalary tözöp alar, ol brigadada köryp turgan kolhozçylarga trudynderdi—azyrap köryp turgan maldyň toozyna, azyrap,—öskyrip algan çaş maldyň kreezinse, vaza maldyň algan produktsijazy aajylsa—cotor, vicip turaryň turguzar ucurlu.

Bu trudynderdi cotor bicirde çakşy körymçily kacestvolu iş ucun, işti artykta vudyryp turgan ucun, trudynderi bir çapnyň 15 protsentke çetre közyr bicirini le çaş mal la syj vererin kiceep körer kerek, ekinci çapnyň deze, maldy kömoj köryp çatkan kereginde, mal körop turgan kereginde, tizi mal suvaj artyp turgan kereginde, produktsijazyň kacestvozy kömoj bolgon kereginde—kolhozçylardyň trudynderineň 15 protsentke çetre trudynderin astadyt turar ucurlu.

7. Mal azyralynda turgan kolhozçylar, ol işke çakşy çazap tas-kazyň dep, brigadada kolhozçylardan iştere öji eki çyldan tömen volvozyň dep turguzar. Fermalaryň vaşçylaryň rajZOdony (ajmZOdony) çöp çokko öske işterge sygararyň toxtodor.

8 Mal tudyp azraaryň keregin öre ködirerine eň ozo maldyň valazyň severlep, öskirip alaryň keregindele maldy kıştadaryň çakşy ötkirer kereginde, BSK(в)P-nyň TK-nyň plenumy bu çylygy kystiň aňly eň ucurluun temdekter çat.

BSK(в)P TK plenumy, partijnyj la sovet organizatsijalar bu çylygy oktjavy ajdan sondovoj, maldy turguzup kıştadatan kazagalardy la ceden culandardy çepsep (onony öske olordy çyluladaryň, arular salaryň, çygyş ooru çok volzyň dep, korondop) salaryň kiceezinder dep çakyp turu, oo yzeri çap tözöp turgan kazagalardy kerekty nemelerin (materialdaryň) çer-çerlerinde taap alyp vudyryn dep çakyp turu.

III. KOLHOZÇYLARDYŇ-LA TAŇNYŇ ÇATKANDARDYŇ MAL TUDUP AZRAARYŇNYŇ KEREGINDE

1. Emdigi tuzunda, kolhozçylarga 900 muň tizi vozu bergenine yzeri 1934 çyldyň usyna çetire 2 million tizi vozu kontraktovat edip le sadyp alaryň planyň turguzyp alyp—onyň toozynda kolhozçylardan-la taňnyň çatkandardan—bir million 600 muň, vaza ujlary çok bolgon köp toolu hozjajstvolu rajondordo kolhozfordyň tovar fermalaryna—400 muň tyň alar edele ujlary çok kolhozçylarga tizi vozu alyp-algadyj kereke, 1934 çylda gosudarstvonyň volzyň elbederge kerek. Tizi vozu usyn bastra vaazyň tölep verer argazy çok kolhozçylarga, kredit çapnyň volyş eder kereginde, protsentli çok edip, 70 million salkovojdyň akca kreditini sygaryp vererge kerek.

2. Kontraktatsija keregin-le ujlary çok kolhozçylarga sadar edip tizi vozulardy azrap, öskyrir turgan kolhozçylarga tañnañ çatkandarga TK-le Sovnarkomъ 15 avgusta 1933 çylda, „ujlary çok kolhozçylarga uja çedinip alar argazynda volyş çetirer kereginde“ çygargan çövi aajynca, gosudarstvogo syt-le, et verer çañnañ turguskan çeniltelirdi vuspañ artýrar.

Onoñ vaşka kaz-la kontraktovat' edip salgan tizi vozudь, azrap öskyrele gosudarstvogo berip şalğan kolhozçyga, 10—15 trudykynneñ yzeri vodop, kozьp turzьn dep, kolhoztyñ pravlenijezyñin tavьna salar.

3. 1934 çylda kolhoztordьn tovar fermalaryñañ kolhozçylarga 1,5 million тын socko balazьp, 500 muñ тын kuragan, vaza kandьj-la aajlu sovhoztordonç 300 muñ tizi vozu, 1,2 million socko balazьp, 200 muñ kuragan sadar edip turguskan, plandy vudyrer kerek.

4. Vojьnyñ çurtьnda (hozjajstvozьnda) teneçin emeze uj azrap öskyter le, gosudarstvonyñ turguskan vaazь la, kolhoztyñ tovar fermazьna sadьp salğan kolhozçь, gosudarstvogo syt-le, et vererineñ eki çylga ajrylyp vozop çat.

5. Bastra partijnьj-la sovet organizatsijalaryñ kiceemeli, kuş tudup azraaryñ çarandyraryña, ne le ep-argazь la volьzьn çetirerine savьlu volьzьn, ancadala kolhozçylar-la tañnañ çatkamdardьn arazьnda kiceezin.

Kolhozçylar kuşka çedingedij volьzьn dep, olorgo voluş çetirerineñ kereginde, vaza kuş ugul çarandyrarynyñ kereginde uktu kuştyñ balazьn çeniltely edip salar çol argazь edip, var volьp turgan kuş-sovhoztoryn-la kuş fermalaryn tuzalandьrarga kerek, vaza opoьp-ok rajonnyñ inkubator stantsijalarynyñ (kuştyñ balazьn kuşka vastyrvaj, yuredy aajynca kajьrcakka vstyrvьp çygalar stantsijalarynyñ) izin elvede çajьp, kuş balazьn elvak vastyrvьp olordь kolhozçylarga berip turgadyj eder.

6. Kolhozçylardьn çeri çurtьnda turgan mal tudup azrajtan kazagan culandarynyñ vastyvrazь, vaza biriktirgen malь oo turvaj turgan volzo, olor kolhozçylardьn aktu vojьorynyñ encizi volьp turь dep çartap, ajdьp verer aajynca, tañnañ çatkan kizi kolhozko kirgende, onьñ malь, işteer maldañ ösközi, vaza çurtьnda turgan mal tudar kazagan-culandary biriktirbes ucurlu edip turguzьp alar kerek.

IV. AT KEREGINDE

1. Sovhoztordьn, kolhoztordьn, тыñnañ çatkandardьn, vaza at tudup turgan hozjajstvennyj organizatsijalaryñ, atьn тын toozьn көptöder çañdyñ tös çolь volьp turgany, çylkь maldañ balazьn azrap öskyrerineñ kereginde, plandy ermek çogьnañ vudyrerinde volor ucurlu dep, vodoor kerek.

2. Çylkь maldañ balazьn azrap, öskyrir kolhoztordь 1935 çylda, gosudarstvogo aş vererin çeniltely edip, azrap öskyrir alğan kulun vazьna, salğan azyña 0,5 gektardan albas edip ajryp salar.

3. Kolhoztordьn predsedatelderineñ-le sovhoztordьn direktorlorьnyñ karuuna salьp, voos vee-maldь, ic alynganyñañ ala 6 ajetken volzo, uur iş iştetpes edip ajryp, tötөөrineñ 2 aj ozo tötөө-

ününün kijnde 15 kunge—kandj-la işti iştetpes edip, tort ajırp salar eder.

4. Çыкъ malдың valazьn elbek azırp turgan kolhoztor, traktor to avtomaşinalar-la artьktaj tuzalangadьj volьzndar dep, MTS direktorlorьna çakьp salar.

5. Çыкъ malдың тын-tooзьn өлөң azral-la çetire çedimdy eder çанына-la аңлу, koju azral-la çedimdy eder çанына кiceep, gosudarstvogo аştь çetirip bergен kijnde-le, yren аştьn fondьn belletter, urup salganьnьn kijnde, kolhoztor канса la керекty koju kursакть, kolhoztorдың pravienijeziniң turguskan norma (kemi) ааьнса-la, oo yzeri çыдьn turkыьna тын tooзьna 20-25 tsentnerden mal vazьna өлөңnөң belip bergedij volьzn dep turguzьp berer.

6. Kulun özyminiң planьj vudyryp turgan kolhozтьn, sovhoz-malсыларьna сыj edip, kolhozto turgan malсыга өskyrgen kulun ucun 25 trud kunge çetire kozьlta eder, sovhozto turgan malсыга 100 sal kovojoço çetire eder berer.

7. Uktu attardь çarandьrьp, elbederi eң çaan керекtiң төzөлgezi edip. оның ааьнса АжZO-go (RajZO-go) vaştadьp, аймак saьjn (rajon saьjn) çыкъ mal capьrtar, çaantaьjn turar punktardьң ujalatьn elvede vudyrep ucurlu, olor kolhozсыларьgada, таьнна-да çaitkandarga çedimdy volьp turьzn dep, SSRS-тьн Narkomzemь gosudarstvоньң at zavodtoьnda la, çыкъ malдың fermalarьndağь izin alьnпan voьj аңлар, řinziler kerzin dep, moьjьna salarga керек.

8. 1935 çыдьң vazьna vastra çыкъ malдың тын-tooзьn аьp, çartap, vicidip alar (pasportizatsija) ucurlu.

V. UKTU MALDЬ ÇARANDьRьP, UKTU MALDЬ ÖSKYRERINIң KEREGINDE

1. Uktu malдың erkeginin varьn sranaj çedikpestiy edip, tuzalanьp turgan kereginde, SSRS-тьн Narkomzemьn, sovьztorдың Narkomьn, Narkomsnavь kolhoztorдо, sovhoztorдо, kolhozсыларьda-la таьнна çaitkandarda ugь çok maldь elvede kajьktadьp uktadar kereginde, канса la var erkek maldь yze tuzalangadьj edip eder, oo yzeri çыl tooзьn аймактar saьjn (rajondor saьjn) maldь kajьktadьp uktadar çанынаçan plan turguzьp, SSRS-тьн SNK-зьna çөptөdөrgө belip turgadьj volьzn dep, viisar moьjьna salar.

2. Maldь çarandьrар kereginde, оның çedimdy aстамьn өгө көdirer керекtiң çанынаçan SSRS-тьн Narkomzemьna, sovьztorдың Narkomьna, baza Narkomsnavka la çerinde turgan organdarga çakьp moьjьna salarь, 1934 çыдьң ucьna çetire, uktu maldьn-la, çarandьrgan maldьң vastьrazьnьң codьn alьzn dep, çerly-çerinde turgan, uktu-la ugьn çarandьrgan maldьң tooзьn аьp vicir kereginde kazь-la rajondo, rajonьң sok çаныs knigazьn çazar аьp, оның çip cike tooзьn аьp vicir turьzn, sok çаныs ааьлу gosplemkniga dep vicike maldьң tooзьn vicir kniganь аьp, tudьnpьr vicirin respublikalarдың Narkomsemderine-le, oblastьn (krajьn) çer vaşkaruularьna salьp, oblasta, krajda, respublikalarda gosudarstvоньң uktu maldьnьң sok çаныs ааьлу knigazьn çazar көniktirip alar, oo oblastьn, krajьn

respublikanьң çerly çerindegi turgan aru uktu maldь vicip aлыр turar eder.

3. Uktu malьn bir aaj җaньs gosplemknigaga vicip turgan kolhoztorдь—uktu malьnьң тоозьньң ааьнса—gosudarstvogo et берerineң аьгьр салар.

4. Uktu malьn bir aaj gosplemknigaga vicip, onьң kijninde uktu malдьң cьkan valazьn gosudarstvogo sadьp turgan kolhozьcьлардь, gosudarstvogo et берerineң аьгьр салар.

5. Aru uktu malдь eң көр җаьгьр turgan rajondordь uktu mal өskyrip җаьгьр turar, аңьлу edip, gosudarstvоньң mal uktadar ujazь edip vөlip cьgarar, olordьң icinde, mal uktadьp astam җedimi eң artьk, kарьсьgaj өзүр, vьзьp turar uktu malдьң ugun uktkдьp turatan seleksionньj²⁾ иь өtkyrip turar, оо yzeri elbek edip uktu malдьң valazьn azrap өskirer җer edip alar.

BSK(в)P-ньң TK-diniң plenumь Narkomzem le oblastardьn partijnьj organizatsijalarь vиucар, mojnьna salьp turganь—kandьj-la ep arga-la mal uktadar керекти тьндьp, аңьлар kiceezin dep, 1934 җьlda gosudarstvоньң uktu malдьң ujalарьn төртөн ycke җetirip alзын, onьң тоозьнда 17-zi uј malдьn, 10-нь—cockоньn, 16 зь—kоjлордьң volзын dep, olordь eң artьk zootexniceskij-le veterinarньj kadralar la toltьrзын, uktu malду volgon rajondordь, mal tudup azrap turar көrimҗily rajondor edip, kuvultьp alзын.

6. Zonal'ньj-la³⁾ zootexniceskij stantsijadagь turgan gosudarstvоньң uktu ujalарь җаьгьp kalgan rajondordogь sovhoztorдьң, SSRS-тьң Narkomzema берip салар eder, ol sovhoztorдь aru uktu mal өskyrer respublikanьң, oblastьн, krajдьң ujalарь edip kuvultьn, olordьң valazьn, kolhoztorдьң la kolhozьcьлардьң malьn җarandьrар kereke tuzalangadьj volзын.

VI. MAL AZRALЬNЬN TӨZӨLGӨZIN ELBEDER KEREKINDE

Malдьң тьң тоозьн elbede өskyrer kereginde, em keler җьldarda mal azralьнң bek төzөлгөzin төzөөr ucurlu volgondo, BSK(в)P TK-д plenumь turguzьp җat:

1. 1935 җьдьн аь салар planьнда, 5 million gektar җerди kolhoztorдьң mal-la аттьң tovarньj fermalarьна соң azral төzөp, mal azraar аьтньң kul'turalарьn la kortop salарьна cьgarar, ol аь салган җerlerди gosudaistvogo берerineң җenille edip аьгьр салар.

2. 1934-1935 җьдьн kьзьнда, kolhoztorдьң mal azralьn көdyren kereginde, 1934 җьlda, mal fermalu kolhoztorдьң gosudarstvogo tavььstьrар азынаң—1 million 800 muң gektar җerden аь albas, vaza—200 muң gektardan kortop albas.

3. Tovарньj fermalu kolhoztor gosudarstvogo берer produktсijaзын turguskaң plannaң азыра берgenine җenitken vaa la kontsent-

²⁾ Seleksionньj dep—җакьь uktu malдь volзын, аьтньң yrenin volзын, talдар алыр turatan ишти seleksionньj иь dep аьрар.

³⁾ Zonal'ньj degeni—rajon (ajmak) zonaga vөlynyp җat: аь салар zona, kolhoz azraar zona uј mal, emeze җыкь mal azraar zona (bөlykter) volьp җat. Olorgo kolhoz salazьn җetirip turganьn zonal'ньj stantsija dep adap җat.

тиrovанный (mal çarандыар аштарды змъх, çарма аш) mal azralь edip vozodor.

Оның керегинде 1934 çылда ССРС-ң Sovнаркомды, 100 муң тонна змъх la çарма сыгарзын деп çакылта берер.

4. БСК(в)Р ТК plenumь partorganizatsijalardyң aldьна, çer vaşkarar organdardyң, sovхоз, МТС, vaza kolхоз vaşçыльгынъң aldьна. өлөң eder çerlerdi le mal kavьrар çerlerdi çarандырызън, vaza өлөңдың өлөңниң өзүмин өтө көдырзин деп ulu çaan ucurlu zadaca turguzьp çat.

1934 çылда yren çuujla, өлөң eder çerge le, mala kavьrар çerge 2 муң tsentner yren le, vaza aзыьдаң çerde өскөн өлөңнөң cacyьn деп, ССРС-ң Наркомземине çакылта берер.

Оның-ок керегинде, аймактың çer vaşkarar вөлыктери le kolхозтор, 1934 çылда өлөң eder çerинең өнөтөјин өлөңдү çer сыгарьp, өскө өлөңниң yrenin çuuzьn деп çакыьr.

5. 1935 çылда, өлөң yreniң, çerge cacyьr 7 million 300 муң gektarga çetire elвep тургань la козо, көр, çылга өзөр өлөңниң planьn 2 million 800 муң gektar edip turguzар, оның icinde—1 million 800 муң gektar klever salзын деп, ССРС-ң Sovнаркомьла çакылта берер.

1934 çылда cavar (kezer) өлөңнөң yrenge kolхозтордо—750 муң gektar çer артырар, он.ң icinde көр çылдың salған өлөңди yrendeerge—645 муң gektar артырар, оның—380 муң gektарь kleverlu volor ucurlu, sovхозтордо көр çылга salтан өлөңдөрдди yrendeerge—100 муң gektar çerdi артырар деп plandaар. Yrenge артыскап өлөңдөрдди өјинде kezip, согьp alala, коорup alарьнъң karuuna, çer вөлыктер le sovхозтор турар ucurlu.

6. 1934 çылда kolхозтордо silos salar pandь çaanaдыp 12 million tonnaa çetirer edip turguzар, ol aяas silos salарьнъң kacetvoзын kiceep tartьşьn, vaza silostьң amtандu-la tok volorьn kiceezin.

1935 çылда çerge salar tazьl аш azralьn—800 муң gektarga çetirer, silosko kerekty kul'turalardy—900 муң gektarga çetirer. Bu kul'turalardyң tyзыmin kodyrerin kiceep ucurlu.

1935 çалдың аш salar planьнда mal azralьна çarak-мыскак degen (cicevitsa, vika onоң do өскө mal azralдарь) kul'turalardy salарьn көптөtsin.

7. Klever arulaар sortirovka, „Kuskut“, sas çer le ook сываалду çerdi syrer saldalar, төңөзөк tazьl сываал kezer маşinalар edip сыгарзын, vaza өлөң çuur, išteer çepcelderdi elвetsin, аncadala at la өлөң çuur тырмууштарды la, mal azralьn çазаар маşinalарды ederin тыдысьn деп, uur promьşlennostьң alvatzь komissarijadьна çакылта берер.

8. 1934 çылың екinci вөлыгинде ССРС-ң Наркомспавь mundьj kerekty nemelerdi edip сыгарзын деп, çакылта берер: kurgak zomноң⁴⁾—35 муң тонна, kan la etty сөөкty etken kulурды 2 муң тонна, valьktan etken kulурды—4 муң тонна, kukuruzаның mjazga-

⁴⁾ Suxoi zom degeni—сыра әккенде, оның воçозьн сыгала kurgадьp salған, onоң-do өскө сығынтынь—zom деп ајдыp çat.

зын⁵)—15 муң тонна, kurgak воҗо—4 муң тонна, kurgak drovina⁶)-la kurgak астыкыдаң (drozzodon)—3 муң тонна, ваза 1935 җылда едip сьгарарь kurgak зом—115 муң тонна, кан ла etty-sөөктөн е'кен кулурдь—15 муң тонна, балыктаң etken кулурдь—12 муң тонна, kukuruzаның мязгазынаң—30 муң тонна, kurgak varda-даң—9 муң тонна, kurgak drovina-la kurgak drozzodon—8 муң тонна едip берзип.

1934 җылдың екinci бөлыгнде бириктире etken азралдь (kombinirovannы азрал) 120 муң tonnага җетире едip сьгарар, 1935 җылда онды азралдаң—350 муң тонна едip сьгарар.

Kursak promышленnostың, vaštarkы җазалынаң artыp турган nemelerin kolыштыгыp, mal азралына керекty едip, җазаар канды ла керекty машиналар едер планыp promышленnost' elvetsin деп, SSRS-и Sovnarkомына җакылта берер.

VII. VETERINARNЫJ-LA ZOOTEHNIČESKIJ KEREKTERDI ҘARANDЫRAR KEREГINDE

1. Veterinarnыj kerek sраңaj ujan volыp, onың kerekteri ujadар artыp турь: veterinarnыj кадр сырекеj җедишеj җат, onың ystыne бар кадрдың квалификация җаны сырекеj җавыс, җавыстaj турган veterinarnыj бөлыктердиң җепсегени сраңaj ujan. канды ла mal емдеериниң, җепселери аs ваза качествозь җавыс, емдиге җедишеj җат. Veterinarnыj уредулы җерлеринде ле, научно-исследовател'skij институтардың изи коомој volыp җат, ol kerekтердиң ылытуунда, mal сорузь җайлыр җат, ваза малдың олып, корор турган protsenti vijik volыp җат деп, BSK(в) P TK-и пленумь темдектеp турь.

Veterinar izindegi җаан tutaktарь,—SSRS-и Narkomzemьның ла Narkomsovxozтордың, ваза җавыстaj турган җер изиниң бөлыктери ле, sovxoz органдарь kol salaазып ujan җетиргенинен ulam болгон, җавыстaj турган partijныj ла совет органдарь бу керекти кичегени сраңaj ujan болгон усын, керектиң аајь онды болгон

2. Mal емдеер ветеринар ucastokторын elvetsin деп, керекty җазалы таар берзип деп, ағы-вери җорыктаар машина ла аттар берзип ваза еки ајдың туркунуна озо mal емцизи җаткан vol'nitsa, амбулатория, veterinarnыj пункт турган туралардь кандыжда өскө учредепнје туруп, ol oјto mal емдеер ucastkalарга җандыгыp берзип деп, sojuzтың Narkomzemine kraj (овl) комитеттерине ле kraj (овl) ispolkomdorgo җакылта берер.

1936 җылда mal емдеер ветеринарныj ucastokтордың тоозыг.—6 мунга җетирер, ветеринар пункт тоозыг.—8 мунга җетирер.

⁵) Kukuruzаның мязгазы kukuruzаны теermendegen soonodo onы elgende, onың artыp турган elegantizin мязга деп ајдар

⁶) Drovina degeni—çarak астың канды-ла оодыгы.

3. SSRS-н Narkomzemine le kraj, (овл) ispolkomdorgo çakълта berer—1934—35 çылда mal emdeerine kerekty biopreparat⁷⁾ eder fabrikalarънл четире tudьgalagьп tudьp vozotsьп, çazalьп verzin, baza fabrikaнл изине kerekty çemitterinл төzөгө çerlerin таар verzin. Onoң vaška, bastra oblastarda, krajlarda, respublikalarda mal emdeerinл veterinarнл skladtarьп төzөp, ajmaktarda olordьң otde-lenije le artekalarьп acсьп деп çakььp.

4. 1934 çылдьп, III-ci kvartalьпнаң ala, mal emdeerine kerekty çepselderди çedişpej turgan dezinfekcionнл⁸⁾,—arutajtan em le, kandьj la mal oruun çaskadьj emder ederin elvedip, көvince edip сыgarьп деп, uur promьşlennoct la çenil promьşlennoctнл komissariatтарьпна, Narkomsnav-la promkooperatsijaga çakълта berer.

5. Mal azraль-la maldьң kijninen çyurer kereginde oblastar saьп veterinar-la zootexniceskij eziler turguzьp verzin деп, Narkomzemge çakълта berer.

6. Sovhoztordьп la kolhoz tovarнлj fermalarьпнл, kolhozсь la albdьң çatkandardьң çakьş көrimçily işterdi voьj-voьjпнаң көyр temin alьп деп krajдьң (oblastьп) ajmaktьң çer vaşkarar organdarь çьl saьп krajda, (oblasta) ajmakta yuredy aajьпca cenemeldy edip, öskyrp алган çaş malьпнл көgyzyzin vьstavkalar ötkyryp turьп деп çakььp, mal izinde kicemkejlerdi deze сыjар turarьп төzөp alьп.

7. Zootexniceski-le veterinar kadrlarьпнл çyrum çalьп çarandьrар kereginde, rajondo, sovhozto, kolhozto işter turgandarga, 1934 çылдьп III-ci kvartalьпнаң arь, olordьң kandьj la mal izinde turgan şcilerdin çalьп, voьjпнл izin vilerinen le uzaka işter kelgeninen (stazьпнаң) көpө, rajondogь çaan (starşij) zootexniktar-la, vetvractar-ga çalьп 300—400 salkovojgo çetire, ucastkovoј zootexnik la vet-vracka çalьп—200—275 salkovojgo çetire, vetfel'dşer le mal texnika-lardьң çalьп—125—180 salkovojgo çetire turguzar.

8. Veterinar-la zootexniceskij kadrlardь belender, çaan, orto, baza massovьj kvalifikatsijazьп көdyrer kereginde, SSRS-н Narkom-zemi-le, Narkomsovxozь, turguskan planьп TK-le Sovnarkomgo çөp-tөdөгө verzin.

Narkomzem-le Narkomsovxoz, mal kereginde, yuredy knigeler-di çар-çart vicijle сыgarьp, ol knigelerdi kolhoztorgo çajar iştі ötkyryn деп çakььp.

9. SSRS-н Narkomzemi çurt xozjajsьvonьң akademijazьпнл la, oblastьң көgyzyly opьtnьj stantsijalarьпнл naucнлj (yuredy le aьjар turguskan) işterdi, mal aьpbralьпнл prakticeskij suraktarьпна kol-volop, ancadala çaş maldь korup alar kereginde, maldь semirterin, baza mal oozuzь la çenizer kerdkterdi, yuredy aajьпca bildirte çajьp turьп деп, çakььp turь.

⁷⁾ Biopreparat degeni—maldь çuğıştu oorudan, ozo aьpndьra emdep turgan çyryn çyр em, sarsuudь (s vorotka) biopreparat деп ajpar.

⁸⁾ Dezinfekcionнл degeni—ooru çuğışturvac emder onь maldьң kazagazьпна, kizinл turazьпна, çerge-de çacьp çat.

BSK(в) Р ТК пленумъ, ваstra partorganizatsijalar, sovet le hozjajstvennyj organdar, oо сzeri MTS-le sovhoztordьд politotdelderi vojlorynyд izinde сьныа, mal сaar бурульр, mal azralьп, maldьд kijninen сьurerin сарандьгьл деп сакьр сат.

Partijnyj, sovet le hozjajstvennyj organizatsijalar, olor lo kozo MTS-le sovhoztьд politotdelderi, mal оңzider keregindegi gosudarstvennyj plandarь, сek соң vьdyrerin тьзьр alar ucurlu, partijnyj-la sovet iщiler deze, mal azralьnyд, оnyд kijninen сьureriniд техниказьп билip alar ucьrлular, bu kerekke uзыgi сок uьrenip turar ucurlu, bu kerekke kьnnиң-kьngе, сана vaspaj, kiceep ащ hozjajstvonьд kere-terin билip uьrenген ciler, тьдej uьrenip, bu kereke сакшь degen aktivnyj, partijnyj emes ulustь tartьр turar kerek.

ВСК(В)Р-ның XVII-сү чиуында мал азраар керегинде нөк. Сталинның айткан кушъынаң

„Мал-аш хозжайствоньң вөлыгинең реорганизационнь (хозжайствоньң җапытыр, тындар) өжде мал азраар келтегежи сурекеј тутакту болгон.

Езиль темдек тоозъ ву.

ССРС-ның малының тын тоозъ ву:

	Million тынга водогон					
	1916 җ.	1929 җ.	1930 җ.	1931 җ.	1932 җ.	1933 җ.
а) җыкъ мал . . .	35,1	34,0	30,2	26,2	19,6	16,6
в) иј мал . . .	58,9	68,1	52,5	47,9	40,7	38,6
в) кой, еcki . . .	115,2	147,2	108,8	77,7	52,1	50,6
г) Сocko . . .	20,3	20,9	13,6	14,4	11,6	12,2

Bu tablitsadan көргөндө, малдың тың тоозъ козылып көдүрилген эмес, карың җиудан озогъ тоозынаң тудуш-ла ву отсет өјгө җетре җавъзар турган вольт көрүнир җат. Бу tablitsada җарт вольт көрүнир тургань бир җапынаң мал аштың хозжайствозында җаан вай—кулактардың маидарь көр болгон, екinci, җапынаң, кулак-вайлардың реорганизационнь җылдарла тuzаланьп тектеры сайгак өткүрип, малды урөп өлтүрип коротконь тың болгон-бу tablitsada көрүнүп турган тоо ол болор.

Bu tablitsаны оңоң арь җинзилезе, малдың тын тоозъ реорганизација бағталган (1930) җылдан вери бағталала 1933 җылга җетре җавъзан, бағтаркь ус җылдарда җаан королто болгон, 1933 җылда деже, реорганизација өји өткөн кийинде бағтаркь җылында, аш култураның вудыми көдүрилip келген тушта, малдың коројтонь токтоој бергени көрүнүп туру.

Bu tablitsadan ең учунда көрүнир тургань, cocko азрааль ојто көдүрөле бергени көрүнөт, 1933 җылда cockоньң тын тоозъ өзүр көдүрилгени җарт көрүнүп туру.

Оның учун 1934 җылда мал азраар хозжайство текши көдүрiler җыл болор учурлу деп, оңоң билер керек.

Bistin җер керегин бағкарган органдар мал азраар керекти сурекеј кичеер, малды коротпроско албадань, кандьј ла аргазын вед-

гер, сырекеј кичеенир туру деп, уодоор. Ҷе сьпына келзе, ондыј кичеениш албаданьш ордьнаң җок волыр җат. Олог кичеенир мал тоозь җавьзар турганьн коротроско албаданардаң волгој, карьн ојто мал азраар керекти когызадьр, казь бирде војлогьның докладында мал кандьј волыр турганьн алвать җонго сьпынса ајтрај җазьгыр җат, ол вол'шевиктarga җараваз кьлык. Ол кьлыкты көрө—тура җер ваькарудьн органдарь мал азраар хозјайствонь өрө тартьр тыңдар деп, изинде еш неме волвос—кумактың устыне җурт тутканга тьнеј волор. Мал азраанар керекти бистиң партија көдрөзи коьлна tudar керек, бистиң он-со ишчилеьвис кичеер керек, партиялылар, партияныј еместер текши туру-зыр, мал азраарь, ваза бистиң кедеги кунде аш керегинде алган җе-пувиске тьнеј, кичеер тыңдатын керек деп, билер керек Советтин улустарь, вагыр җаткан җоьлндагы җапыс кату буудак вузыр өткөн емес, бу-да керекти җеңир җьгарь җат туру деген.

II. Колхозтордын, совхозтордын, МТС-дин мал азраар керегинде организационно-производствен- ныј җапынпаң өткыrer иштери

МТС-дин совхозтордын политический отделининиң кичејтен, выдуретен төсты керектери.

Нөкер Кaгaнoвигьн докладь ааьпыса, январьдъ II-ци куньнде 1933 җылда, БСК(в)Р-наң ТКК-ла ТК-ниң бириккен пленумь җөптөгөн.

1. Деремнедеги политический иштиң уяпын керегинде МТС-рде совхозтордо политотдelder төзөери кьјалта җок керек волгонь.

Мал-аш хозјайствозьн тынаң арь там тыңда көдырп, онь со-циализм выдумды едип җазар аларь партияның ең-ле җаан учурлу вы-дырп алар кереги волыр туру.

Төс җокту-орто крест'јан алватьны коллективизация бириктиргени, колхозтордын производствозь ла техника җапы тыңгань, совхозтордын җазалдарь җарангань | мал-аш хозјайствозьн тынаң арь там тыңдар керекту волыр еви тавьды, ваза industrializatsijaga беретен азык—prodovol'stviјань, сий таварларды веleteeri тыңь верди, колхозтордын-да колхозчылардын да алар кирелте—доходь өзур җарана верди.

Бу керектерди еrcимды җакшь выдурерине деремне җерлердиң со-веттерге өстыleri; хозјайствозьн сасырза-да срай узылгелек кулак, ак-тarga офитер волгондор, авьс волгондор, олордьн иулдарь, поме-сиктардын, сахаро-заводчиктердиң управлјаушцијleri, урядниктар волгон-дор өскөдө советке өкту бурзуазно-националист өлементердиң одузы-ның оо козо слерлердиң, петлјураньн интеллигентсияларь деремне җе-лерге вектенп җадьр, алала, колхозторды канајдала сасыр евин вед-гер, кара санапыр каршу буудактар едип турь. Партия ла ваькарудьн җакьыталарьн узерге албаданьр турар, ол каршу кьлыгына олог неме билес колхозчыларды тартьр алыр, колхозтордын бириктирген хозјай-ствозьнда колхозко бириккен крест'јандарга кара санап уер, сасырга албаданьр җат.

Sovetke östyler kolhoztorgo, savxoztorgo scetovodtor volьp, kladovščik, emeze brigadir volьp kirip alala, emeze kolhoztyң pravleniezine cien—vaščь volьp alala kandьj la karšu—şok ederge albadanьp çat: maşınalar yrep turar, aştь cookьrlu çaman cacar, kolhoztyң çөөөzin yreer, uurdaar, truddisisiplina yzer, aş uurdaar, çazьttu aymarlar eder, gosudarstvoo aş verdirbej mojnoot—kazь birde olor kolhozty cacyр-ta salatan kьlyktarь var.

Oodьj sovetke östyler sovhoztorgo zavxoztor, vuxgalterler, polevodtor, kladovščiktar, kandьj velykterge vaščь volьp alala, bu sovetke kara sanaacylar sovhoz çazalyна kьrşu-vuudak, şok edip çat, şoktor öneliin traktorlordь, kombajnalardь yrep çat, kranь çaman iştep çat, maldь koomoj көrөр, sovhoztyн truddistsiplinazьn yzer, sovhoztyң çөөөzin yreer, uurdaar, ancada la produkta çанынаң (aş, et, syt, sarçu, tyk әskө dө nemeler).

Bu sovet başkaruga öcty elementer oncozь çаныs aaj kerek iştep çat, olor oncozь aktu kycy-le çatkan krest'jandardьn vazьna pomeşiktar la kulaktardьn başkaruun turguzarga çat, işmekcilerdiu vazьn билеjten vazьnatan fabrikanttar la zavodciktardьn başkaruun edip turguzarga albadanьp çadьlar.

Ol aktu kycy le çatkan albataa kara sanap turgandardь ucuna cьgara toskьp, tazyьn kurgadьp cacar kereginde, kommunisttar socustvujuşcılar la baza kommunisttarga volьşçь kommunist emes ulus, syrekej sergek, көrgyr volьp tartьzar kerek.

Kөрөр volzo, deremnedegi partija la komsomoldьn organizatsijalary, olorgo koştoj MTS terdiң, sovhoztorдьn partijacejkalaryн көrgyr, seskiri çыьjьp kalgan, bir kanca çerlerde bu sovetke öctylerdiң izin çaspaj көrөтөн, klass çанынаң şinzilejten ачыксьь, volşevik tevyzile kynуң saьn kolhoztorдьn sovhoztorдьn partijaga kirbe-gen clenderin tartьp аьp turuzatan kerekti көndyktirip тыңdardan volgoj, bu aktivtar vojlory ol karšu şokсь'dar çaar çajьp çat, kazь bir çamyly volorgo partijaa kirip алган partietster—kolhoztorдьn, sovhoztorдьp, sovet başkarudьn öctylerine kozьp alala, olor-la kozo aş cacarda yren aş uurdap çat, aştь kezerde, sogordo çazьttu amvarlarga aş çazьpьp sugarьn vaştap çat, aş verer plannaң mojnootьn vaştaar, ol ne deze, kazь, kazь kolxostordь, kolhozcylyardьn gruppalaryн, sovhoztorдьn eş neme vilbes işmekcilerin sovet başkaruga udurlazarga tartkan kьlyk volьp çat.

Bu kьlyk көp çаны sovhoztorgo çajьp çat, kazь sovhoztorдьn direktorlorь sovetke öctylerge çajьp, buruzjar vudymdy volo berele sovet başkaruga verer vuucazьnaң mojnop turar, partija la başkarudь mekelceerge sananar, sovhoz la gosudarstvonyң çөөөzin voьpьn edip menzinerin kiceer uluska kelizip çat.

Bu kerektiң aajьnca çurt çerlerdegi kommunisttardьn, komsomoldordьn organizatsijalaryньң aldьnda turgan çaan kerek, kandьj kerek deze, kolhoztorдо sovhoztorдо partijньj-la sovetskij, aktivtarьn төзөp, vaştap alala, kolhoztorдо sovsoztodo көp çаны volьp, kolhoztorго sovhoztorго scetovodtor, zavxoztor, vuxgalteler, kladovščiktar volьp kirgen sovetke öctylerdi kolhoztorдоң sovhozdoң cьgara syrerin kiceer kerek, eң-le ozo sovhoztorдоң vuxgalterderdi, scetovodtorдь, kladovščiktardь sovhoztyң çөөөzin yregen ucun,

sovettin katu zakonь aajьnca tudar kerek, baza partija-la vařkarudьdь akьltalarьn usken kereginpe, ař salarьn, kezerin, sogorьn, gosudarstvoo vererin tutatkan kereginde, et vererin, baza sk bucaaverilte tutatkan ucun kajralь ok katu tudar kerek.

Mal-ařtьdь hozjajstvozьn sotsializm vьdymdy edip azajtan e-le epty ts rьcag kzyuri, baza kolhoztorgo tuzalu—volьřtu volьp turganь, mařinno-traktornьj stansijalar, sovhoztor volьp at, nenin ucun deze, olor sotssa izm vьdymdy er izine e-le aan fьvrikalarь volьp at.

Mařinno-traktornьj stansijalar, sovhoztor sotsializm vьdymdy mal-ař hozjajstvoьndь ortozьna hozjajstvoьn vitiktirerip tzerine tuzalu volьp turu. Ondьj-da volzo, MTS-ter mal-ař hozjajstvoьn sotsializm vьdymdy edip, teknikazьn tьndьp kdyreten ucurlu-da volzo, MTS-ter kolhozсылardьdь ortozьna politika anьna ařtar turarь tutaktu volьp turu. MTS kp anьnda politika anьna oliticseskij tyzi ok volьp at. MTS-tin vojьnьdь icinde partija-la vařkarudьdь akьltalarьn toobos řoktop tutadьp adar kьlk kp, vařkaruunьn menzizini turgan gosudarstvoьndь ezezin yrep, kolhoztdь ezezin, yrep uurdap turar, kьlktarь var. Klass volьp vlyngen ctylep, MTS-terge kirip alьp, kolhozсылardьdь ortozьna sovettke kara sanap antisovetskij iř ajarьn tьndьp turular.

Ondьj kьlktar kp anь sovhoztor ortozьnda volьp at. Mal-ař hozjajstvoьndь teknikazьn tьndьp sotsializm vьdymdy edip katar azajtan e-aan kerek sovhoztorдьdь mojnьnda-da volzo, olor emdigee etre kolhoztorдьdь hozjajstvozьn tьndar kereginde oliticseskij volьzь edip turganь tutaktu.

Sovhoztorдьdь teknikalu epselderin kptdip tьndala aan mal-ařtьdь hozjajstvozьndь predpriyatijazьn aldьna atkan ook hozjajstvolordьdь aldьna kymily ederde olgoj, sovhoztor kazь birde vьrzuylardьn kьlgьn kьlnьp at, gosudarstvoьndь ezezin seberlebes, traktorlordь, avtomařinalardь, kombajnalardь, maldь yrep, sasьp turar, produktsijanь uurdap turar, partijanьdь akьltazь aajьnca gosudarstvoo vereten produktsijanь vervej turar kьlk var volьp at.

MTS-terdi sovhoztorдьdь politika anьna tьndar kereginde, MTS-de , sovhoztorдьdь deremne erlerde politika keltegejiner vařtar turarьn kdyrer kereginde, bisti olhoztorдоғь, sovhoztorдоғь oliticseskij. hozjajstvennьj jacejkalardьdь izin ercimdy edip aranьdьrар kereginde BSK(В)P-ndь TK-di vastra mařinno-traktornьj stansijalarga, sovhoztorgo politotdelder tzer etti, MTS-terdin, sovhoztorдьdь direktorlorьndьdь zamestitel'deri oliticseskij anьna vařсылar volьp vařtar turar, oo ktoј MTS-din, sovhoztorдьdь politotdelderini acal'niktarь volьp turarlar.

II. MTS-din SOVHOZTORДЬDь POLITOTDELININ BYDURER KEREKTERI

Bir anьna, MTS-din, sovhoztorдьdь oliticseskij otelderdь kolhoztorдо, sovhoztorдо oliticseskij-massovьj iř tkyrip, ekin anьna, sovhoztorдь kolhoztorдь organizatsionno-hozjajstvennьj

çаныңа тыңдыр, вектер алала, MTS-дин, совхозтордың хожайстволығындағы техникский істеріне қемелте болып қетіретін, колхозтордың совхозтордың алдында тұрған астың вудын-тызымды едерін көдиретін, малды кісепер қакшы көреріне, қас, кыс салар астарды өјінде саларын, өјінде кезерін, согорын кісепер, ваза колхозсылар, совхозсылар государствоо верер вусааларын өјінде вудырып турарын кісепер болызыр турар.

MTS-нің совхозтордың политический отдалері, војлогының MTS-нің совхозторының-да ісінде, MTS-дің ваптар тұрған колхозторының-да волзо, ваптра ізіне, қурымдерін партияның көзі. контроль болып турар учурлу. Аш салар өјіде үрен-астың қакшызын веleteeri, үрен асты иурдатпай кісепері, асты согор тушта қакшы соктырар, соккон асты иурдатпай кісепері, ішке сықрай қалқурған кыыктар-ла тартызар, малды, канды-ла inventory машиналарды қакшы көруд tudу-парын, колхозтордоң, совхозтордоң қаршу-қоксыл колхозторго. совхозторго кара санагандарды колхозтордоң, совхозтордоң сыері, колхозторго, совхозторго еркин қакшы кадрылар таар верері—онондо өске керектер oncoзы политический отдалердің төсты кісепер керектері болор учурлу.

MTS-дің совхозтордың политический отдалері, политический шынжуу-сі контроль болып көрур, колхозсыларды, совхозтордың ішмекілерін канды ішке тургузыр, канайда іштеденің тuzалу қаның ақытаар, оо қоштој олорго иудуваас едір езедер керегі канды кизи сејалкада аш сасырда, аш согордо, совхозтың малының вөлыгінде турарда, буфра совхозтың, колхозтың азын, қөзөзін cottop корулар тутагы қок болы—совхозтың, колхозтың қон бириктирген, государствоның қөзөзі oncoзы вудын волзо, онон ulam колхозтор. совхозтор көдүрүліп тыңыр турганды аргалу болып қат.

MTS-дің политический отдалерінің ең-ле вапшы кісепер вудыретіні колхозтор, колхозсылар государствоо верер вусааларын өјінде вудырур турарын кісепер турар, анцәда-ла колхозтың қөзөзін үретпей, иурдатпай кісепер аш заготовка ет заготовко керегінде колхозтор төлөвей, узадыр мойнор паррия-ла вапшарудың қакыттарын узыр тұрған колхозторды кату tudур, кайралы қок тартызар учурлу.

Совхозтордың политический отдалерінің ең-ле вапшы кісепер вудырер керектері совхозтордың государствоо верер вусааларын ер мөгі қоктоң өјінде вудырур турарын кісепер турар, анцәдала, казы директор-лордың, олордың заместител'дерінің војлогының совхоз ісіндегі оок керектерді государствоның керегіне қошондытыр, озолодыр турар санаалу волзо, артыкту продукциязы государствоо вервей қазытыр тұрған волзо хуын кайралы қок тартызар учурлу.

MTS-дің, совхозтордың политический отдалері совет вапшарудың закондоры аайнса кісепері, сикезінце өјінде қонның қөзөзін үрегедерді, мал аш хожайствоо керегінде партия-ла вапшарудың сы-гарған қакыттарын вускандарды корууна тургузыр, закон аайнса вурлар турарын кісепер учурлу.

Бу өрө айдылған қок-қаршы керектер учын варулаза, судта қаргы волзо, политический отдалер онь oncoзын колхозсыларға текші, совхозтордың ішмекілеріне oncoзына вилдіріп, угузыр турар, онды керектерден ulam колхозтордың колхозсыларының, совхозтордың ішмек-

cileriniñ ortozna massovj vospitatel'nyj iş ötkyryp taskadar ucurlu.

Bu ajdylgan kerekterdi MTS-din, sovhoztordyn politiceskij otdelderi organizatsionno—partijnyj, politiceskij—vospitatel'nyj iş azra MTS din, olordyn bilip turgan kolhoztordyn sovhoztordyn partijanyn clenderi-le komsomoldorjnyñ ortozna ötkyryp, kolhoztordyn kolhozсыларна, sovhoztordyn işmekcilerine massovj, politiceskij iş ötkyrer, kolhoztordyn, sovhoztordyn partiya la komsomoldyn kycia, partijnyj emes, kolhoz keregine cыncык, karu aktivtardyn kycin kelıştire cike turguzyp iş ötkyrer, kolhoztyn kadrlarjn kyuyñ sajn şinzilip bilip turar, proizvodstvonyn çaan kereky çerlerine çart cike çyrymdy kolhozcy aktivistardañ turguzyp turar.

Kolhoztordogь sovhoztordogь scetovodtordyn kandj-la karşu-şokcy kыльгын таар, tudup, sovhoztordo burzuaznyj kalыktardь таар tudup, kazь bir kolhoztordyn pravlenijalarjnyñ clenderiniñ kulakka koltыкcy volgonь, emeze çөөzө uurdap yregenin таар, tudup kolhoztordyn; sovhoztordyn çөөzөzin uurdap, yrep, çalkurьp, maldьp, maşinalardь yrep turgandar-la kajralь çok tartьzьp turarga, MTS din sovhoztordyn politiceskij otdelderi, kolhoztordyn sovhoztordyn kы-nyñ-le etken izin şinzilip. çyrymin açыктаp, iştin, çyrymniñ aajьncь kolhozсылardь, sovhoztordyn işmekcilerin tekşi kolhoztordyn, sovhoztordyn hozajstvoznь тындар kerekke tartьp alar kerek, çonьny, kolhoztordyn, sovhoztordyn çөөzөzin severleer kereginde, kolhoztordyn kolhozсылardyn doxod—kireltezi ködyrylip өзөр kereginde kolhoztor sovhoztor gosudarstoo berer buucalarjn öjinde vudyryp turar kereginde politotdelder turuzar ucurlu.

MTS-din, sovhoztordyn politiceskij otdelderi partiya-la vaşkarudyn reşenijalarjn korular, buskan kereginde tartьzьp turar kerek, administrativnyj çapьnañ zakondь azra altap, kьstazatanь-la turuzar, ol çapьnañ kerekti çart vudyreri nede deze, organizatsionno-hozajstvennyj çapьnañ vaşkarьp, vaştap turarjn тындар kerek, kolhoztordyn; sovhoztordyn ortozna kьstalьp kalgan kulaktar-la olordyn koltыксылarьla tartьzarda proletariatyn dikturazьnyñ kandьj-la rьcagtarjn tekşi тыñ tudunar, kolhozсылardyn ortozna politiko-vospitatel'nyj işti тындар kerek—ol tuştа iş tys volor.

MTS-din sovhoztordyn politiceskij otdelderi kandьj-da volzovojlorjnyñ izinde, MTS-din, sovhoztordyn direktorlorjnyñ izine kiti-zip vlaaşpas ucurlu, nenip ucun deze, stantsija-la sovhoztyn hozajstooznь MTS din, sovhoztyn direktorь çapьncь aaj ezi-la vaştap turar ucurlu, polirotdelder deze, volzovojlorjnyñ massovoj politiceskij, organizatsionno-partijnyj vaza vospitatel'nyj işteri-la MTS-din, sovhoztyn direktorjnyñ aldьnda turgan vudyrer kerekterine volьzar ucurlu.

Politotdelderdin, onьñ naçal'niktarjnyñ eñ-le vaştap vudyrer kerekteri—MTS-tin volьnda, MTS-tin vaştap turgan kolhoztordьnda partijnyj la komsomoldyn aktivtarjn çuunaçьp alar, sovhoztor icinde, olordyn velykterinde vaza aktiv çunr, ol aktivь çuirda toozьnyñ көvine karuzьvaj, partijaga cыncык çyrymdy, kolhozсылardь, sovhoztordyn işmekcilerin cike çol-la vaştap iştegedij cьndьj aktivtar төzөerin kiceer kerek.

Ekinci vudyrer kerek,—vaştapкь kerekke tuduş ulalьp varar

ucurlu,—partijno-komsomoldıń jacejkalaryna kozo partijnıj emes aktiv tözöer, kolhozıylardıń, sovxtıń işmekcilerinıń partijnıj emes-terineñ ebeş-te uravaj volynbej, karǵn olor-la şuuktazыр, kozo işter, kolhozıyń izin,—tekşile vastra kolhozıordıń izin—cып volşevik te-vyzi-le vaşkarǵnar edip alarǵn kiceer ucurlu.

Politotdelder, olordıń vaştar turgan partijanıń clenderi, kom-somoldor deremne çerlerde, partijaga kirbegen erkin degen kolhoz-ıylardı, sovhozıordıń işmekcilerinı volıorǵna tartыр alarǵn ki-ceer kerek. olordı jacejkanıń acық şuındarǵna kozo turguzыр turar, olordı politika şapınan kolhozıyń, sovhozıyń çazaly keregine uyredip, taskadar, şak onojыр testy partijanıń clenderiniń, komsomol-dordıń, partiya kirbegen kolhozıylardı-la işmekcilerdiń aktivtarıyń kazы-la kolhozıordıń, sovhozıordıń icinde tözöer alala, kolhozıordıń, sovhozıordıń ortozыnda kыstalğan karşu edeciler-le antikolhozınik-tar-la kajralıy çok tartызar tıy kadr tözöer alar ucurlu.

Partijetster, komsomoldor kolhozıor, sovhozıor icindegi çongo eçtyler-le ontikolhozıniktar-la ile tartызыр, olordı syrerineñ çaltanbas kerek, ondıy tarıyındı kolhozıyń emeze sovhozıyń çapıy ezily ça-darǵn vuzar dep, şuygeni çastra volыр çat. Bistiń kolhozıorgo eme-ze sovhozıorgo kandıy-la ezi volzo çaraar emes. Kolhozıordo, sovhozıordo volşeviktarga bastadıp turgan tös rukovodstvoı bololo, oo koştoj partijnıj emes aktivtar volызыр turgan ezily çyrym kerek volыр çat. Ondıy ezily çyrymdi deze, kolhozıordon, sovhozıordon antioвşestvennyj, antikolhozınyj elementerdi syrejce tokınadыр volbos. Onıy ucun partijno-komsomoldordıń volşevik tös eçögi volgon aktiv kolhozıordo partijnıj emes aktiv tözöer alar, kolhozıordon antioвşestvennyj elementerdi syrele, sovhozıor, kolhozıor icindegi alvatıyń kör çapıy volıyına tartыр alar kereginde emdigi eçde vudyreten çaan kerek volыр çat.

Roıondordıń, çurt çerlerdiń kommunisttar çart biler ucurlu çapıy ne deze, bistiń kolhozıotıvıy, sovhozıotıvıy oncozıy çapıy tözölgön, çaş volыр çat, hozajıstvozıy tıyǵalak organizatsijalar voldı, olor volıorıyń organizatsionnyj çazalynda emdi turguza, vaza bi-stiń fabrikalar, zavodtor 1920—1921 çıldarda, tıyǵalak tuzıyndağы çyrgen çyrymge tynej kelizip çat. Toolu-la ýc çıldıń icinde bis 200 mıııınañ azıa kolhozıor, 5 mıııı sovhozıor tözödivis, ol ne deze, mal-aş hozajıstovıyń çapıy prodprıjatıyalar, promışlennosko fabrikalar zavodtor kanajda kerek volыр çat, vaza ondıyök mal-aş hozajıstvo-зына kolhozıor, sovhozıor kerekty volыр tutu. İstorijada yc cылga 205 mıııı çapıy çaan predprıjatıyalar tözöjle, olordı çapıy texnikala çep-segen oroon staj tavııbas, onon volgoj 25 mıııı-da predprıjatıya tözögen oroon çok volыр çat. Çapıy-la SSRS-зы, çapıy la Sovet oroon-ы bu kajkamcыkту işti vudyrip cыkты. Onıy ucun, bu syrekej kör-toolu mal-aş hozajıstovıyń predprıjatıyalar deremne çerdiń kul'tura-зы, texnikazы tutak tuzunda tözölgön ucun, oncozıy çapıy-la cылda korymçily, çaan kireltely volo verzin dep, ajdarga, şuyrge çarabas. Onıy ucun oo zakыltalu eçi kerek volgonıy çart korynıp turu, tuduş-la salvaj, kiceenip kolhozıordı vektıp tıyıdarga organizatsionıy iş eçkyrer kerek, onon karşu edeci şokcылдарды syrer kerek, cып volşevik ijdely iştegedij çapıy, çaş kadırlar eçkyrer kerek, bistiń kol-

ХОЗТОРЪВЪС, СОВХОЗТОРЪВЪС СЫП КӨРҮМЧІЛҮ ВҮДҮМДҮ ВОЛОҒЫП КІСЕЕР
УСҮРЛУ. БІСТІҢ КӨР ФАБРИКАЛАР, ЗАВОДТОР, 1920-1921 ҶЫЛДАРДА ВОЛҒОН
ВОЛҒО, ЕМДІ КӨР ҶАҢЬ КӨРІМЧІЛҮ, ЕРЦИМДҮ ВОЛҒОН СЫЛАР, БІСТІҢ КОЛ-
ХОЗТОРЪВЪС, СОВХОЗТОРЪВЪС ВАЗА ТҮНЕЈ КӨРҮМЧІЛҮ ІШҮ ВОЛҒР ТЫҢЈТАҢЬ
ҶАҢТ ТУРУ.

„Şaxtinskij protsess“ dep, promыşlennostko karşu şok Ҷetirgen-
derdi Ҷарғылагань promыşlennostko tuzalu volgonсылар, kolhoztorдо
sovhoztorдо karşu şok volғыр turgань, усь-усьнда влғыр kolhoztor
го, sovhoztorго Ҷаңь vol’şevik vudyмды kadrlar төзөөрине ваза-да
tuzалу volор. „Şaktinskij protsess“ Ҷарғы volgon kijinde комму-
nisttardың көргүрї, şыраңкајь тыңған, оноң nлаm promыşlennostko
кызы spetsialisttar Ҷазар берер керек Ҷарана берген. Ајдарда, казы
kolhoztorдо var volғыр turgач вучылғы Ҷылдағы karşu, şokсыл кыкык-
tar, bistің deremnelerdegi, rajondordogь kommunistardың revoljutsija
Ҷаңьнаң көргүр, şыраңкај volғыр kolhoztorго sovhoztorго Ҷаңь vol’-
şevik vudyмды кадр Ҷазар берерине tuzалу volғыр Ҷарана береринен
алаңзывас керек.

Ancadala onды Ҷаранган іштин karşaj keleri. канса-ла MTS-ter,
sovhoztor deremnelerdegi **organizatsionno politiceskij ішти** тырген
Ҷарандырар төзі volғыр ваştаза keler.

Опың усун MTS-тин, sovhoztorдың politiceskij оиделери, ма-
şинно-тракторныј stantsijalarды, sovhoztorды, emdi тушта олор derem-
не Ҷерде hozajstvоньд texniceskij Ҷаңьнаң төс өзөгї volғыр турга-
ньп, тынаң ағы олорды hozajstvoo texnika-да Ҷаңьнаң, **politika Ҷа-
ньнаң** калың kolhozсыларды ваştар турар **organizatsionныј** төс өзөгї
edip аларып кїсеер кер к.

Bastra massovo-politiceskij, organizatsionno-partijnyј, vospitatel’-
nyј іштерди MTS-дин, sovhoztorдың kolhoztorго, sovhoztorго klass во-
лғыр volыngen өtyдиң karşu şok Ҷetireri орды-ла Ҷок edip saiarып
кїсеер керек, ваза ook burzujдаң artкан kалган кыкыктарды Ҷогол-
торып кїсеер, kecegi алдынаң Ҷаткандарды, vuyngи кунде kolhoz-
сь voloton ulustың, кандыј-ла Ҷөөзөні menzineten, војьмпың Ҷөө-
зөм dep, sananatan кыкыкты Ҷоголторып кїсеер керек.

Sovhoztorдың, MTS-дин politoidelери, stantsijalarды војьлоры-
пың да, олорго ваştадыр турган kolhoztorдың да кунуң eder sotsi-
alizm Ҷазалында kamaandu керектерин өtkyрerin organizatsionno-par-
tijnyј is-le Leninның yредуун partijanың clenderiniң ваза komsomol-
dordың ортозына тындыр кїсеер, partijada emes kolhozсь albatъ-
ның ортозына partija la vaşkarудың texnika Ҷаңьп тыңьдарга, derem-
не hozajstvoзып көдырге, ороондо industrija ederge, ороонпың
korulanar кyсип көдырге, ішmekcilerдиң Ҷурум—Ҷадызып Ҷаранды-
рарга, Кызы ceryдиң, kolhozсылардың Ҷурумın Ҷарандырга Ҷыгарып
turgач Ҷакытларып massovyј іш азга текші bildirip турар ucurlu.

Partijnyј Ҷаңьнаң bildirip ајдар іштин ercimды ucурь nede de-
ze, kolhozсылардың, sovhoztorдың ішmekcileriniң ортозына partija la
vaşkarудың Ҷоппың, kolhozтың sovhozтың Ҷөөзөзін yреbes, tijbes
kereginde turuzарып cokum Ҷарт bildireri volғыр Ҷат. Partijanың, kom-
somoldың clenderine, kolhozсь калың Ҷонго. sovhoztorдың ішmekci-
lerine cokum Ҷарт bildireteni partija la vaşkaru onды Ҷакаруларды
Ҷalkularга, uucсыларга, şokcilарга, klass volgon өtyлердиң agentta-

ғына, ішмекciler le kolhozсылардың өctyлерине удurlаştırғыр сығарған ucurlu volьр қатқань.

Politotdelderдің unduвај bilinip қyрer keregi, politika қанынаң kolhozсыларға izemcily, vudymcyly volьр alala, ol vudymcyly volгоньн sovetke удurlашқан elementerge удurlаştırғыр olordь vuudактаар kereginde kiceejteni, kolhoztordьн partija la komsomoldordьн organizatsijalarь шуylte—symezi қаныс volьр, politika қанынаң takalangан, kolhozсы қongo vudymcee kirgen volzo, қарт қenyly volor ucurlu.

Sovhoztordьн, MTS-dің politotdelderі partija-la komsomol organizatsijalardan opportunist кььktularды, klass volгон өctyлердің agenttarьн organizatsijalарға кьсталыр kirip alala partijanьн, emeze komsomoldьн bileди-le vөktөnip қаршу-қok edip turgандарды таар, kajраль қokтоң сығара cасыр turar kerek.

Politotdelder marksist-leninskij yuredydi partija-la komsomoldьн deremnedegi cenderitің ortozьна yurederin тььдар kerek, kolhoztordьн, sovhoztordьн partija la komsomol organizatsijalarьн nurgulaj la cајви—vulgак, қамьккак, yelip. klass volгон өctyлерге қуикташқандардаң arular, сектер, арсыр turar kerek, partija-la komsomoldьн organizatsijalarьн aldьнаң vojlorь vөlyneten кььк-la kajраль қok қenizer, organizatsija politika қанынаң, volşevik tevuly volьр partijada emes kolhozсы alvatьн, sovhoztordьн ішмекcilerin vaştar tereң шуyltely volьр каьң қongo қуиктаарьн kiceener ucurlu volьр қат.

MTS dің, sovhoztordьн politotdelderinің eң-le ozo kiceep vudyrer kerekteri ne deze, kolhoztordьн, sovhoztordьн icinde cьп cьндьј aktivtivtarьн jacejkalарьн tөзөp алыр, olordь politotderdi ајlandrakurcadар kerek, ol jacejkalarda deze, partijada emes akrivtarды, sovvet vaşkaru ucun turuшқан vudymcyly kolhozсыларды, sovhoztordьн ішмекcilerin tartьр аларьн kiceep ucurlu. TҚ-tet vaza da katar temdekter, қарттар ајдыр турғань, vu ішти өtkyрerinde тоozьн көптөдөp қанын isteşpes: as-ta toolu volzo, қe politika қанынаң cьндьј takalangан aktivtarьн озogь kacanda kolhoztordьн, sovhoztordьн ішмекci каьң cөпьн vojьна kozo tortьр alala, kozo eeciderine cьдаар. Politotdelder yuredy le vildiry іштерdi kolhoztordьн jacejkalарьна, partija da emes kolhozсылардың ortozьна өtkyрerde eң-le ozo kiceejteni aktivtyң politika қанынаң өзep өзymin көdyrer ucurlu.

Politotdelder partija-la komsomoldьн organizatsijalarьн cьндьј, izemcily volьр өskyрerde, cьп-la cьндьј ozocь, kolhoz icindegi kulaktar la olordьн agenttarь la aktivnyj tartьшқан kolhozсылардан көптөдө tartьр алар ucurlu. Oo koştoj politotdelder қaspajtan шуyltezi, vileri ne deze, partija la komsomoldьн organizatsijalarь deremne қerlerde vojlorьн keregin volşevik vudymdy өзөгi volьр vaştar, kolhozсыларды eecideri nede volor deze, olor тоozь as-ta ulus volгон volzo, partijanьн keregine onco vojьн veringen, vudymcyly volşeviktар volзын, klass volгон өctyler le tartьзыр taskаngан ulus volзын, ol tušta olordьн turgуskan kerekteri vuder.

Bu kerekterdi vudyerde, sovhoztorıń. MTS-din politoidel-
rin ıerly ıerindegi rajondordıń partiya komitetlerin azra vasrazın,
vojlogı aldınad bilinbezın, vojlogıń işterin olor la nurgulaı ıerty
etkyrup turzın. Oo koştıj ıerly ıerlerindegi rajondordıń partiya
komitetleri undıvaj, vek sananıp alar keregi, MTS-din, sovhoztor-
dıń politoideliderin tözögöniń ulam olor partıjadan birelgen voj-
logıń kerekterineń vozop ıadıvıs der, sananvazındar.

Kolxoztordъn xozjajstvoznъn tьndьp, tьzьoer kereginde akarulardъn ucurnь

BSK)B)P-нъn TK-nin FEVRAL'DЫN 4-ci KUNYNDE 1932 ЫLDA ЫGARGAN POSTANOVLENIJAZЬ

Partijanъn Tьs Komitedi vastra partijanъn organizatsijalarъna temdekter ajdap turganъ, kolxoztordъn xozjajstvoznъn tьndьp, tьzьoer kerekti vudyneri emdigi tušta kolxoztordъ artel' vudyndy tьzьoer, vekteerinde volьp at dep, ajdap at. Bu ŗyultenin aajъnca TK-tin vilip turganъ volzo, kolxoztordъ alvan-la tyrgededip artel' vudymin vuzala kommuna vudyndy etkezin, kolxoztordъn bu ejdo tьndьgalak tuzuna aravaa, asta volor dep, ŗyugen. Bu mal-aŗ xozjajstvonъn arteli volor vudyndi etre vudyrip, tьndьkalak tušta onь azra kalьdarь aravaa kьlk volvoznъn dep, TK-tet vastra partijanъn organizatsijalarъn azъndьra akarъp turь.

askъ aŗ-kra salar kampanijaga veletenerine tuda, baza aŗtn vudymin kьdyneri ucun turuzar kereginde, TK-tet anьlar akъp turganъ, bu kolxoztordъn xozjajstvoznъn artel' vudyndy edip tьndьdar iŗte erkin vudyneri mьndьj dep, temdekter at:

1. Kolxoztordo iŗ kucti tьzьoer vaŗkaratan, kol-salaa bereten vьlygi brigada volor ucurlu. Erkin mal-aŗ xozjajstvonъn artel'deriniң taskaamьr iziniң aajъnca TK-tet ŗyup turganъ, kolxoztordo brigadalar tьzьoerdь, oo kolhozьlar vьlip vererde, onьj brigadalar, ezi volznъ, ьl evrede mal-aŗ xozjajstvonъn tьs iŗterin kьrgyzyly ucastkada vudyrip turar etsin. Ol brigadalarga olor iŗteer ojine kerekty maŗinalar, epselder, iŗteer mal verip turar, ol nemelerdin vastrazь ucun karuuna brigada turar. Kolhozьnъn iŗteer alar trudo-kyni kьdyrileri emeze avьzaarь brigadanъn iŗtegen izineң kamaandu volor ucurlu.

Onьj brigadalardъ tьzьozьdь brigada iŗteer erdi ezilep vereri (kolhozьn erinin, vudyminiң aajъnca) vastra ьl evrede iŗteerine emes, baza mal aŗ xozjajstvonъn ojly-ojinde iŗtejten aajъnca keliŗtirip verer ucun var (kra syrer, aŗ kezert tušta).

2. Brigadirlardъ taldap tudarь, olordъn kьp solьnarъn ok ederin, brigadirlardъn xozjajstvo-la politika anьnan taskar yugenerin kьdyneri—partijanъn organizatsijalarъnъn vudyner ucurl teri volьp at.

Бытыргы ылда erkin degen kolhoztorдо бригадирлардын трудзын бригаданың изиниң ааһын усына сыгара кереле иштиң ааһынса төлеген езини ыскыпвай текши җаһар учурлу.

Бригадирлардын керек вудыргени усун карууна турарын көдүргенинен улам, бригадирга kolhoz ичиндеги иштей ишти вақкарып, төзөтін берген керегинде kolhozтын ичиндеги административный сығымдары җаһазар учурлу, алдында онды сығымдар дегин-де җаһазар волып өзе берген болгон.

3. Советтердин VI-ци җуинаның реҗениязы ааһынса kolhozсы sdel'nyj иш едер ези, казы kolhozсының иштейген кунин, иштейген изиниң кастевозы-ла өји-креези-ле трудкунге җазар водоп турзын дегени, мынаң-да ары вудыrer учурлу керек волып турар.

Оо коштој ТК-тет җаһарып турганы мынды: sdel'sina ишти тон өткө көр вудымды етеј, өји җок тавына салып өскүрбезин деп, иштей иштиң ааһынса. proizvodstvo езіне тындевей (кра сырerde, аш сөгордо) алдына болып иштей sdel'sinanь токтодып турзын деп, kolhozсылардын трудкундерин ару җалга көчүrerin, kolhozтын правленіязының вақкарып изин партија ла советтин организациалары җаны-ла җаһары берип киришпейин деп, мал-аш хозјайствоның артел'дериниң уставында ајдылған езілы фондтордоң азра атык җузун-җуур фондко kolhozтын җөөзөзінең ајрвазын деп, кезе җаһарып туру.

4. Erkin җакшы иштейген kolhozтордын азраар фермаларының көрүмчили изи ааһынса, канды-ла җузун мал азраған бригадалардагы kolhozсылардын җурум-изин җарандыар керегинде, мал азраған бригада, ондо козо иштейген kolhozсылар трудзын, ологдын изиниң ааһынса езілер төлөп турар едер (канса креелы сыт сааған, җаш-малдын семіrip, җооногонна, канса тын козылған, вазы-да өскө) ол езини текши җаһар учурлу.

5. Партија-ла kolhozтордын организациалары ударниктар-kolhozсылардан, сotsialist морөјгө киришкenderден, бригадирлардан талдап сығарып, уредип kolhozтын активтарын сындылар едип алар ишти төзөтін җаһан учурлу вудыrer керек деп, ТК-тет темдектер туру. Ғерлы җериндеги организациалар хозјайство җанынаң канды-ла җаһан кдрек вудыrerде kolhozныj активка шидеener учурлу-аш вудыmin көдүrerге турызарда, ашзототвоко җуур берер тушта вазы-да өскө керектерге, оо коштој kolhozсыларды sotsializm җурумге уредип алар керегинде тизалу болор.

6. Ваstra kolhozтордын хозјайствозын тындырып, төзөrine, kolhozтын активтарын едип аларарына, аштын тызыmin көдүrerine анцара ла мащинно тракторныj станицалар җаһан каруулу болор учурлу. Оноң улам ТК-тет, партијаның организациалары кунын едер иштейринде мащинно-тракторныj станицаларга волыш җетирерин тыныстың, анцара-ла кадрларды җаһазарып вектезин, ваstra MTS-дин хозјайство изин вақтар турарын тыныстың деп, җаһарып туру.

Kolxoztordьn vařtap turar kadrazьn тьндar kereginde

**BSK(В) Р-ньн ТК-ниң МАЈДЫН 10-сi КУНЫНДЕ 1932
ЇЫЛДА СЪГАРГАН ПОСТАНОВЛЕНИЈАЗЪ**

1. Рајондордьн конды-да организациаларь крајЗУ-дан, Крај-колхозсојузтаң çөви çокко колхозтordьн правленіјаларьньн клендеріні ізінең сьгарар усурь çок edip, kezedy-çакьлта берip çат.

2. СSRS-ньн Наркомзemi-ле СSRS-ньн Колхозсentrдьн мал-ақ хозјаствоньн артел'дерінің уставьна козор деген постановленіјазь-аайьнса çөптөп турган козылталар тындьј:

1. Колхозтordьн правленіјаларьн бир çьлга өјлөп tudar.

2. Колхозтordьн правленіјаларьн өји çөтpeјьнса сальр tutpas, канды бир сольгадык керек volo berze, керек болгон саяьн Крајколхоз-сојузтаң çөпту сальр tudar.

3. Бригадиларды колхозтordьн правленіјаларь тургузар, турар өји бир çьлдан төмөп емес volor.

4. Бригадирды турар өјінең ozo сьгарар керек volo berze, керек болгон саяьн Рајколхозсојузтың, ваза рајазодон çөпту сьгарар.

Kolhoztorođ otxodnicestvoo varar ezi kereginde

SSRS-ның ТӨС ISPOLNITEL'НЫЈ КОМИТЕДИ-ЛЕ ALBATЬ КОМИССАРЛАРЫНЫҢ SOVEDININ MARTТЫҢ 17-СИ КҮНҮНДЕ 1933 ҶЫДА СЫҒАРДАН POSTANOVLENIJAZЬ

SSRS-ның Төс Ispolnitel'ныј Комитеди-ле Albatь Комиссарларының Sovedi turguzьр җат:

1. SSRS-ның TsIK-ле AKS-ниң jun'ның 30 кунунде 1931 җылда „Otxodnicestvo kereginde“ сығарган postanovlenijanь vuzur җат.

2. Мынаң ағы kolhozсылар-otxodniktar tuura җердеги işке kolhozтың pravlenijazьnda vicilgen xosorgandarдың dogovory-la bargan volzo, zakon aajьnca җenilte alar ezi turguzьр җат.

3. Otxodniktar, tuura işке xozorgandar-la etken dogovorlor-la bargan volzo, onдыј kolhozсылардың işteer биле ulustарьна, kolhozтың izin öske kolhozсыларга тыңей pravalu берip turar edip kolhoztorдың pravlenijalarьның mojnьna сальр җат.

4. Војь vilinip, xozorgandar-la etken dogovordь kolhozтың pravlenijazьна җөртөтпей туура işке bargan kolhozсы otxodniktarды kolhozтоң сығара сасыр turar edip kolhoztorдың pravlenijalarьна җакару берip җат. vaza ағы-berip usur turar kolhozсыларды, аш салар тушта kolhozтоң сығыр varala, аш kezip, sogor öjde ojto kolhozko kelip kirele kolhozтың җөезезin korodьр turgandarga kolhozтың кирtezineң бервей turar etsin деп, җакьр turu.

SSRS-ның Төс Ispolnitel'ныј Комитединиң

Predsedateli— M. Kalinin

SSRS-ның Albatь Комиссарларының Sovedinin Predsedateli—

V. Molotov (Skrjavin)

SSRS-ның Төс Ispolnitel'ныј Комитединиң Катсызь—A. Medvedev

Kolxoztordьn vařtap turar kadrlarьnьn sovьrь- lьp turar kereginde

BSK(В)P-НЬN КУНВАДЬŞ SIBIBIRDIN KRAJKOMЬNЬN ВЈUROЗЬ- НЬN POSTANOVLENIJAZЬ

(23/IV-1934 ę. „Sov. Sibir“ gazedinen)

Partijanьm krajevoj komitediniң vьurozь temdekter turganь, bir kezik rajondordo kolxoztordьn vařtap turar kadrlarьn tьpьdar kereginde partijanьn Tөs Komitddi majdьn 10-сь кунунде 1932 ęылда сьгарган postanovlenijazьn тоовой vuzup turganь var. Kezik rajondordo, MTS-rde kolxoztordьn predsedatel'derin ęartvuruzь ęokko сьгарьp turgan кьльктar көp voldь. 1933 ęылдьн janvardьn 1-кь кунунең ala 1934 ęылдьн apreldiң 1-кь кунуне ęetre, ęetkil emes svedenija aazьnca, Culьmnьn rajonda kolxoztordьn predsedatel'derin 53,3 protsent izineң сьгарган, Rubtsovskijda—37,9 protsent, Barnauldьn rajonьnda—34,9 protsent, Nemetskijdьn—26,5 protsent сьгарган.

Kargattьn rajonьnda vaza ol-la өjgө kazь kolxoztordьn predsedatel'derin 5 kataptaң solьgan. Şipunovskij, Slavjanskij, Ikonnikovskij, Slavgorodskij MTS-rde 1932 ęылдьn turkununa predsedatel'derdi vastra kolxoztordo tekşige ęuuk solьgan, kazь kolxoztordo deze, ęьльna 2—3 kataptaң solьp turgan.

Tөs komitettiң төs ęakьltazь kolxoztordьn predsedatel'derin krajdьn ęer vařkaruzьnaң ęөvi ęok сьgarvazьn degenin vu rajondor vuzup saldь,

Temdekter salar kerek mьndьj, kolxoztordьn predsedatel'derin izineң көp сьгарьp turganь neden volьp ęat deze, kazь rajkomdor, MTS diң polit idelderi kolxoztorgo vařcьlardьn kadrlarьn ęakşь şуup taldap tutpaj, ucraganca tudup ęat, olordьn кьльк ęaңьn vi lip alvaj kolxoztordь iřti vařtaar iřke сьgarala yuredip, taskadьp turar iřti syrekej koomoj өtkyryp turaar kereginde volьp ęat.

Kolxoztordьn predsedatel'derin izineң сьгарar kereginde rajondor ijgen materialdardь, krajzu řinziler көrvөj vьurokrat ęaңьnaң kereksinvej ęadar кьльктar var. krajZU-dьn apparadьnьn iřcileri көp ęaңьnda, tьvьřtьrgan materialdardь řinziler көrvөj turup, kolxoztordьn predsedatel'derin сьgararga ęөvin verip turgan кьльктar var.

Krajkomnьn vьurozь turguzьp ęat:

Kargattьn, Rubtsovтьn, Barnauldьn, Culьmnьn rajkomdorьlьp

вјурологъна, Рувтсовскј, Славгородскј, Иконниковскј, Барнoul'скј МТС-дин политотделериниң насал'никтаръна ТК-тиң апрел'диң 10-сѣ кунунде 1932 џылда сѣргарган деректив џакарузън тоовој вусканън, кезедип, ајдър берер.

Вол'шевик вудымды колхозтор едер усун турузарга колхозтън кадрларън таар, тѣдѣдър аларъ учурлу џаан иџ волгон усун. Крајкомнън вјуроъ рајкомдордън катсъларън, политотделердиң насал'никтарън џакър турганъ колхозторго прѣсдател'дерге тударга кѣстѣген кандидатуралардѣ војлогъ азындъра џинзилер џарт билip алън деп, кезе џакър туру.

Рајкомдордън катсъларъна, политотделердиң насал'никтаръна, колхозтордън прѣсдателин, бригадиларън солър тураръ кѣптѣгѣзин, РК-ле политотделердиң ваџтап турар активтар таар, олордѣ ууредип алар иџти коомој ѣткыргенге водоор деп, вјуро азындъра кезеду џакълта берip џат.

Крајкомнън вјуроъ крајЗУ-дѣн ваџсѣъ пѣкер Фоминанън мојпна салър виусаар џат:

а) рајзолордон, МТС-ден колхозтордън прѣсдател'дерин сѣргарар керегтнде ијген материалдардѣ џырекеј џинзилер кѣрѣп турар иџ тѣзѣзин, ондѣј иџти ѣткырге џакълта беретен војнън иџчилерин крајкомго азындъра џѣптѣдип турън;

в) территориал'но-производственнѣј сектор азра џерлѣџерлеринде ТК-тиң мајдѣн 10-до 1932 џылда сѣргарган реџенијазън канайда вудуѣрп турганън нургулал џинзилер кѣрѣп-турар иџ тѣзѣзин.

BSK(в)Р-нън Крајкомъ.

Апрелдиң 23 куні 1934 џыл.

Gosudarstvонь predprijatijalarьны, kolhoztor- ды, kooperativtardьн чөөзөzin korulaar kere- ginde, vaza çоньн (sotsializm) edep turgan чөөзөzin vektor, тындар kereginde

**SSRS-ның Төс Ispolnitel'нъ Komitedi-le Alvatъ Komissarla-
гьнъ Sovediniң avgustьн 7-ci kyninde 1932 çьlda сьgaraan
postanovlenijazь.**

Bu çuuktan veri işmekilelden, kolhozсылardaң neme yrer uury eder kereginde komdaldar көр kirip turu, temir çoldordo çuu çoldordo tartьp çatkan чөөзөлөр uurdaary тынган, kooperativtardьн, kolhoztorдың чөөзөzin çongo kara sanaalularдың uurdap, tonop turary тынган. Оо koshoj kolhoztorго cek işter, kolhoztoң ськраj kiceenip çyrgen kolhozсыларды кулак elementter korkьдыр, kekenip alvadap сьgararga turgan çetkerly кьыктар тавьыр çat.

SSR Sojuzтьн Төс Ispolnitel'нъ Komitedi-le Alvatъ Komissarlarьнъ Sovedi çonnoң (gosudarstvоньн, kolhozтьн, kooperativтьн чөөзөzi sovet çaппың төс чөөзөzine vodop çat, onь uurdagan, yregen ulus, alvatьнъ өctylerine vodolor ucurlu, onьн ucun çоньн чөөзөzi uurdagan, yregender-le kajralь çok tartьzary sovet vaşkarudyң eң vaşкь bydyrer çaan keregi bolor ucurlu.

Şak ol şyyltedeң ulam, işmekiler-le kolhozсылардың suragьna volьzarga SSR Sojuzьнъ Төс Ispolnitel'нъ Komitedi-le Alvatъ Komissarlarьнъ Sovedi turguzьp çat:

I

1. Temir çoldordogь, suu talajdağь kerep paraxodtordogь arь-beri tartьp turgan tovar-чөөзөzi gosudarstvоньң чөөзөzine tynej vodojlo, onдыj груз-чөөзөni karuьldaryн канса-la kreely тындар.
2. Temir çoldordogь, suu-talaj-la tartkan tovar-чөөзөлөrdi uurdagan, tonogon ucun sud çargьlajtan eң çaan sotsisl'нъ çyrym kьruular vuru verer-adьp salar, vastra чөөзөzin kanfiskovat' eder, kerek eveş çьmzaagadyн volzo, on çьlga tyrmee oтыrar edele vastra чөөзөzin kanfiskovat' eder.
3. Transporttaң tavar-чөөзө uurdajla çargьlatkan şokcьldarga amnistija aajьnca çenilte verbes.

II

1. Kolhoztorıń, kooperativtorıń qozozın (aş kra, qonnyı ve-
letegen aqtar, mal, kooperativtorıń sklادتar, magazınar) gosu-
darstonıń qozozıne tuıej vodolor, onıń usun ol qozozlerdı karıı-
ldaarın, uır, tonolqonqo aldırvaj kiceerıń syrekeı tıqtıyn.

2. Kooperativtorıń, kolhoztorıń qozozın uurdagan tonogon
usun sud en qaan sotsial'nyı qyrym korulanar katudaı katu qarqy-
lar—adıp salar, bastra qozozın kanfiskovat' eder, kerek ebeş qenil-
gedıı aalu bolzo, on qylga tyrmee otrar eder, bastra qozozın kon-
fiskovat' eder.

3. Kolhoztorıń, kooperativtorıń qozozın uurdagan, tonogon
şoksyldarga amnistija aajynsa qenilte verbes.

III

1. Qonnyı keregine karşu edip turgan kulak-la kapitalist ele-
menter-le kajralı qok qenizerın tıqtıdar, kolhozsyldarđ alban kys-le
korqıdır, emeze saıgak kor-la korqıdır, kekenip kolhoztoı syga-
rarga, kolhoz cacarga turgandar-la tartızarın tıqtıdar. Ondıı şokkar-
şu kılbtardı gosudarstvoo udurlaşkan şokko tuıejleer ucurlu.

2. Kolhoztoıdı, kolhozsyldarđ kulaktardıń oşko elementerdıń
kara sanap şok ederıneı korulaar keregınde, baza oşko qon ortı-
zyna edip turgan şoktor uşun burulu ulıstı sud qarqy ederde 5 qyl-
daı oı, 10 qylga qetre tyrmee oturguzar, kantsentratsionnyı lager-
larga işteder edip qarqylar turzyn.

3. Bu kerekter usun qarqylatkan şoksyldarga amnistija aajynsa
qenilte verıbes.

SSRS-nyı TsIK-nıń Predsedateli— M. Kalının

SSRS-nıń AK-nıń Sovedınıń predsedateli—V. Molotov (Skrjavın)

SSRS-nyı TsIK nıń katıbyz—A. Enukıdze.

BSK(в)Р-ның Кунвадъс Сивирдин Крајкомьның катсызъ

КУНСЬГЬСЪ ТАЛАДА МАЛ АЗРААР ВАЗА БОЛОР

(Апрел'дин 19 кунунде 1934 ылда „Pravdada“ vazыlgан нөк.
Ејxenin stat'jasы)

Bu kijnindegi eki-yc ылдарда Кунвадъс Сивир онын алдына ратийа-ла ваькаро тургускан чаан керектер вудырди: Крај буудай аь саларын сырекеј көртетти, емди крај Совет сојузынын кунтыстик талазына буудайдын вазазъ воьр туру.

Емди крајдын алдында вудыретен ваза бир керек туру, онын учуръ ваькь керектен төмен емес. Ол не керек деже, мал азраарын көдүрүп тьльдаръ. Онын учурь тьнајыр аьдarga келзер: Кунвадъс Сивир, Совет сојузынын кунсыгыь талазында мал азраар төь вазаъ вolor учуру воьр чаг.

Алвагъ-хозжайсывозь көдүрилгенине коьтој, мал азраар керегин көдүргени нөкер Стлиннын колхозторды воьшевик вудымды едер, колхозчларды аргалу чадар едер деген лоzungъь ченулу вудырен нөде деже, мал азраарь көдүрүлүп, чаараньнан кamaанду вolor учурулу. Чаань-ла сынла воьшвик теузи ле, колхозтын ијдези-ле мал азраарын кичееген колхоз, воьшевик теулу вolor, колхозчларга аргалу чадар чугум берер аргазъ вар вolor учурулу.

Кунвадъс Сивир кунтыстик талаа мал азраар төь ваза вolor аргазъ вар. Совет Сојуз ичинде мал азраар керегинде емдј-де вийк тоодө туруп чаг: 7,4 протсент цокко азраар чаг, експортной сарчу едерине крај 50 протсенттен азра едип чаг,

Чаань-ла колхозтордын товaрныј фермаларыннын өзүмин алар воьзо, крајдын учурулу вolorь оной да чаг көрунер Кунвадъс сивирди сьт-фермаларь ваstra Сојузтын фермаларьнан вodozo, 8,1 протсент воьр чаг, ондогь малдын тьн тоозъ-16,3 протсент, сьт берип тургань-23 протсент. Кунвадъс Сивирдин көј азраар фермаларьн ваstra Сојузтын фермаларьнанд вodozo, 9,4 протсент воьр чаг, тьн тоозъ-10,4 протсент, цокконьн фермаларь, фермалардын тоозьнаң вodozo-6,4 протсент, тьн тоозъ-8 протсент.

Bu kijnindegi ылдарда крајдын мал азраарь көдүрилген, ченулу воьлгон. Чоон иј малдын өзүмин, јул' аьдын 1-кь кунуне 1933 ылга

өскөнін, 1932 ҫылға туңейлер көрөрдө козылғань 11 протсент воһьр ҫат. Ујдаң-сyt саар аларь 1933 ҫылда, 1928 ҫылдың 8 тсентаерге туңейлер көрөрдө козылғань 11,4 тсентер воһьр ҫат, ол тушта колхозтордо мал азраарь ҫаанagalак болгон. 1934 ҫылда сytтиң фермаларьның ҫаҫ малдарь коројтонь ҫавьзавь, өткөн ҫылда фермаларда 30 протсентка ҫуук корогон болгон.

Вьлтьргь ҫылда алган ҫеңу ҫук-ле ваҫтамьзь воһьр ҫат. Ҫаан ҫеңуди тьмнаң агь алар керек вольдь. Оньң усун, партианьң XVII-сi ҫуиньнда нөкөр Сталинньң мал азраар керектиң аайн ҫартар ајткань вистин-де крајга сьрекеј сике ҫуылтely сөс воһьр ҫат.

Ҫаҫ малдың королтозь вьлтьргь ҫылға водозо ҫавьзаван, ҫе ол ҫавьзавань биске ҫетkil тузғлу емес воһьр ҫат, нениң усун деже, ол ҫавьзавань сьрекеј елбек емес, кезик рајондордо, вазавир кан-ҫа колхозтордо ҫаҫ малдың коројтонь евеҫ-те ҫавьзавай туру. Тем-дектеп ајтса, Павлодарский, Славгородский, Коди́нский рајондордо ҫаҫ малдың королтозь 3-4 протсентке туҫкен-де болзо, Ростовский, Павловский, Доволенский, Кургатский, Покровский рајондордо ҫаҫ малдың королтозь 16-20 протсентка сьгьр ҫат, ајдарда бу ајдылган рајондордың ҫаҫ маль вьлтьргь ҫылдагьзынаң керө азра короп турган воһьр ҫат.

Сyt саар аларь тал орто водолго көдырылип калган. Ҫе бу орто водолгоо кандьј керек ҫавьньр ҫат? Крајда ҫаньс ујдаң орто водолгоо ҫыһна 14-15 тсентнер сyt саар аһьр турган рајондор бар. Казь фермалар-да деже, бир ујдаң 20 тсентнердаң азра сyt саар аһьр турган рајондор бар. Ондыј фермалар „Рјатилетка“ деп, колхоз, Змеингорский рајондо, „Провуждение“ деп, колхоз, Татарский рајондо „Свовода“ Назьвајевский рајондордо воһьр ҫат. Ҫе казь рајондордо ҫыһна ујдаң 5-6 тсентнердаң өрө сyt аһьс рајондор вазавар.

Мал азраарь сotsиализм хозјайствоньң ваstra өзыминен ненин усун сондор ҫат? Неден ле озо мал азраар хозјайство сондор тургань, мал азраар керекке класс воһьр вөлынген өқтылердин каршү едери тың воһьр колхозтың ҫөөзөзин ҫиктор, ьреер кыльк сьрекеј көр воһьр турганьнаң воһьр ҫат. Колхозтордың фермаларьна кирip алган кулактардың калдыктарь канца-ла ҫөк едерге, мал кородорго алваданьр турулар: ондыј өқтылер малды ьерин, коротсын, ҫизин деп, агитация водозьр ҫат.

Беловский рајондо „Красный Яр“ деп, колхозто 52 аттардан 28-ле ат арткан, оньң-да 6 зьн вьртиндирip койгон, 52 ујдаң 16 уј арткн. Мал кайды вьрган? Малдың кезигин ҫилрге өлтирip алган, кезигин колхозсылардың бириктирвеген маль усун етзаготовкаа вьрip салган. Бу колхозтын маль Ротозев-ла Вдовин деп, кулактардың коһьна кирген.

Тјазинский рајондо, БСК(в)Р-ның ТК-нің адь-ла адьлган колхозто, ферманьң ваҫсызь кулак Мутовин сyt уурдаар кыльк тапкан, бу керекке козо дојаркаларды тартьр алган, вьзуларды ҫетпес азрап турган, оноң улам ҫаҫ малдаң 75 протсент өлгөн.

Кулак элементердин мал азраар керекке каршү-ҫоғьн ҫеттирп турганьн канца-да крель темдектеп ајдар. Ҫе онь онцозен тоолој ајдарга керек ҫөк, Оноң өскө учурлу керек бар: ондыј ҫөк-каршү ненин усун воһьр ҫат? Ненин усун деже, парторганизациялардың

ваşылар, колхозтордын, совхозтордын озосы-mergendycileri класс сапына сергиле, сескир турган кичеей чаг; ондй хожайстволордын ваşылар кerek бакарарын билес улус воьр чаг, кerekке ууре нр, taskaарын кичеей чаг. Ондй шок-каршу едир турган кыьктарды токтоодыр воьвогонун чаглы-ла еш неме билезине, taskaар, ууруге куунзевезине шытанар, онон окшо актанар арга чок. 282 № совхозто бир уждь челдеп келген деп, таныла төрөдөгө башка казаканга вөктөр салган. Уж бир недели турган, төрөгөн чок. Екинчи неделезин турды-ваза төрөвөди. Аж өтти еш неме чок. Ол уж вашка казаканда 4 аж турды, төрөвөди. Ол-ла тушта уждь шинзилеп көргиледи, уж кызыр суваж воьр калды.

Совхозтордо, колхозтордо ондй шок каршу кыьктар едир тургань көрвөгөн, фермаларга кулактар киргенин ачыктаваган учун ваşыларга, ударниктарга чаан ужат воьр чаг. Ударниктын ең ваşкь кичеейтен кереги-каршу-шок едеецилерди кайралы чок таар тудары, кандыла каршу кыьктар-ла кырезерге, мал азраарын чагыр тулкань, сotsиалист чөөзөнү урегени учун колхозчыларды, совхозтордын ишмекчилерин текши көдырип удурлаштырар учурлу болгон. Сановский районнын бир фермазында бир сууген чакшы утку вука каьыргаларында чазылваган чаан шыкалу воьйска чыл евреде суруп чаг. Ол вуканы көрүп турган кизи Евхимов шыкалаган. Колхозчылар онь онцоь билер, билзе де унцукрас, неме айтпас. Ол шоксыл деже колхозтон сыгара сурдирерден болгож, ол вуканы шыкылаган учун карауна турваган.

Ондй шок-шодор едеецилерге, мал вертирдирип, кенеткендерге вош бергени, сotsиализм сатканга келизип чаг, класс болгон өчтылерге воьшкан учурлу воьр туру. Черлы чериндеги партияннын организациалары мал азраарын коцууларга колхозчыларды тартыр алваза, колхозтын чөөзөзүн себерлеерге колхозчыларды көдытвезе, олар колхозчыларды, совхозтордын ишмекчилерин класс болгон өчтылер-ле шоксылдар ла тартызар кerekке ааштавазы-мал азраар кerekти турген выдыретине зелерге воьвос.

Мал азраары ваза бир тутар чагкан чапы нede деже, бу кerekке уугреду чапынаг taskaаьы улус ас туруп чаг, ваза бир чапынаг партија чапынаг кamaанду воьоры, чагаг изинен вodoзо, ужан воьр чаг. Чаг малды окыретин, малды кичееп көрөр, азраарын техника чапынаг чакшы билер taskaаьы кадрылар чаан чедикпесты тутак воьр чаг.

Не ле кerekти туру улус выдырип чаг. Улусты канайда талдар, келиштирип, кычин аяллар тургусканына—фермань изи чаганары төзөлери кamaанду воьор учурлу. Емдиге-ле четре казы райондордо мал азраар кадрылар тургузанда opportunist кыьк-ла өткыруп чаг, мал азраар бригадаларга чагапнын изине коомој иштеген, чагаваган коомој колхозчыларды иштеерге ийр чаг. Оножыр учраида адак деген улусты ийгенде, онь туви коомој воьр чаг, мал азраар ишти узыр чаг.

Чагапнын изине турала чакуурган учун, асар—сыяптанган учун, чектедип сыгарткан улусты ферма иштеерге ийгенде, колхозтын чөөзөзүн уреейчи ондй улус, фермаа келеле там-ла чагымдаж берер, чаган каршу кыьгып кыьпыр, асартаныр, сыяптанпыр, керегин ууер ваза берер.

Казы бир-де мындй кыьктар бар (темедектер айтса, Сталиннин ады-ла адалган колхозто, Askizskij райондо), фермаа иштеер улусты

ocered-le ijip çat. Farmaa tuduş-la nurgulaj işteer ucurlu. Kazь-la kolhozсьга, kazь-la kolhozсь yj kizee trudokynder iştep alar arga berer kereginde, olordь fermaa işteerge ocered-le ijip çat. Ondьj kulaktьn tynejlejtен кьльгь aajьnca fermaa işteer ulustь сьгарарда, kerekти nemeе водовой кьльнган кьльк вольр çat, ol kerekstьvestin vazьnda mal 6leri k6pt6p çat, fetma tyrep 6ajradььp çat.

Fermaa işteerge ijip turgan ulustar 6sk6 işke 6ektetken ulus volzo, „oncozь tekşti iştep alar edip“, şyugen şyulte bol'şeviktьn mal 6arandьrар tevyly izine birde ebeş kelizer nemezi 6ok volьp çat. Bol'şevik tevyu-le mal azraar degini mьndьj: erkin degen izencilу mergendycilerdi, mal azraarga karuzьp turgandardь—fermaa ijip, ol işke nurgulaj turar edip nekteeer ucurlu.

Fermada işteerin koomoj t6z6g6ni—mal azraar kerekkte ycyn-ci tataк volьp çat.

6alannьn iziniн brigadalarьnda işti cike işteer epti vis tapкaнььs 6ьп, bu-da işte tutaktar biste baza da k6p, 6e ondьj-da volzo, vis bu işke takalanganьььs, kadrlar kandьj-da volzo сьндьj tudulgan, onьd ucun, vis kandьj-la şok-karşudь 6enil tanьp, tutaktardь tyrgen 6ogot p 6adьььs, 6sk6-d6 nemeе kiceenip turubьs.

Tovarnьj ferma tьşьnda mal azraar brigadada işteer trudьn t6z6g6ni ondьj emes. Rajondordьn, kolhoztrudьn as savazь trud keregini partijannьn 6akarunca, nek. Stalinnьn 6akьltazьnca kiceep kelištirip turular.

Maldь kiceeves k6rв6s onoд ulam korolto 6aanap turarь—ucral emes, ezilene birgen кьльк volьp çat. Kiceenves, kereksinves кьльк—6aş maldьn 6aan 6ctьzi volьp, onoд ulam korolto—сьгьт k6pt6p çat. Kiceenves kerekterdi 6art k6r6rg6 kyc emes, 6aş vozu vidьna 6edingece bir kanca kiziniн k6льna solьььp 6atкaньп k6r6ld6r.

Uj t6r66r tuştа skotnik k6r6r ucurlu (uјсь). Ol 6aş vozudь karuldap, сьksa-la alar ucurlu. 6e uјсь vozu ucun karuuna turvas, koomoj volo verze, uј koomoj, arьk volgon dep, aktanьp сьга berer.

Uј 6akşь t6r6di, vozuzь ezen voldь. Ol vozu uјсьньn k6льnan 6aan poјarka тавьzar. Ol vozu ucun poјarka karuuna turar-va? 6ok, ol ferma 6aar, uјсь 6aar 6ajьp, ol 6okko ськкан, mьсь, koomoj vozu dep, aktanar evi var.

Bozu 6aan rajarkadaң kycu rajarkannьn k6льna varar. Ol-do vozu ucun karuuna turvas. Ol vozudьn mьсь koomojьna şьltanьp, voļьnьn kiceenves izin onь-la vekt6erge albadanьp turar.

Bozu bu yc yјeni 6dyp alar. Ol emdi 4 ajlu voldь. Onь 6oonogongo—vodop 6aş mal azraar brigadaa tavьştььp çat. 6e mьnda-da onьd ucun karuuna turar kizi 6ok, baza-da vozudьn koomoj uјannьna şьltaktanar.

Iştin ucun karuuna turvas yјeler bu. Krajdnьn icinde erkin 6akşь degen fermalar kerekтиn cike 6olьn vedrep çat. Olor ondьj artьk yјelerdi 6ok edele, brigadanь aidьnaң 6aş mal ucun, kazь-la vozu ucun vaştar сьkannьnaң ala tonьгьp 6anaganca karuuna turar edip vuucalap çat.

Iş-kyctin ezizin cike turguzьp, erkin 6akşь mergendycilerdi mal azraarьn tьндьdarga taldap, tudup kiceenerdeң volgoj, karьn 6astra кьльktardь zakon edip toknadala, „uyredy“ 6alьnaң кьjaltа

çok kerekty dep, ajdarga turgan sanaalular var. Mal azraar kerek-ke yc termin syrekej bekt-lyp, çapşyndь. Mal azraar, kiceerin çemil-de çanyn bilbes, taskavagan-da ulus, ol termindardь syreknj mergen bilip çat. Ol termindar mьndьj: çuguş oorudañ (infektsijadan) ulam ara salarь, paratif dep, çuguş ooru, ak съскаак.

Uj ara saldь. Fermanьz zavedujuşcij, uşь, baza kandьj-la fermada iştep turgan ulus, açьk çokton-la velenince ajdar, ol uj çuguş oorudañ ulam ara salgan, ol ulusta buru çok dep, ajdьzar. Ujdьñ ara salarь neniç ucun көр? Neniç ucun deze. voos ujlardь uyly көр ujlardañ aяъvaj çat, sugararda ujlar-la çava ajdar çat, ujlar deze syzyzip çat. Voos ujdь kiceep көрвөs kereginde ara salarь көрөтөр turgan ucurь ol, çuguş oorudañ ulam ara salьp turu degeni—çalьr, eş neme kereksinbes işterdi көктөjtөн көк sөs volьp çat.

Çaş mal өлөri vaştalarda—ajdьzar: „Paratif dep, ooru tavьldь“—dezer. Ol paratifьñ kijinde ne kьlk çazyngan? Fermanьz kazagandarьn өtkrө sogьp turar, çarьktarьn көктөvөгөн, tyşte my-cacьlap izidip alar, yc kynge ulaj tort ot salbas, odьñ çok, teljatnikьta ici sook, oo yzeri төzөгөн төzөгi toç volor.

Fermanьz malь өлүp çat,—„Ak съскаак ooru tavьldь, dep ajdьzar: vis onь kanajdarьvьs“ deer. Kөрөp volzon vozular sugarь, azrar turgan көnөktin kirin kyrek-le kьrьp volvos turar. Bu azralda vozu kanajьp съскаaktavьs! Vojьnьz tulaktarьn, işti cikezince çakşь төzөp alarьn bilbezil, oorularga şьltanьp көктөer sanaalu ulustar көp tavьlp çat. Sьlna kelze, oorularga şьltangan kьlьktar көp çanьnda kontrevoljutsijanь көктөp çat.

Kerekti cokumdar, сьndьjlar vaştavaganь, vicik bilbezine saldьrьp, vijirkek kьlk kьlnьp „ook-tovьr“ kerekter dep, neme kerektekinvej çyrgeninen mal azraar kerekte tortinci tutak volьp çat. Kolxozьñ kandьj-la predsedaelin көrөp volzon çalañ izine, brigadalarga kynuñ-le vайьp turza vojьna at nere, kyndy-ly dep, syyp çat. Fermanьz mal kazagalарьna kolxozьn predsedaleti ucralda-la kaa çaa varar. Fermalardьñ zavedujuşcijlerinde kantseljardьñ със-kandarь volьp algandarь көp, kontorada-la oтыrar, ferma çaar vaspas „Kavakla“ dep, kolxozto, Cernovskij rajondo, ferma çaar vaspas syrekej uzak çyrgen, erten tura uj saarda, 5 casta tañ-la saap çat, ol oo srajda vьrvas çandu volgon. Cьn-la vij sьrkьndu volьp alala ol erten tura 10 casta kontorazьna keler, ebeş keriler, tankь azьp tartar, knigelerin acьp көrөp, baza katap keriler, baza tañkьlaar, neni de vicici volьp oтыrar. Kөрөp volzon—4 cas çedip kalgan. Knigelerin çuup alala—çanьp çyryp berer!

Rajondordьn, krajьñ organizatsijalarь vaşlap, vaşkarьp turganь, vojьnьz fermalarьn bilbes kolxoztordьñ predsedalet'lerine tьnej, baza fermazь çaar vaspas fermalardьñ zavedujuşcijlerine çyzyndeş, onь ajdarь-da çok çart turu.

Ajdarda klass çanьnañ sergilen volorь tutak ucun, kolxozcь-lardь, sovhoztordьñ işmekcilerin sotsialist çөzөni korulaar ucun, kulaktardьñ artkan kalgandarь-la tartьzarga төzөp bilbegen ucun, çastra kьlьktardañ ulam, mal azraar kadrlardь çaravas ulustь turgu-зыp turgan kereginde, trud-işti keliştirip volbogon kereginde, eş ne-

me kerek sinbes ucun, kerekti kantseljardan otyra başkargan ucun—
mal azraar kerekti öre sygarvaj çolgo tuura vöktöj turup alganb,
vi volor, şak vi kыьктar-la vol'şeviktñ çalvyştu kritikazьn тың-
дыр, kajralь çok çenizer ucurlu.

Tutaktardь tyzejten syme çanьs: „Mal azraar kerekti bastra
partija, vistin onco işçileribis, partijnylar-da partijnyj emester-de
kolьna alar kerek, neniñ ucun geze, mal azraarь emdigi tuştа çaan
ucurlu kerek volьp çat, baza kecegi tuştа emdigi vudyp kalgan aş
problema tynej“.

(I. Stalin).

Kolhoztyñ mal azraar kereginde trud-išti tözöör usurь

BSK(В)P-ның TK-нің FEVRAL'DЫN 4-ci KUNYUNDE 1932 СЫLDA „KOLHOZTORДЫ ТӨЗӨӨР ХОЗJAJSTVOЗЫN ТЫНДАР KEREGIN-DE“ СЫGARGAN POSTANOVLENIJAZЬ.

SSRS-ның Narkomzemniñ kollegijazьның fevral'dьn 28-ci kunyunde 1933 сыlda сыgargan postanovlenijazь.

„Erkin degen mal azraar kolhoztyñ fermalaryның kandyj-la çy- zyn maldь praktika çapьnaç azrap, ištep turgan taskaamьr išti elbe- de çajar kerek, mal azraar brigadalarga ondo kozo ištegen kolhozь- larga ištegen çovodьn iziniñ aajьnca төлөp turar ezi сыg'ar' (saagan syt-le, çaş maldьn өзөлө veskee kozьlgan aajьnca, kanca kreely mal kozьlgan aajьnca baza da өskө)“. „Kolhoztordь tözöör, hozjaj- stvoзыn тындар keréginde“ BSK(В)P-ның TK-нің fevral'dьn 4 ky- nyunde 1932 сыlda сыgargan postanovlénijazьnaç vicilgen). Kandyj- la ištardi vastra 7 guppaa volьp çat, ajdarda, 7-ci gruppaa toolol- gon, kolhoztyñ pravlenijazь turguskan normazь kyndyk išti vydyr- gen kolhozьlarga, 2 trudokyn vicilir; 6 gruppaa vodolgon kolhozь- larga, kyndyk norma izin vydyrgen volzo, 1,75 trudkyn vicilir; 5-ci gruppaa vodolgon kolhozььga, kyndik norma izin vydyrgen volzo, 1,5 trudkyn vicilir; 4-ci gruppaa vodolgon kolhozььga, kyndyk nor- ma izin vydyrgen volzo, 1,25 trudkyn vicilir; 3 ci gruppaa vodolgon kolhozььga, kyndyk norma izin vydyrgen volzo, 1 trudkyn vicilir; 2-ci gruppaa vodolgon kolhozььga, kyndyn norma izin vydyrgen volzo, 0,75 trudkyn vicilir; 1-кь gruppaa vodolgon kolhozььga, kыn- dyk norma izin vydyrgen volzo, 0,5 trudkyn vicilir“...

5-ci gruppaa vodolorь... сылдаң azra mal azraar fermaa vaşь volьp ištep turgan kizi, baza сылдаң azra brigadir volьp ištep turgan volzo“.

4-ci gruppaa vodolorь... vaštapkь сыльn ištep turgan brigadir, fermaыñ zavedujuşci, сылдаң azra ištegen volzo, çaan kyduyci, çaan соқкось, çan savan“.

3-ci gruppaa vodolorь... vaštapkь сыльn ištep turgan konjux' kuštar keгer ulustьn çaan dojarka, екinci сыльn ištep turgan dojar- ka, kyşь, malь, brigadanьñ kazancьь“.

1. Konjuxtarga, kyduycilerge, savandarga өskө-dө mal azraa- тында ištep turgan uluska, trudkynderin aj saжьn ajdьn ucunda vo-

dop biçir turar, vodop biçirde maldың turgan aajьnca olordың kоrolto, emeze kozьlta ištegen "trudkynderine 20 protsentin içinde kozьr emeze korodьr turar. Mal azralьna turgan iщilerge, olordың kolьnda turgan mal koomoj volzo, trudkyn biçives.

"2. Tөs хozjajstvozь mal azraarь volьr, erkin kereltени maldan аьр turgan kolhoz volzo, mal azralьnda turgan iщilerdin gruppazь bir gruppaga өrө, kөdyrer ucurlu". "Mal ащ iziniң kandьj çyzyn iщterin trudkyngе vodoor kereginde" SRS-нл NKZ-нл fevra'dың 28 kunynde 1934 çьlda сьgargan postanovleni jazьnaң biçilgen.

Kolhoztorдың tovarньj fermalarь nurgulaj la mal azraarьн kiceer ucurlu: "yrendeer, өskyrer, azraar, kazagan, sedenin kiceer beleteer, azral kursaгьн beleteer, mal semitтер, tovarньj produktsija berer".

Kolhozтың çөртөp vergen planь aajьnca ferma voььнлң proizvodstvenньj izи voьь аldьnaң vaщkarьr, vudyrer. Fernaнь vaщtaj тапь fermaньң vaщсьзь (zavedujuщij) volot, ol voьь аldьnaң voьь vilinip vaщkarьr turar, fermaньң bastra хozjajstvozьнлң izi-keregi ucun karuuna turar ucurlu völor".

Cocko azraar fermada аldьnaң ezily gruppалarga völyp azraar, ucьna сьgara azraar yurde 21 ene-cockodon, 1 erkek cockodon өrө volbos, onьң valdarьң çetkil tornuktьrganca vaщka azraar, ol ne deze, valdarьн аjьrarga (sadarga) çetre, emeze yurly ene cockolorgo kozorgo çetre kiceer. Ondьj völygen gruppалardь, yurly cockolor kerөтөu brigadalarga, nurgulaj turar kolhozьclardaң 3 kiziden төmөп emes аjьr turguzar. Ondьj gruppadaң vaza өskө gruppа cockonь kөcyrer ucun çok".

Koj azraar fermada аldьnaң ezily gruppалarga (kotongo) völyp azraar, ucьna сьgara azraar yurly kojdo 500—600 тьн völor, ondo kozo onoң vьtken çaщ kuragandardь çetkil tornьkkanca azraar.

Kazь kolhoztorдо, koj fermazьnda 500 тьнаң төmөп volzo, temdekter аjьsa 250 kojlu volzo, onь kiceer, kyderge eki kolhozьнь çьl evrede көrөгө kyduyciler edip turguzar". Kazь la brigada сььна vudyrer proizvodstvenньj plan берip çat, ondogь çakьlta азьндьra берileri тьндьj ucurlu: kolgo алган çoon maldьн, oоктогьнлң-toozь völor, çартьrgan aajьnca ceberler азrap аlatan, төrө өjin, kozьlatan maldьн vodolьн salar; өzөрдө kozьlar tyry beskezi vodolor; etten, syтten, tykten, өskө-dө nemedeң bastra канca kreely kozьларьн vodop sala; gosudarstvoo канca kreely azral берip turar normazьн аjьр salar; zootexnika la sanitarno-veterinarnьj çaпьnaң канajta kiceerin ezilep salar; proizvodstvenньj çakьltань vudyrgen ucun kandьj produktsijadaң канca kreely trudkyngе берer ezizin turguzp salar.

Çaщ maldar өskyrer kereginde verilgen çakьltань azra vudyrgen ucun, mal la, akca la premija берip tarar ezi turguzar ucurlu.

Uj mal azragan fermalarda канca vьr азrap алган vozularь çajга çetre азrap çьldьk azraar normadaң аьр turgan volzo, 100 ujьң vazьna 65—75 vozudaң artьгьн erkin degen fermada iщter turgan mergendycilerge premija berer ucurlu, ol premija alar kizee 1—2 vozudaң azra volbos.

Cocko azraar fermalarda: bir cockodon өskyrer norma, tegin

cocko volzo, kandьj da fermalarga tekši tynej 5—6 vala volor, uktu cockodon 7—8 vala volor ezily. Bu ajdygan normadañ azra azrap alğan cockonьñ valdarьnañ $\frac{1}{3}$ -ten $\frac{1}{2}$ çetre 2 ajdañ çaan emes cockonьñ valdarьn, proizvodstvennьj çakьltanь vudygen kijninde, premijaа berip turьzn.

Koj azragan fermalarda: çьl evrede öskyreten normazь 100 kojdyñ vazьnda, çьl bařtalardañ veri, çьldьñ ucuna çetre, kojdyñ ugь aajьnca 80 neñ öre 130 kuraganga çetre volor. Çьldьñ ucuna çьgara normazьnañ azra öskyrup alğan kuragandardan, proizvodstvennьj plandь vudyreten aajьnca kolhozçь saьjn premija edip bererçe 2—4 kuragannañ natura sьj turguzьlar.

Oo kořtoj akca la prenija bererин turguzьp çat: 5 salkovoj malçь-dořarkaа, 1 salkovoj malçь-bukacьga uřlar çartьrgan ucun, çakьř tögögön ucun; çartьrgan cocko saьjn, vaza 2 ajga çetre azrap alğan valazь ucun 1 salkovojdon, 5 salkovoj cicke nookьlu kuragan ucun, 3 salkovoj çaram-katu tykty kuragan ucun, 2 salkovoj tegin katu tykty kuragan ucun, plannañ azra öskyrıp alğan volzo, berip turar.

Çař maldar kolhozçьnьñ kiceenbegen kereginde ölzө, trudkynderineñ çьgara vodojtonь: 3 ajlu vozu olgozin, vozu saьjn 10 trudkyn çьgarar, ekincizi ölzө 15 trudkyn, 3 ajdañ öre vozu ölzө 25 trudkynneñ төmөн emes çьgarar, vařtapкь 2 ajga çetpегen cockonьñ valazь ölgөн ucun 2 trudkynge çetre çьgarar, ekincizinde 3 trudkynge çetre, ycuncizinde vaza kijninde ölzө 5 trudkynneñ төmөн emes 2 ajdañ öre volzo, 10 trudkynneñ төmөн emes çьgarar, ölgөн kuragan saьjn 2 trudkynneñ çьgarьp turar. (SSRS nьñ NKZ-nin trud-iřti tözөr ezizi kereginde postanovlenijazьnañ alğan)

Sovxoztordyň izi kereginde ajdylgan doklad aajınca kynvadş Sibirin BSK(в) P-nyň konferentsija-çuunь çygargan rezoljutsijazь.

(Nök Zajtsevtың I. G. dokladь) janvardyň 10 17 k. 1934 ç.

... Mal azraar sovxoztordyň kolьnda var volьp turgan çoon uј mal—439,4 muң тын, socko 141,9 muң тын, koj 471 muң тың 1930 çyldaң veri maldyň özumi nurgulaj vojlorьnyң azragan maьnnaң özyp çat, usundagь eki çyга uј maldaң kozьlganь 23 protsent, sockodon 136 protsent, kojdon 17 protsent көptegen.

Çyldьn-çyга sovxoztordyň tavar-çөөri kedyrilip çat, 1933 çylda 78—80 protsentke çetti: 1933 çylda sovhoztor gosudarstvoo 11,5 million pud aş berdi, 960 muң pud saxardьn sveklazьn berdi:

Krajdyň mal azraar sovhoztorь syrekej vaalu uktu maldardan proizvoditel'der (ajgyr, vuka, kuca) onondo өskө fontьn өskurdiler. Eki çyldьn turkunya maldьn saap alar sydin 37 protsentka çygara kedyrele 1933 çylda gosudarstvoo 488645 pud sarçu berdi, 1060 muң pud et, 60 muң pud tyk berdi:

Çyldьn çyга sovhoztorьn krajdyň deremne hozjajstvozьn sotsialist vydymdy edip çanyrtьp çazaaryna çygyr vaьp çat. Kөp sovhoztor emdigi tušta çaan көrymçily sotsialist kul'turalu hozjajst volor volьp, temdektep alza (Cerepanovskij sarçuzavodь, Usunьnyң kojsovhozь, Borisovtyң ašovhozь, Lizinskij sockosovhozь) onondo өskөлөri erkin degen texnikanь koldoryna tudunьp turular.

Sovhoztorьdyň тыңp, kedyrilgeni nөker Stalinniң şyultezi-le teze-gen politotdelderdeң çaan tuzalu voldь. Klass volgon өctylerdin artkan kolgandarьnyң, „arajьnaң“ kьlynyр turganь-la sovhoztorьdyň politotdelderi, partorganizatsijalary çenizerde sovhoztorьdyň işmekcileriniң aktivtarьn vojlorьna tartьp alala, işmekcilerdi çaan aş eder, mal azraar hozjajstvolorgo tezep, biriktirip, çaan kacestvolu, elbek çeny alarga vaştap turular.

Sovhoz çazarynda algan çenylerden ulam, sovhoztorьdy тыңdar kereginde partorganizatsijalardьn vudyrer keregi, sovhoztorьdyň proizvodstvozьn vaştap turarьn kiceep тыңdar kerek, brigadadan vaştap, narkomsovhoztorьdyň upolnomocennyjalaryna çetre kiceep vaştap turar ucurlu voldь.

Ajdarda, açыktap көryp kelgende upolnarkom sovhoztorьdyň apparattarь, trestteri nurgulaj sovhoztorьdy vaştap turganь çok, ka-

zı-la sovhoztordıń qadıız, izi aajınca keliştire plan edip berbej tur-
gan, sovhoztordıń izin nurgulaj şinzilebej, korběj turgan, emdige
çetre sovhoztorgo volızın çetirbej turgan dep, konferenstija tem-
dekter turu.

Bu apparattardıń kbjmıktanbas kezıyn kereginde, baza vjurok-
rat metod-la vaştap turgan ucun, baza kazı sovhoztordıń direktor-
lorıń vaştap turganı ujan ucun emdige bir kanca sovhoztordo
çaan tutaktar var: iştin tyzımı syrekej çavıs, onıń koomoj tızol-
gönı, işmekilerdiń kadrlar solınar kıp, işteer trud distsiplina
ıjan, mexanizina tuzalanar koomoj tutaktu, maldı korer, azraar
koomoj, ook maldardıń korojtonı kıp, kızı, suvaj kıp, aştıń vı-
dımı koomoj, syt saap alar as, gosudarstvoo udurlazar çaman
kylıktardıń tazılın kurgadıp, çogolpogon.

Politotdelder, trestterdiń, upolnarkomsovhoztordıń işçileri, çer-
dı çerlerindeki partıjanı, profsojuztı, komsomoldıń organizatsija-
lar, sovhoştıń vaşylar kuy-kajralı çokton vojurokrat vıdymdı
kantseljardan otıra vaştajta koomoj kytıktı çok ederi ucun tartı-
zar kerek, kanca var kycı-le kiceenip fermada, brigadada işti çar-
andıızın, bu otı ajdılgan çastra, tutaktu işterdi çogoltp, erkin
işty sovhoztordıń tem alınır, sovhoztordıń proizvodstvozin tekşı
çarandıızıp, kedyrerin kiceer, sovhoztordı tekşı korymçılıy edip çar-
aazın kiceer ucurlu.

1. Konferentsija temdekter turganı mındıj: sovhoztor vaştap-
kı tızolı tuştı, çanı kerek volı tuştı proizvodstvoń tızolı alar
vıdrep, hozjajstvoń kanajda vaşkararına taşkar turgan volgon,
emdi deze sovhoztor çanı çolgo kiip tıdıgan tızında, taskaamır
çaanadı, erkin degen tehnika kolında vıldı, onı ucun emdi ka-
zı-la sovhoztıń aldında turgan vıdyrer katu kerek ne deze, sov-
hoztıń izin korymçılıy, ercimdı edip, erkin degen promışlennostıń
predprijatıjaların çenyzine tynejlep tızolı alar ucurlu volı çat.

Emdigi tuştı krajdı partorganizatsıjalar tısty kiceejteni ne
deze, sovhoztordıń hozjajstvolorın tızolı tıdıdarı, sovhoztordıń
kolında var teknikanı tekşı ypredip, bildireri, trud-ışti syrekej çar-
andıızın, vastra sovhoztordı syrekej çaan kireltely, çaan tyzımdı
gosudarstvoń predprijatıjazı edip, volını proizvodstvozın çanı
tehnika-la ypredı aajınca tızolı alarına vaştarga kiceer ucurlu.

2. Konferentsija çakır turganı mındıj: vastra sovhoztorgo,
sovhoztordıń volıkterine, fermalarına çerdi kezip verzin, olordı
çerı eezily, vaştı volızın çaan sovhoztordı kicinectedip volıp salızın.
Aştı sovhoztorın kireltezin kedyrer kereginde, aştı hoz-
jajstvozında aştı koroltozın aştar kereginde, baza olıç eder,
maldı odorı çerlerdi tegin taştıvaj tuzalanar kereginde, aştı sov-
hoztorında volı volı mal azraar (uj, koj, cocko) tovarnıj ferma-
lar tızolı, olorgo azranar maldı maldı sovhoztorına alıp berer.

Upolnarkomsovhoztorgo, tresttarga verilgen çakıta, aldında-
gı çıldarda vaştalgan sovhoztordı stıroitel'stvordı vıdyrzın,
kanca var malga çetkil kazagandar edip vıdyrzın, 1934 çıldı baza
50 sovhoztı çandı tızolı çazaarın vıdyrzın.

3. Krajdyň sovhoztorynyň 1934 çylda salar aş-krany 940 mun gektarga çetire salzyn, onyň içinde aş sovhoztordo—350 mun ga bolzyn.

Sveklosovhoztordo vastra 29,9 mun ga onyň içinde sveklanyň vojnyň—5,4 mun ga. Sarçusovhoztordo—290 mun ga, onyň içinde maldyň azraly kul'turalardaň 216 mun ga. Cocksosovhoztordo—110,8 mun ga, onyň içinde azraldyň kul'turalarynaň 94 mun ga. Mal sovhoztordo—31 mun ga, onyň içinde azraldyň kul'turalarynaň 21 mun ga salzyn.

Kojsovhoztordo—52,5 mun ga; onyň içinde azraldyň kul'turalarynaň 37,3 mun ga.

Partijanyň, profsojuztyň, komsomoldyň organizatsijalary, sovhoztordyň, trestterdiň direktorlary 1934 çylda promfiplanyň turguskan aajynsa aş vudymin çetkil vudynerin kiceezin.

4. 1934 çyldyň usyna çetre sovhoztordyň yurly maldarynyň tyň toozyn mýncaa çetirer:

çoon uj maldyň yurin 493,3 mun tynga çetirer (onyň içinde tizi çoon ujlardy 235,5 mun tynga çetirer);

cockodony—156,7 mun tynga (onyň içinde tizi ene cockolordy 19,3 mun tynga) çetirer;

koj maldy 540,5 mun tynga;

çylyk maldyň sovhoztorynda—9260 tynga çetire öskyrer;

5. Olonnyň byder vudymin çalandynda, odorlu çerlerde syreke ködynerin kiceezin, vıçar çerlerdi arçyr, tenezek, sastardy kungadpy uzeri azraar olendör çaspy, eder tušta koroltozyn astadpy kiceezin. Maldyň azralyna kandıj-la katu, çymzak ne-le çyzyn azraldarda çetkil beleterin kiceezin, kazı-la sovhozto tekşı malga çylyk azraldarda vodozo, uzeeri 20 protsent kreely artıktu azral fond beleterin.

6. Sovhoztordyň ujdany saap alar sytti ködyner argazy var kerinde, ol çanyň şuyje, 1934 çylda sovhoztordyň gosudarstvonynerer produktsijazyňnyň planyň 550 mun pud sarçudany tömön emes kacestvo çalybany 88 vılıdan çavyb emes, edip turguzpy çat.

Maldy çylyk çakşy azrap. semirterin kiceezin, sovhoztor gosudarstvogo 1846 mun pud et, 67,2 mun pud tyk vererin tutatpazyňny ol produktalardy beleter çazaaryň, tavıstıaryňny cek-sever ederin kiceezin.

7. Konferentsija şuyy çat, sovhoztordyň kadrlary hozjajstvo başkararyna taskagan usun, 1934 çylda sovhoztorgo verilip çatkan köp akca-çözö (100 mill. salkovojdony azra), vılyrgyzyňny vodozo traktordyň parktazy 47 protsent kozylgan usun, avtomaşinalary deze, 46,6 protsent kozylgan usun—verilgen çakıytalardy vudyner argazy var, olor bu kerekterdi toozyn-da, kacestvozyn-da körymçily vudyner evı var.

Bu ögö verilgen çakıytalardy vudynerge partorganizatsijalar, trestterdiň direktorlary, sovhoztordyň işmekçileri, inžener—texniceskiy sostavtary oncozy tekşı sovhoztordyň truddistsiplenazyňny tınydarga, işmekçilerdiň izi tyzymdy voloryňny kiceer. ook burzuazny çalçyr iş-

terdi çok ederge tartızar, sovhoztorde baştajtanь vjurokrat kыьktu, çanьs kantseijardan volvos çanьn şinzilep, tyzer turar, sovhoztorde texnikazьn vilip alarь usun turuzar, partiya-la komsomoldьn organizatsijalarьnьn izin çarandьraьn kiceer, ol organizatsijalar çanьs işmekci kadrlar tezeerine tuzalu volorьn kiceer, sovhozto çanьs aaj başkaru turguzarьn kiceer, sovhozton karşı edecilerdi, eçty şokcьldardь kajralь çok sygьp salarьn kiceer turzьn...

III Ҷоон uj mal

ALBAN-LA MAL BIRIKTIRER KEREGINDE

BSK(в)P-ның ТК-нің martтың 26-сы кунунде 1932 җылда җырган
postanovlenijazy

„Kezik rajondordo kolhozҗылардың алдынаҗ воҗлорь билнер уҗла-
ғын, оок малдарын аладар kolhozтың малына бириктиретен кылыктар
вар воҗыр җат, ои кылыктаң улам партианың Төс komitediniң җакылта-
лары-ла selhozarteldin ustavyн вузур җат.

BSK(в)P-ның Төс komitedi kezедip, темдектеп аҗдыр турҗаны,
җаныс-ла kolhozторго естылер kolhozҗылардың уҗларын, оок малдарын
аладар kolhozко бириктирет деген.

Төс komitet җакарыр турҗаны тындыҗ, kolhozҗылардың уҗларын,
оок малдарын аладар влаар алҗан кылык партианың politikazyнда
камаан җок, җарапас кылык волот. Партианың кичеер турҗан кереҗи
не дезе, кандыҗ-ла kolhozҗы алдынаҗ воҗы уҗлу' оок малду, кушту
воҗзын деп, туру. Мынаҗ ағы kolhozтың fermаларының малдарын өс-
кырур тындыр керегинде, ферманың воҗының җаҗ малдарын өскырет
уцурлу, емезе fermalar azranarga mal садыр алыр турар уцурлу.

BSK(в)P-ның ТК-ди vastra партианың, sovettin, kolhozтың orga-
nizatsijalaryна җакыр туру:

1) Kolhozҗылардың уҗларын, оок малдарын аладар kolhozтың
малына бириктирет кылыкты орды-да җок етсин, ондыҗ кылык кылыҗан
вурлу улусты, ТК тиң җакылтазын бускан уцун партидаҗ җыгарыр
турзын;

2) уҗы җок, оок малы җок kolhozҗыларга җаҗ мал садыр аларга,
өскырур воҗына малданарга воҗзын җетирip турзын деп, җакылта ве-
рир җат“.

Uj çok kolhozсыларга uj alарга volьş edep kereginde

SSR Sojuzының Albatь Komissaryның Sovedinin, vaza Bastra Sojuz тың kommunist (bol'shevik) partijаның Tos komitedinin avgustтың 14-ci kynynde 1933 ғыда сыргарған postanovlenijazy.

Partija-la vaşkarudың uj çok kolhozсыларды ujlu edep degen çakьltazyң tyrgen vudyrer kereginde, SSR Sojuzының Albatь Komissarlarының Sovedi-le Bastra Sojuzтың kommunist (bol'shevik) partijаның Tos komitedi тыңдыj kereker vudyрzin dep, çakьр turu:

1. 1933 сыдың icinde uj çok kolhozсыларга gosudarstvodon volьş ederin tozөөr Ukrajnаның SSR-ne, Belorussijаның SSR-ne Severokavkazтың krajьna, Niznevolgаның krajьna, Ortovolgаның krajьna, Tsenral'no-cernozemnyj ovlaska, Moskvаның ovlazьna, Zapadnyj ovlaska, Kazактың ASSR-ne, Srednij Azijaga, Dal'nevostocnyj krajьga tizi vozularды çeniл vaaga alарга çөptөp турганы 1.000.000 (bir million) тың vozu.

2. Bu kerekti vudyрге:

a) 1-кь punkta ajдылған respublikalarda, krajьlarda, ovlastarda syt—tovarnыj fermalardan, biriktirgen maldарынан, 8 ajьluga çetre 228 муң тың tizi vozular sadьр alзың;

b) voьj ujlu kolhozсылардан, aldыңаң çatkandardaң, азыңдыга кантрактар 772 муң, 8 ajьluga çetre, tizi vozular sadьр alзың.

3. Bозular sadьр alарга respublikalardan, krajьlardan, ovlastardan çөptөгөн plan тыңдыj.

4. Sadьр алған vozularды bir ovlastaң vaza bir ovlaska ajьdavas.

5. 1 кь punkta adalған respublikalардың, krajьлардың, ovlastардың sojuzтың-la avtonom respublikalардың sovnaikomдогың, krajьлардың, ovlastардың respublikalарың, natskompartijalардың TK-in çakьр moьjьna сайьр турганы, eki dekadаның (20 konokтың) icinde rajon сайьр канса toolu vozu кантрактар sadьр алар planың тургуссың, vaаa ol vozularды kolhozсыга канajда ylejten planың тургуссың, bir rajongo канса kreelu vozu bergedij volьр турганың kelişüret, bu plandарды vudyргениң şinzilep керер.

6. Bu postanovlenija ааьнса uj çok kolhozсыларга gosudarstvodon volьş ederi ең-le erkin degen mergendyci—kolhozсыларга elden ozo veriler ucurlu.

7. Syt—tovarnыj fermalардың çaş өskүрүмderineң ajьрр алары тыңдыj:

О ы ң і с і н д е

Respublikalár krajlar, oblastar.	Bastrazb	Sut—tavarnyj fermalar- dın çaş öskurynderinen sadır alar tizi vozudın toozb	Kolhozıardın, aldınan çatkandardan kontraktar sadır alar tizi vozular- dın toozb.
м и ц ь п п а ц в о д о в о н .			
1. Ukrainanın SSR-de	275	40	235
2. Severokavkaztın krajb	100	35	65
3. Tsentr-černozem obl.	110	14	96
4. Srednevolzskij kraj	85	18	67
5. Niznevolzskij kraj	70	16	54
6. Uraldın oblastb	80	27	53
7. Moskvanın oblastb	70	10	60
8. Kazak ASSR	65	45	20
9. Zapadnaja oblast	50	8	42
10. Dal'nevostocnıj kraj	15	2	13
11. Belorussıjanın SSR	40	10	30
12. Srednja Azija	40	3	37

Kolhozko biriktirgen vozularđ ol-la kolhozın clenderine kolgo vaazyna emeze bir çyl sakıttalı tudokunderden ajar edip sangoo berip turzıp.

8. Bozu sadır alarga çenilte edip, kolgo sadır alar akcazı çok kolhozıylarga, gosudarstvodon vozudın vaazynın 50 protsenti vodoldu kredit-akca berer, bir çyl sakıttalı edip berip turar.

9. Sıdalb kootoj, uı çok kolhozıylarga kredit-akca berip volbzar kereginde, kolhozıylar vozular sadır alar kerekke bererге gosudarstvodon 35 million salkovoj akca vozodor, onıñ icineç 5 million salkovojđ sıt-tovarnyj fermalardın azragan malınan, vozular keregine berer.

10. Gosudarstvodon volbş edip berer kredit-akcanb rajondor-
don sel'hozıajstvонın banktarb azra berer, kredit-akcanb kandbj la kolhozıylarga aldınan tekşı dogovorlu berip turar. Respublikalardın, krajlardın, oblastardın organizatsijalarb gosudarstvodon berilgen kredit-akcanb rajondorgo kelıştire ylejten prava berip çat.

11. Kolhozıylardan, aldınan çatkandardan kontraktatsija azra vozular sadır alarb konveksionnıj vaanb aajınca volor.

12. Kontraktatsija azra uı çok kolhozıylarga bererге tizi vozular sadır, azrap berip turgan kolhozıylarga, aldınan çatkandarga, gosudarstvoo berer sytten çenilte berip turar, çıldık planınan 25 protsent tyzyrer, ettin çıldık planınan 20 protsent tyzyrip çavb-zadar

13. Bu kerekke vozular kontraktagan dogovorldb çırt-sovetterde çoptop, kereleer.

14. Vozulardb kontraktar, sadır alar kerekti tozop, vaşkaratın kolhoztordın pravlenijalarbna salıp çat, çırt-sovetterdin, rajondordın predsedatel'deri deze olorgo bu kerekti vudyrerine ne-le çuzup volbşın çetirip turzıp der, vıucalar çat, oo koştoj, vozulardb volbşın

kolhoznaq-da alza, emeze çanındağь rajonnoq sadьp alza, alar tuşu kьjalta çoktoq vozularđь sadьp alatan kolhozçylarđь, kolhozçь uq tuştardь kozo көгузіp alarьп кісеер turьп.

15. Sojuzьп, avtonom respublikalarđьп sovnaqkomdorьna, krajlarđьп, oblastarđьп ispolkomdorьna, natskompartijalarđьп TK-ne bu postanovlenijaда ajdьlvagan vastra respublikalarđьп, krajlarđьп, oblastarđьп krajkomdorьna, ovkomdorьna verip turgan çakьlta, bir ajdьп turkьpьna hozjajstvozьnda uq çok kolhozçylarğa vozular sadьp alar evlн şуur turguza-la, ol şуulte—randardь SSRS ньп SNK-le BSK(в)P-niң TK-ne çөptөdөргө tavьşьtьzьп.

SSRS-ньп Sovnaqkomьпң predsedateli: — V. MOLOTOV,
(SKRJABIN).

BSK(в)P-ньп TK-niң katçьzь—I. STALIN.

Ujь çok kolhozсылarğa uj alarğa volьzar kereginde

SSRS-ның SNK-ле BSK(в)P-ның TK-нің појаврдың 5 кунунде 1933 ылда сыргарған postanovlenijazь.

Avгust aјдың 14-ci kунунde 1933 ылда сыргарған postanovlenijazьna kozьlta edip SSRS ның Sovnarkomь-la BSK(в)P-ның TK-дi tutьguzьp ыat:

1. 1933 ылдың turkunya uj çok kolhozсылarğa gosudarstvodaң volьzь vereten ыerler: Severnyj kraj, Karel'skij ASSR, Leningradтың ovlazь, Ivanovskij oblast, Gor'kovskij kraj, Baškirskij ASSR, Tatarskij ASSR, Kытмын ASSR, Kупvadьs Sibirdiң kraj, Kуньсыгьs Sibirdiң krajь, ZSFSR, Jakuttың ASSR-ri ondogь kolhozсылar ыeniltely tizi vozulardaң 500 muң тын sadьp alarьna volьzar.

2. Bu kerekti vьdyrerge:

a) viriktirgen maљь var syt-tovarnьj fermalarda, kolhozterdon, eгe aјdьlған respublikalardь, krajlardь, oblastardь icinen 8 aјluga ыetre 110 muң тын tizi vozular sadьp alar;

b) voјlьgь aldьnaң ujlu kolhozсылardь, aldьnaң ыatkandardan aзындыra sadьzьp, kantraktap 8 aјludaң tьmen ыaшту 390 muң tizi vozu alar.

3. Mьnaң tьmen aјdьlған respublikalardan, krajlardan, oblastardan sadьp alar, kontraktaar tizi vozulardь toozьn plandaп ыer tьegьni mьndьj (toozь mьnaң tьmen aјdьlған).

4. Kolgo akcazьna vozudьң vaazьn ыetkil tьlьp sadьp alar ыdaљь çok kolhozсылarğa gosudarstvodaң volьzь edip, protsenti çok akca-kredit verer, ol kredit vozudьң vaazьna vodozo 50 protsen volor, sakьlta-srogь bir ылga ыetre volor.

5. Eгe aјdьlған respublikalardь, krajlardь, oblastardь ujь çok kolhozсылarьna vozular sadьp alarьna kredit-akca volьzь verer protsent çoktoң gosuoarstvo 15 million salkovoj akca verip ыat onьң icinen 2 million salkovojdь syt-tovarnьj fermalardь azragan maљьnaң vozular alarğa volьzь edip verip ыat.

Respublikalar, krajlar, oblastar.	Bastra sadp alar, mun tanga vo- dogon.	О ь ь і с і н д е .	
		MTF-lerdiñ azraganñan, kolhoztorñ sadp alar vozularдон toozь.	Kolhozlar- dan, aldñnañ çatkandardan kantraktar alar, vozucñn toozь.
1. Severnij kraj - - - - -	45	20	25
2. Karelijañ ASSR-i - - - - -	3	0,5	2,5
3. Leningradñn oblazь - - - - -	32	9	23
4. Ivanovskij oblast - - - - -	45	4	41
5. Gor'kovskij kraj - - - - -	70	8	62
6. Baškirdñn ASSR-i - - - - -	45	6	39
7. Tatarskij ASSR - - - - -	55	4	51
8. Kırñnñn ASSR-i - - - - -	11	2	9
9. Kuvvadış Sibirñn krajь - - - - -	130	45	85
10. Kuznecь Sibirñn krajь - - - - -	33	6	27
11. Jakut ASSR-i - - - - -	1	0,5	0,5
12. ZSFSR - - - - -	30	5	25
Bastrazь - - -	500	110	390

6. Өгө ајдылган respublikalarga, krajlarga, oblastarga vozular-
ь sadp alar, aјdaar eezizin SSRS ньд SNK-le BSK(вР-ньд ТК-ниң
avgustñn 14 kунynde 1933 çыlda сьgargan postanovlenijazь aajьn-
a çөptөp salar, baza өskө dө respublikalarga, krajlarga, oblastarga
aza ondь-ок eezily volor, uj çok kolhozьlarga salarga kontrakta-
ija azra vozular bergen kolhozьlarga, aldñnañ çatkandarga çenil-
eler verer—gosudarstvo verer sytten çыдыk planñnañ 25 protsent
avьzadar, gosudarstvoo verer çыдыk ettiñ planñnañ 20 protsent
avьzadar.

SSRS-ньд SNK-ниң predseateli V. Molotov (Skrjavin)

BSK(вР)-ньд ТК-ниң katсьзь I. Stalin.

**Deremne hozjajstvonьn kommunalarьnьn cleden
deri aldьnaң vojlorьnьn hozjajctvozynda uј,
ook mal, tudьp azranar kereginde**

**SSRS-ньn ALBATЬ KOMISSARLARьNьN SOVEDI IJN
NьN 20 KUNYNDE 1933 ҶYLDA ҶOPTOGON**

**SSRS-ньn Ҷer keregin bařkargan albatь komissarjadь iјun' aјdьn
15 kunynde 1933 Ҷylda Ҷьgargan postanovlenijazь.**

Deremne-hozjajstvonьn kommunalarьnьn clenderineң olor vojlorьnьn hozjajstvozynda aldьnaң uјlu, ook maldu, kuřtu Ҷadar prava surap turgan kereginde SSR-ньn Ҷer keregin bařkargan Albatь Komissarijadь turguzьp Ҷat:

Мьnaң агь ezi bolьn:

1) kandyj-la Ҷurt-hozajstvonьn kommunazьnьn cleni vojьny hozjajstvozynda aldьnaң vojьna uј, ook mal, kuřtar tudar prava ve riр Ҷat;

2) Ҷurt-hozajsto kommunalarьnьn pravienijalarь, Ҷurt-sovetter rajonьnьn organizatsijalarь Ҷurt-hozajstvo kommunalarьnьn clenderine uј, ook mal, kuřtar aљp, azranarь navolьzьn Ҷetirip turьn;

3) mal-ařtьn hozjajstvozynaң alған kirelteni trudokynge ylee tuřta kazь-la kommunarda vojьny kolynda aldьnaң malь var bolzonьn iřter alған trudokunderine keliřtire maldьn azraљn aјrьp ve riр turьn.

Ҷer bařkaridyң Albatь Komissarь—JA. JAKOVLEV.

Boos ujdь kiceep kɵrɵri, tɵrɵr tuřta eп vař- kь volьř ęetireri

Bastra Sojuztьn mal azraar institudьnь (BASXNIL) materialьnar

Ujdaп kadьk, coп yren azranar kereginde, tɵrɵr tuřta ęenil tɵrɵdɵr kereginde boos ujdь azraarьn, kɵrɵrin syrekej kiceep ucurlu.

Boos ujdьn tojьnganь tal-ortodon tɵmɵp emes volor ucurlu. Boos ujga, 7 ajludaп arь, kursaгьn tьndьp bekteer azraldarga yzeeri, icindegi yreni (vozuzь) ezer kereginde azraldaп kozьlatanь kraxmal'ньj azraldaп kyсi 0,1 - 0,13 kgram kyсty eзekty azral berer ucurlu. Boos ujdь ɵkyre. kemtiен azia azraarga ęarabas.

Boos ujdь eзəginin koju kursaгь kɵp, izvestka, fosiorь kɵp azraldar-la azraar kerek. Onoьj azraldu eлɵndɵr mьndьj: syrekej ęakřь litsern, vika, klever, ęalanьnь ęakřь eлɵndɵr, ęarma kendireřtin řaгь, kara sula. Bir ebeřten tazьldu ařtardaп kozor „azraldь ebeř ęьmzadarga“. Uj tɵrɵr aльnda azraar kemi katu azraldar ęanьnan (eлɵn, silos, tazьldu azraldardь) kɵrgьze-le astadar ucurlu.

Kandьj-la boos ujdь tɵrɵr aльnda amradьp, turguzar kereginde, vaza edi kanьna tuzalu mineraldar tartьp aлarga ancada-la kal'tsija kɵptɵdɵ tartьnarga, ęeldep kelgen ujdь eјinde saavaj toktoodor ucurlu. Boos uј tɵrɵrdɵn ozo 2 aј azьndьra (10—15 kynnin tarkununa) ujdь ebeřten sooltor, ařtan, saap, saar ortozьn bildirbezinен uzadьp turar. Uј tɵrɵr aльnda 2-4¹/₂ nedeli ozo ař azraldь bildirbezinен astadar, Ař azralga kozьp ęarma, kara sula, kydelinlu řaгьn verip turar. Boos, tɵrɵřten uјga yrelgen. ęirigen azral bererге ęarabas, ancada-la ujdьn ici kɵpkɵdij kursaktar icirbes kerek, ononь nam uј ara salar ucurlu. ęeldep ęьrgen ujdь kьnyн saјьn 2 castan tɵmɵn emes ęaјьmdadьp bastьrar ucurlu. ęeldep ęьrgen uјlardь kazagandardaп keliřkedij ęer var bolzo vařka bolьp turguzar kerek.

Ujdьn ęart tɵrɵr eјin bilip algan kijninde, tɵrɵrdɵn 1—2 kьn, ozo ol ujdь uјlar tɵrɵr kьpka aјьp sugar, ol kьp deze kurgak, ęьlu, azьndьra dezenfektsija (arulagan) ęazagan, ęelkil ęьmzak tɵzɵk salgan ęerge turguzar.

Uј tɵrɵr aльnda ęeldi vozop, tьn edi kɵdyriliп keler. ęeldi ęaanaј verer, kadьp tizij verer, emcekterine ęarřьncaak sujuk neme keler. Tьn edi tizip, volcořo verer, ononь sujuk neme kelip turar. Ol tuřta ujdь ulam saјьn kiceep kɵryп turar kerek. Uј tɵrɵr-to aльnda, uјga ebeř-le kurgak, ęakřь eлɵn, ebeř-le ęьlu suu verer. Uј tɵrɵr

өји çууктаган тушта токнаазь çок volo берер, çадар, турар, ьгранар. Uj төрөөр тушта çалбагынаң çадьр алар, толгодорь ваштала. Ajdarda vozудьң kalaj kavьgь ozolor көгүнеfe çарьла берер, vozудьң алья вудтарь тизезинең выктелген, өрө ваштаьр келер, ol eki koldьң ортозына da vozудьң тумсыгь кьстаьр калган келер. Ujдьң yreni кем çок çакшь сыгьр келген volzo, ondo uur neme çok, uj $1/2$ —1 casta вожь-la çeңil vozop алар. Balазь өви çок келген тушта—вудь, емеze вазь teskeeri kelze—онь koldop tyzevejci volbos. Koldoor тушта азындьра koldь arular çунup алар, ьрмaktardь kezele, vazelin-la емеze кандьј сыrtкыш-le сыrtup алар vozудьң буттарь кьрсьльр, емеze vozu çьldра сыkpaј turza, акушerskij tuzak сальр, буттарьньң исьнаң иlip alala tartar, vozудь араај ьтшьна сыгара тьртьр алар. Uj sol çаньнаң çьtsa vozu çeңil сыгар ucurlu.

Bozu сыккан kijninde, çадьнь (сөви) сыгар, 6—10 castaң өтпөс, казь бирde onоң-do тырген tyzer. Uj төрөгөн kijninde, турган çerineң төзөгін, сөвин çajлadar, çerge komyp salar. Turган çerин cekteer (dezenfikatsija eder).

Uj төрөгөн kynde, çаньs-la çarmalu çьlu kozьntь берер, erten-gizinde ebeş çакшь өлөң kozor, оньң kijninde ebeşten 4—5 kunnen arь çetkil çiiр kursagьп берip турар. Uj çакшь төрөгөн volzo, төрөгөн вөлыкке 5 kyn турар, оньң kijninde саар турган ujlarga çаңь kazaganga kozьлар.

Bozudь azrap, ɵskyreri

1. Bastra sojuztyn mal azraar institudьnyn (VASXIL) materialdarь. 2. Professor I. S. Popovtyn, „Azraldьn normazь-la azraldьn tablitsazь“.

Bozudь cike,  arada azraar kereginde onьn tyrydegi beskezin biler kerek. Bozu  ygarda-la onь beskelep ijer, onьn kijninde onьkyndikter azra nurgulaj beskelep turar kerek Bozu  ykkан tarьjda 3—4 kunge vazudьn kьjalta  ok kursagь uurak syt volor—eneziniu eп va tapkь sydi. Bozu  ykkан kijninde 2—3 cas ɵkyrele vozuga 0,5—0,75 litr  ylu uurak syt verer. Bozudь  anь  ykkан tarьjda syt-le ɵjlɵp azrap turar, kynune 2—3 kataptaп, azragan saьjn bir litradan kɵp emes syt verer. Onoп aь sytti vozudьn tyry beskeziniп aajьnca verip turar. Etke azranar uktu maldьn vozularьna bereten syt tyry beskeziniп $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{5}$ (erkek vozularga $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{4}$), sytk le i ke azragan uktu vozularga tyry beskezineп vodop— $\frac{1}{7}$ volygin verer (erkek vozularga— $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{4}$ tyry beskeziniп volygi veriler). Onьstьn sytty uьlarьnyn vozularьn syt-le azraar ɵjde Jaroslavskij cenemel stantsijanьn  xemazь-la azragьn (mьnan tɵmɵn ajdьlgan). Bozuga kursak verip turgan kɵnɵkti kьjalta  okton kajnagan suu-la  unьp turar kerek. Berer azraldar oncozь erkin  ak   kacestvo-lu volor ucurlu.

Bozudь  ydada azraar ɵjine bereteni 167 kgr. aru syt, 153 kgr. ystyn algan syt verer.

Bozudьn �azьp nedelege vodogon	Aru syt- Ystyn al-tiп voьn g n sytten	Sulanьd cejdemi	Kydelinin kulurь	Kydelinin �agь
	Kynune litrga vodogon		Kynune kilogram-ga vodogon	
1-kь nedelezin ɵtkɵn vozuga	1,2—4,1	—	—	—
2-ci nedelezin ɵtkɵn	4,5—5,3	—	—	—

Bu ajdьlgan azraldardan va ka bozu 5-ci nedelezin ɵtkɵn kijninde sutkazьna 1,5 litrga  uuk aru  ylu suu verip turar, ol suu beri tin normazьn bozu eki ajlu volgonco eve ten koььp, 6,5 litrga  etirer. Kynud saьjn $\frac{1}{2}$ kalbak tus cejip verip turar.

Etsyttiп kereginde azranar uktu uьdьn vozuzьn sutkazьna azraar norma mьndьj:

IV ғылкь мал азраарь

BSK(В)P-НЫН ТК-НИН МАЈДЫН 27 КУНЫНДЕ 1932 ЎЫЛДА ЎЫЛКЪ МАЛ ТООЗЫН КОРОТРОЈ СЕВЕРЛЕЕР КЕРЕГИНДЕ СЪГАРГАН ПОСТАНОВЛЕНИЈАЗЪ

BSK(В)P-ның ТК:ди, ваза совет баъкарудын җан органдары колхозтордын бу туштагы тзымине, атың кычиле иштейрин еш неме водовой турган кыяктар-ла кайралы җок тартышсын деп, көр җакылта берилген! (BSK(В)P-ның ТК-нин 5/1-30 җ. постановленіязы).

Partiyanың XVI-сы җиуны вастра партияның организациаларының алдына вудырзин деп, тургускан керектери „атты северлеер минер, җылкь мал азраарга езилу совхозтор, җылкь малдын нөкөрликтерин төзөиз“ деп, җакылта берген.

Онды җакылтапы көрө тура, ТК-тет ерик җокто темдектер туру, колхозтордын көр җаны емдиге җетре аттарды северлеер минерин кичеер веген, җылкь малды җакшы үрендер, өскүрери тутакту вольт турганы җарт туру. Ғерлы җериндеги организациалар бу албатының хозжайствозына җаан тузалу керекти партияның җакылтазы аайынса практика җапының вудырвей җат. Оной улам Союзтын республикаларының, крајларының, областларының көр җанында җылкь малдын тын тоозы астаган, җылкь малдын кәествозы ваза коомојтыды. Ол җанынан деремне хозжайствозына арша вольт турганы җарт, ненин усун деже, хозжайствоның изи аттың кычиле җок вудир вольтос, промышленноско-до аршаатмык, атты-ла не-ле неме тартары тутар җат. ошонды корууларына сая җаан аршаатмык-алту җеру ең ле иждели кујак вольт турганы-канды да кий билер.

Partiyanың Төс Комитеди ваза катар „атты трактор ла козо җалан изине тузаланарын“ (VI-сы Совет җиунының постановленіязы) вудырзин деп, кезеде җакылта берип җат, партияның организациалар хозжайстволу организациаларды җылкь малды кичеер азраарын тыптысун деп, җакыр туру. Ғылкь малды северлеер минерин, онын уgun җарандыраты, азраары җарандыраты, өскүрерин ваза аш-кра салар кампанијаны кичеер вудырзегине тыңей вудырзин деп, җакылта берип җат.

ТК-тет җакыр турганы, райкомдор, обкомдор, крајк мдор, на-скомпартияның ТК-ри нургула! җылкь малдын азраары, өзүми керегинде докладтар угур турзын, җылкь малды северлеерин, өскүрерин кичеер, өзінде канды-ла евин таар турзын, ол керекти кичеерде SSR Союзының Алаты комисарының совединиң 7/ХII-1931 җ., ваза 27/V-1934 җ. сыйгарган постановленіялардын аайынса вудырзин деп, җакылта берип җат.

ТК-тет азындыра җакарып, кезеде турганы—җылкь малды северлеерей җаман туста, көр мале лзе, онды кыякты албатының хозжайствозына кара санаган җокко водоор, онын усун сырекеј кату вурцлар, закон аайынса җаргылар тарар.

Мајдын 27-ци кыни 1932 җ,
BSK(В)P-ның Төс Комитеди.

Атт кичеemeldy көрөри

BASTRA SOJUZTŪN KOLXOZCŪ-MERGENDYCILERININ KЫCЫRU SӨZİ

„Bis aştŷn vudymin көдүрeri ucun, kolxoztŷn kireltezin җаа-
надар ucun tartъзыр турган volzovъs, emdigi-le tuştаn арь атт җас-
къ işke veleteer kerek. Biste җаңыs-la traktorlar җыs vezen emes
yc-te җыs, emeze veşt-te җыs mun volgon volzo, җастŷn воjында, olor-
la işter volbos. Bis kolxoztor җазар турар tuştа, kulaktar, kolxoztor-
do traktorlor varda, at kerek җок аjдarda, атт кичеergede kerek җок
деp саңваşка kejvozotkon. Kulak tijer җерin таар айткан. Ғарамастъ
җазыгаръ җок—ol җастъrvadъ. Ol karmakka iliner kolxozcыlar көp
табылдъ

Ғе emdigi tuştа deremne hozjajstvodo, kolxoztordъ tekşt җыs
protsent mašina la җepsep, mexanizovat' edip-te алган volzo, tynej-
le attаръ җок volbos деп sokor do ulus көргөdij volds. Ғас өjin
алалъ. Ғаскъда казы-la кын, казы-la cas biske vaalu volъp җат. Кап
каjыыр җер еrlin vaştaza-la kolxozcыlarga җаlаңның izine cыgarga
kerek. Ol өjdө deze, аncadala kolesolu traktor, көp җаңы erip tur-
gan җerge бүksovat' edip казынъp җыvaj turup kalar, işteeri аs vo-
lor. Аjдarda бу өjdө җаңыs-la at-la işteer арга var volъp җат.

Hozjajstvo icinde traktordŷn ordъna at-la iştegedij volor өjler
vaza аs emes volъp җат. Ғаан hozjajstvodo ne-le җыryn nemeleer
аръ veri tartарып vodozo, at traktordŷn eveşt-te tutak emes kerektъ
volorъ җарт turu. Буcыгъ җыldarda, bistŷn traktorъs syrekej elvek
emes tuzында, at җок işteerge syrekej koomoj volъp turu. Onoң
өskө, bis—kolxozcыlarđŷn undubas ucurlu keregibis, җакъ соң ат-
tar bistŷn orooңdъ korulaarga bistŷn Kызы cerybiske kerektъ volъp
targанып билер kerek.

Şak бу orto kulaktŷn kajdaar көstөp, „Атт таştагар,—slerge
gosudarstvo traktorlor verer“ degeni җарт bildirip turu. Cынына kelze,
көp kolxoztor cылapta attардъ kereksinvej vaza vergeni var. Onđŷ
kolxoztordo konjux volorŷn ujatka vodogon, казы җерlerde emdi-de
onđŷ şyulte var. Konjuşnjadagъ attардъ көргөge sraja koomoj, җал-
ku ulustardъ cыгаръp турган. Кульктың саkыган nemezi ol volgon.
Көp kolxoztordo kulak onđŷ ulus азra konjuşnja җаар колып су-
гъp, kolxoztŷn attаръна җедip турар еvin tapkan, onoң ulam attar
өleri, bertineri, attarga oorular табылар көртөгөн, азraldar uurdaаръ,
җepselder yreeri өskө şok ederi тыңган.

Partija-la vaşkaru kolxoztordъ onđŷ şoktordъ җок edele. атт
kiceezin деп, җаңыs-la җакыган emes, көp җакылта verip турган. Көp

kolhoztor kiceene verdi, kezik kolhoztor emdigee çetre olordyz konjuşnjazynda şokcyldar, kulaktar, eeler turganyn көрөј çadyлар.

Emdi bis ondy kolhozcylardan surak edipturubys: uc çyl oјto wodozo slerdin kancagar at çek zolgon, kancagar tyn tuş çaman-da bolzo bir at taap alzam kdjdat dep kyzegen? Ajdarda, emdi sler leninnyn partijazy-la vaşkarudyn şyltuunda kanca çys çakşь attu volyp alala, sler ol attardy kulaktardyn, şokcyldardyn kolьna bererden öske ukaalu neme tapadygar. Sler konjuxtyн izin ujattu, çaman işke wododygar. Bu kылк nege tynej nөkerler?

Konjux traktoriska tynej— emdigi tušta kolhoz icinde ol en-le kyndyly iş volyp turь. Onь bilip alьgar! Kemniç-le kolьnda slerdin attarygar turgan bolzo, slerdin kragardaң vuder aştyn vudymi, slerdin kirelteger oncozь onь ok kolьnda volyp çat. Ajdarda munan көre bu şok çetirer kulak koldorьnyn izemcilyzi kandьj volyp turganyn voььgar sinziler keriger.

Bistin kolhoztorдо at көrer konjux volyp biske kerekty ulus emes, keregi çok ulustar turup çat. Kөrup çyrzeң, kemçok çakşь, cek, kiceemel uulcak oşkoş volor, ajdarda ol atka komьty kazь çapьnaң sugatanyң kece çapь-la bilip algan volordo, onon ne tuza volor.

Taskaamy, Kьзы ceryge çyrgeп, attь kiceerin yurengen çakşь kolhozcyлар bište as emes? Olordь ajьylaza kajdar, bis deze, nastra kolhozcyлар-mergendycilerdin çuипьnyn adьnaң ondy ulustь attar kiceep көrer iştі moььna alьnpь çarandyzyn dep, surap turubys."

At severlep alarъ ucun turuzarъ

BSK (B) P-льп KPAJKOMHЫH BJYPOZЫHЫH APPEL'DIN 17-ci KUNYNDE 1934 ЇЫLDA CЫGARGAN POSTANOV LENIJAZЫ

„Cындъj, кадык, ишке, коруланарга велеп волор ат“ ucun poход otkyрет деген, komsomol-ла Osoaviaxимнъдъ шyлтезин чарадъp, чeптeр. Ol poходъ каыдъ чoнго, алватаа текши чажылар edip otkyрет керегинде, Pесаттын, радионъдъ, политoдelderдин раjзолордън органиzатcиjаларып oнcoзып текши бу poходкo коzo турузар edip moпныпа салар.

Bu организатcиjалар, cындъj ат азrap алар кerek ucun -турузарда тeс ezизинън вyдыминън мъндъj edip чeптeр чат:

1) Komsomoldын, osoaviaxимнъдъ конjухтарънън ортозында софс-мерeжди, мeргeндycилерди тындар, олордонъ кeрызе ваcтра конjухтар коzo тартылгадыкъ болзып.

2. Erkin конjухтарга конкурс otkyрет, премия-сыj берип турар.

3. Koryмчылы чакшы конjушналарда edip аларыпа кiceер ол конjушналарда турган аттарды Кызыл Ceryдинън аттарынън tutканылар ару чек tudар eзи тургазарынън кiceер.

4. Komsomoldor, osoaviaxимдар cраj коомoj деген аттарды кiceер кeрып турар, ол аттарды erkin чакшы аттар edip аларынън кiceер, kolxoзторго, sovxoзторго volзып чeтирип турзып.

Чакшы ат азrap алар ucun турузъp турган erkin komsomoldор-дын, osoaviaxимдардынън цуиынън kraj icиниң раjондорында иjun' аjдынън ваcтаркы кeлтегeжинде eder edip чeр берилip чат.

Komsomol ла Osoaviaxимнъдъ тургускан пpeниязынън kraj icиндеги erkin чакшы деген kolxoзторго, sovxoзторго текши yleп турарынън кiceер.

Komsomol-ла Osoaviaxимнъдъ „mepгeндycи аттың бригаданыпа киригер“ деген знактарынън текши тaккадарынън кiceер.

VLKSM-ниң Краjкомъ-ла Osoaviaxимнъдъ Краjевоj Sovedине, krajдынън цуиына азындыра велетeр. цылыкъ малды азrap oскyрeтi ucun мeрцимды турушкан, cyрекеj чакшы цылыкъ кeрымчылы цылыкъ азrapанън erkinең erkin гeрoялорды таар велетeр алзып деп, олорго Трудовой кызыл мааньынън орденынън кaјрал edip берeрге веleteзин деп, чакылта берип чат.

Poходъ ваcтар турарга krajдынън cтавынън tudар, онынън ваcшызы Osoaviaxимнъдъ Краjевоj Sovedининън пpeдceдатeли нeк. Kавраjckий B.A. co коzo турар улус: VLKSM-ниң Краjкомънаң нeк. Kокорин, Краjуданън нeк. Ставер, вaза пpeдcтaвитeл'дер: „Cовeтckий Стaирeң“ нeк. Петров, „Cел'ckий пpaвдaдaң“ — нeк. Лжyтceв, „Boл'шeвицckoj Cмeнaдaң“ нeк. Bocтoкoв.

Boos veni kiceer kereginde

1. BASTRA SOJUZYŇN MAL AZRAAR INSTITUDYŇN VASXNIL MATEKIALY 2 SSRS-nyň NARKOMZEMININ INSTRUKTSIJAZY.

Beniň boos volgonyň eň başky bildirer temdegi veni aýgyr a usundala saptyrgan kijinde 45—50 konoktyň turkunya ve aýgyr ga kuynzej barganyň bildirer, vaza aýgyr ga saptyrvaý kygas anganyň tanylar.

Beniň çart voozyn 5 aýlu volgon kijinde çart tanyr, veni çyry çaanaj verer, vee voýj kazaçyrap, közyun volo verer, uzak işke ydavaý tyrgen çovoog, terlenkej volor.

İcindegi yreni 6 aýlu volgon aň başlap kýmьktanar, 9 syňnyň usy çaar kýmьktagany çart köryner. Tөрөөг aldında veniň çyry çaanar, aýgyr caak samьzy tizip ködyryler, kazь birde kijin tatarь da tizilr.

Emdigi tušta VIZ-la VNINK-tyň laboratorijalarynda veniň voosyň syrekej erte tanytan metod tavygan, çе ol syme tekşil aýlygalak.

Boos veniň çyreteni orto vodolgoo volzo 11 aý (335—340 konok.) onon öske maldyň ugь aajьnca, көгөөгөңөңөң, azralьnyň aajьnca vaza veniň aldьnyň voýьnyň çaly aajьnca volor. Öröly-tөmөңdy 10—410 kunge çetre çyreni vaza varь.

Boos veniň төөөгөңөңөң çuuktagan өјдө, өске subaj belerden, өске yurly maldardaň aýgyr, başka cedenge sugar ucurlu. Ondьj cedengeler ьzyk, kurgak kazagandu volor ucurlu, ötkyn salkьn sokpos, ьmьzak, kurgak төөкty volor ucurlu.

Boos veni tal orto çyreninen ötkөн kijinde ceberler işteer çyrek, төөөгөңөңөң aldında iştejenin tam astadar.

İştejen boos belerdi ara saldьrьs kereginde, BSK (B) P-nyň K-nin plenumьnyň 1/VII-1934 çylda çьgargan çakьltazy aajьnca төөөгөңөңөң ozo 2 aý azylyçьra iştevej noş turguzar ucurlu.

Boos veni ulam saýьn azrap turar (kynyne 4—5 katap) өјлөр çyberlen verer, ötkrө көр azraza kardьna uur volor.

Neden-de artьgy boos veniň azralьn zootexnik-la emeze veterinar-la kozo, var azralьn көryp turup normalar alza çakьy, (vee ara maldьrьas kereginde) çirigen, çьdygan azfaldь boos vege bererge çyry da çarabas, azral syrekej taldama çakьy volor ucurlu.

Boos vege bererge eň-le çakьy azraldar çakьy өлөн, çarmadaň ötkөн çejdem, çazьl çakьy өлөн, sulanyň çejdemi:

Boos wege icireten suudьн ҫылузь, кьштьн өјінде ҫыллаган ко-
нјушјапн ҫылузьна туңеј волзо өј волор.

Ве срај-ла төрөөр алдында (2—5 час озо) токтопъквай варар, бутта-
гын солъј-теліј вазьр турар, улам саян сийер, өткөктөөр, ҫадындаар
ҫатканда (тургустас учурлу).

Кулун энсу, ҫакшъ келгенде алын колдорь-ла вазь озо келер.
Ськрај узай берзе, емезе кандьј ер ҫок volo берзе ветрать еке-
лер керек.

Арткап ҫадынь-кijіндегизи $1\frac{1}{2}$ —1 час волгон кijинде сьгар.
Кулунн ҫылузьн kindigin iotko кydell учукть sugala keze vuular alar, kin-
dikти војьнаң өрө 5—7 сантиметр кемчир кезер.

Кулундъ ҫымзак кургак tudam salam-ла арсъя, енезине ҫала-
дар керек, ҫадындъ тургузала ҫајлар, ҫок едер, төзөгөн төзөгін
алыр таштаар, ҫапы кургак төзөк төзөөр.

Төрөр вoзoгoн кijинде вені вазь кургак salam-ла арсър іјер.
буттагын ортозын кijин буттагын ҫылу суу-ла ҫунар. Төрөгөн кij-
инде wege ҫылу ҫармалу емезе sulalu ceјdem берер.

Бее төрөгөн кijинде 15 кyнге кандьј-да іштен вoзoдoр. (BSK(в)P-
н ҫылу TK нин 1/VII-1934 ҫ. plenum ҫуиньн ҫылу резолъutsiazьн ҫылу).

Кун вадъš Sibir krajda kolhoz-krestijan sektorънынъ 1934 җылда җыкъ мал җарандырар өскүрер vosproizvodstvo planъ kereginde

Кун вадъš BSK(В) Р-п krajкотнынъ вјуроэъла Krajіspolкотнынъ prizidiumънынъ postanovlenijazъ 1934 җ. 20|VII.

1. Krajкотнынъ вјуроэъ la Krajіspolкотнынъ prizidiumъ җөртөр җат: Krajдың rajondor saың 1935 җылдың 1-кы январьда җыкъ малдың болотон тоозынынъ болотон planың мурajда җөртөр salar:

Rajondordъn adъ	1935 җ. 1-ci janvarda bolot or mal тоозъ		Rajondordъn adъ	1935 җ. 1-ci jan- varda bolor mal тоозъ	
	Oncoзъ	Onыңicin- de kol- hoztorдо		Oncoзъ	Onыңicin- de kol- hoztorдо
1. Omskij sektor:			Uвinskij — — —	13534	11530
Kritinskij	7750	6613	Karagatskij — — —	8032	4727
Nazъvaevskij	6062	4815	Culъmskij — — —	7542	6482
Tjuxalinskij	11489	9314	Kacenъovskij — — —	7363	4771
Ljubinskij	12021	8912			
Isi'kul'skij	13477	11395	Sektorda bastra	122298	96730
Sarnayul'skij	10848	9898			
B-Recenskij	12089	9373	3. Kamen. sektor		
Omskij	11706	10087	Kljucevskij — — —	7103	6700
Pavlogradskij	10662	8700	Xavaroskij — — —	8741	8237
Ikonikovskij	8735	6714	Kockovskij — — —	7959	6831
Ka acinskij	12539	12114	Kamenskij — — —	11903	8402
Cerlakskij	6996	6605	Baevskij — — —	8704	6163
Tatarskij	11515	10454	Rodintkij — — —	11763	10660
S ktorda bastra	136892	114924	Volcixinskij — — —	7876	7119
			Tjumentsevskij — — —	6179	4941
2. Barav. sektor			Zavi jalovskij — — —	3195	5389
Vengerovskij — — —	12824	9275	Ordъnskij — — —	6380	5332
Canovskij — — —	8209	6814	Suzunskij — — —	6139	4407
Kupinskij — — —	14122	12497	Pavlovskij — — —	7133	5995
Baraanskij — — —	17904	13956	Revrixinskij — — —	8972	7462
Zdainskij — — —	8626	5640	Motovilovskij — — —	7469	6964
Krasnoozerskij — — —	6401	6025	Nemetskij — — —	2688	2676
Karasuskij — — —	10205	9262	Slavgorodskij — — —	7158	6893
Dovolenskij — — —	7537	5746			
			Sektorda bastra	121659	104172

Rajondordьn adь	1935 җ. 1-ci janvarda bolor mal toozi		Rajondordьn adь	1935 җ. 1-ci jar- varda bolor mal toozi	
	Oncozь	Onnlein- de kol- xoztorдо		Oncozь	Onnlein- de kol- xoztorдо
4. Rubtsov. sektor			7. Acinsk. sektor		
Rubtsovskij	12100	11560	Marijnskij - - - -	18730	13290
Pospelixinskij	7353	7284	Tjazinskij - - - -	18322	13600
Sepunovskij	9251	8229	Bogotol'skij - - - -	12845	7980
Alejskij	9060	7513	Acinskij - - - - -	11329	9990
Topcixinskij	9247	9107	Biriljuskij - - - -	4922	3182
Barnaul'skij	2822	2361	Nazarovskij - - - -	11331	13252
Uc-Pristan	9279	8244	Uzurskij - - - - -	11815	9842
B.-Pokrovskij	14834	13675	Zьrjanovskij - - - -	8714	4061
Zmenogorsk	14669	11950			
Carьsskij	8761	7599	Sektordo bastra	104407	75302
Colonyenskij	7693	6755	8. Kuznets. sektor		
Altajskij	13674	9133	Topkinskij - - - - -	13517	10333
Smolenskij	11202	8227	Kemerovskij - - - -	9911	6148
Sektorda bastra	129921	111917	Lenin-Kuznets - - - -	9358	7143
5. Bij sektorь			Belovskij - - - - -	11212	7554
St.-Bardinskij	11567	8300	Prokop'evskij - - - -	3605	5633
Solotonskij	16948	9769	Stalinskij - - - - -	4449	3290
Bijsk	15834	10715	G.-Sordьn - - - - -	9452	4964
Trojtskij	4846	3451	Marta jgansk - - - -	410	55
Kosixinskij	7687	5637			
Togycinskij	15089	9452	Sektordo bastra	74071	49519
Togul'skij	10448	7472	9. Xakas. sektor		
Kьtmanovskij	6813	5109	Xakas. obl. - - - - -	28924	21200
Sorokinskij	10385	8311	Ermakovskij - - - -	9642	6733
Zalesovskij	9025	7113	Karatuzskij - - - -	10390	7953
Mashjaninskij	13097	7708	Kuraginskij - - - -	1642	12787
Cerepanovskij	11272	9129	Krasnoturanskij - - -	16694	12483
Tal'menskij	11673	8193	Usinskij - - - - -	2041	1521
V-Istokskij	10512	8786	Minusinskij - - - -	11206	1-616
Sektordo bastra	153757	101058	Sektordo bastra	92809	76393
6. Novos. sektor			10. Tyndyk tala sektor		
Koivanskij	11276	6322	Naryn okrug - - - -	31082	14115
Novosibirskij	5900	2862	Tarskij okrug - - - -	59381	30368
"ozevnikovskij	16871	8010	Kьstovskij r. - - - -	13207	6245
Moškovskij	61135	8320	Tyndyk tala r. - - - -	8036	3464
Bolotninskij	14774	11536			
Tajginskij	9093	8222	Sektordo bastra	111706	60190
Anzero-Sudzensk.	7125	4718	11. Ojrot sektor		
Izmorskij	7281	5800	Ojrot. oblast - - - -	47471	30623
Tomskij	15406	10638			
Asinovskij	12774	6554	Krajda bastra	1213736	902253
Sektordo bastra	117631	73031			

2. Ovkomdordь, okruzkomdordь, rajkomdordь, politotdniderdi, MTS-terdi, gorsovetterdi kulun öskyrer plandь la 1935 ылдн 1-ci janvar'da voloton ылкь maldн тоозн, kazь la çurt-sovetke, kolxozko, brigada, aldнnaç çatkanga çetirip çart bildirtsin dep, onоç öske 1934-35 ылда ылкь maldн oncozь çakşь azraldu, çakşь kazagandu ederin mojnьna salь bucaap salar.

3. Kazь la kolxozto, sovhozto çaantajьn—yzyk çok işter turar slucnoj punkt tözözin dep, krajZU-нн, krajkoncupravlениjanьn, rajZO-lordн mojnьna salar. Slucnoj punkt тоозн (set'tin) çөptөp salar:

a) proizvoditel'derdiң GZK содына 356 proizvoditel'du 300 punkt tözөer;

b) uktu proizvoditel'derly kolxoztordн содына 260 proizvoditel'du 200 punkt tözөer;

v) 4760 proizvoditel'dy 4000 çarandьrgan punktтар tözөer;

g) uktu la çaragan degen aļgьrlarlu slucnoj punkt tözөbөj turgan kolxoztordo vojnьn uктаң çaraar dep көrgөн aļgьrlarlu punktтар tözөer.

4. Kazь la 20 beeden төmөн emes beely sovhoztorдо slucnoj punkt tözөzin dep, sovhoztorдн директорlorн bucaap salar, trestер deze, ukty proizvoditel'der sadьp alarga sovhoztorго kredit көstөp salzьn.

5. Çaantajьn yzyk çok işter turgadьj slucnoj punkt tözөerин, kandьj la nemezин çetkil ederin, azraldь çetkil ederin, kazagan—pomeşcenijalarн çetkil ederin, kolxoztorдо—kolxoztн predsedate-line, sovhoztorдо—direktorьna, rajon icinde—zavrajZO, kraj icinde deze krajkoncupravlениjaga bucaap onьң ucun karuна turar edip mojnьna salar.

6. Aş bucaazьn vydyre oьjazatel'stvolorдь ötkyrip çetirer tuzunda, 1935 ылда çaş mal öskyrir turgan kolxoztorго çenilte berzin dep, SSRS SNK upolkomzag STO-нн çakьp salar—kazьla öskyrir azrap turgan kulun sajn 0,5 ga krazьn aş bucaadan aļgьp turar. Rajkom partijalarдь, politotdel'derdiң nacal'niktarн MTS di öskyrir çatkan kulunнң ucodьn öjinde ötkyrip, kolxoztorго çenilte bererин çetkil etsin dep bucaar. Kulun çakşь kiceep azrap turgan konjux-targa, kazь la öskyrir salgan kulun ucun kolxoztorдо 25 trud-kyn-ge çetre, sovhoztorдо 100 saikovoјgo çetre premija ötkyrsin.

7. KrajZUda nek. Famin la nek. Tokacevть proizvodstvenнj zadanija aajьnca, azral (zerno-furaz, ölen) çetkil, bergedij, kazь la konezavodto ölen kralaarн elbedip, azral sevooorodьn ötkyrer işti temdekter çөptөp, оо yzeri konezavodtorдн mal çyrer çerlerin le azral—kul'turalarн çetkil eder.

8. Konezavodtorдн aļgьrlarь çetkil emes keregi munаң arь sraңaj çarabas kerek volьp turgan ucun, (76 toolu konezavodto voş minete) uktu aļgьrlar çedikpes volьp, Orlovsktн 39 elitнj zavodьnda kerektу aļgьrlar çok) volьp turgan ucun, bu konezavodtor-do proizvoditel'derdi çetkil eder kereginde, SSRS NKZ-ga çakьlta berzin dep, BSK(в)P-ң TK-нең suraar.

9. Kolxoztorдн mal azraar fermalarьnнң turgan aajьn şиzilep көrip, olordь tьndьp tözөer kereginde, krajZU la koneupravlениjanь mundьj işteer ötkyrsin dep bucaar:

a) ғылкы мал азрап турган товaрныҗ фермалардың перереҗис сija—катар тоозын алар изин өткyрер;

в) казы ла ғылкы мал азраар фермаларда веe малдарының сыҗма ть чок едip вектер салар;

в) кату ла контсентрированныҗ азраын четкил едері азра, ве азрап базанын төзөөр;

г) казы ла колхозто севоовородың җинзилер көрип, ол севооворог аш солыр саларын yренды едip, 1935 җылда ол севооворогты ва тар өткyрер;

д) БСК(в)Р-ң ТК-диниң постановлениҗазыла көстөлген көлхозторго, җеңилте верериниң изин четкил өткyрер.

10 Ең озолодо ғылкы малдың җаҗ малдарын ең җакшы өскyри кичеер турган КТФ-да оноң өскө ғылкы малды база кичеер азра турганын колхозторго тракторлар ла автomaшиналар ла изине вольтаары өткyрзин деп, райкомдорго, политотделдерге, МТС-рдың директорлары җакшы.

11. Колхозтордо ла совхозтордо укту малдардың ончо зырасот өткyрип тоозын аларын, казы ла райондо, район ичиндеги укту малды җаранган малдарды вичиир племенниҗалу едерин, кражда елсторонданыҗ ару—укту малдарды вичиитен кражконеуправлениҗада государственныҗ племенниҗалу едерин кражЗУ-дың мойнына едip буцаар.

12. КТФ-зы чок колхозтордо ву малдар бар болзо, госконструкцияда КТФ-нын укту производител'дар ла җаптырар едip 3—5 веел племенной уҗа төзөөрин, ол племенной уҗаларга җеңилтely едерин кражЗУ-дың мойнында едip буцаар.

Кражисполком,

БСК(в)Р-ң кражком

Kulundъ kiceep azrap alarъ

ЇЫЛКЪ МАЛ АЗРААР КЕРЕГИНДЕ НАУСНО-ИСЛЕДО ВАТЕЛ'СКИЈ (УРЕДУ САНЫНАН ШИЗИЛЕЕСИ) ИНСТИТУТ- ТЫН МАТЕРИАЛЪ

Їылкъ мал азранар керектин тос-ле аранар учуръ yrendeerin kiceep, ылкъ малдын аш yrenderin azrap alarъ volъp at.

Kulundъ enezineң ajrarъ ezily 5—6 ajluda ajrar, erge yyrly malda turgan veе volzo, kulundъ enezineң kыъ tkencе ajъvaza akъъ. Kulun cыkkan vaъtapkы ылында syrekej тың ezеr: syrekej art шизилеген анынаң керерде kulun vaъtapkы ылында skeni oon ыккындъ yzymindъ 65—70 protsentin yzp at; onың ucun kulundъ vaъtapkы ылында керерин, azraarын, turarын syrekej kiceep ucurlu volъp at.

Vaъtapkы eki ajдын turkunъna аш kulun nurgulaj eneziniң sydin emer, eki ajlu tolgon kыjninde kulundъ eveъten kursak idirege yreder, azyл oң, oodъp kojgon ыmzak aъ vcrip eveъten idirer. Sula la eveъten azrap turarын ucynci ajludaң arъ vaъtalar. Onoң arъ ootkon aъka eveъten tujuk aъ kozor, sutkazъna verer sulаны koптoдoр. Ancada-la kulun emisken beniң azraarын syrekej kiceep cike azraar керек. Kulundъ enezineң ajrarda kenetijin-le ajъp salza ыкъъ. Ol-la tuъta erkek kulundardъ, tizilertineң turguza-la ajъp ijer керек. Ol tuъta erge yrgen yyrly malga tamga salъp at.

Tok akъъ azraldaң skе kulunga aru kejtынь, arыk керек, arъ-berl ajъm kыjыktap turarъ vaza onъ alakaj akъъ tudar керек. Kulun cыgala nedele volgon kыjninde onъ enezile kozo ajъmdap vazarga cыgarъp turar, onың kыjninde onojъp vastъrazын eveъten uzadъp turar. Kulundъ aъtan-la turguza arcъp yreder, 3—4 ajludaң arъ noktо sugar, onъ ceberlep kыjdirip, uъtp turar.

eliъkir, voъ miner, iъteer vazыkыr uktu kulunның ezеr kemcyynin normazы

 A Z Ъ	Surъзынды вулги	Кeксиниң оопъ	Sakarынды оопъ
oonogon tuъndagъ kemcyuzы - -	156,0-158,0 160,0 onың- do eгe	170,0-175,0 189,0 onoң- do eгe	19,0-19,5-20,0 onoң-do eгe
eliъkir, voъ miner uktu kulun oonogon tuъta eder kemcyzine etie ezeri мындъ- дыъ ajluda - - - - -	127,0-128,0 130,2	119 6-123,1 126,6	15,5-15,9-16,3
1 aътуда - - - - -	140,0 141,8 143,6	138,4 142,5 146,7	17,0-17,3-17,9
Vazыkыr iъteer uktu kulun oonogon tuъta eder kemcyzine etie ezeri мындъ- дыъ ajluda - - - - -	158,0-1600 1600 onoң-da ere	190,0-195,0 200,0 onoң- do eгe	22,0-23,0-24,0 onoң-do eгe
6 ajluda - - - - -	130,8-132,5 134,2	133,6-137,2 140,7	18,2-19,0-19,9
1 aътуда - - - - -	143,1 145,2 147,0	151,8 158,4 163,0	20,0 20,9 21,8

Kulundardı enelerinen ajrar aldında, ezily ceden-kazagan ve leter alar: çalanga yyrly çyrgen malga bolzo, salkynnaç ызык bek ty, azral²salar jasljalu ceden bolor. Jaslja syrekej nijik volbos (0,1 metrga çuuk), ol kulunnyñ mojnъ, syn arkazy eñinde eelerge epty bolor. Enezinen ajrған kulundardı azraarda, olordyñ çajym öze çañna keliştirip, azraldyñ nomina kemçyzin keliştirip alala, sulaly olondy, çazy²olondy (çerge kavъra), markov, öske-dө tok kursa keliştirire berip turar.

„АТТЫҢ ИЗИН MERGENDY İŞTEGEN UCUN“ BERETEN KAJRALDU ZNAKTYҢ EZIZI

1. „Mergendy attың izin ištegen ucun“ erkin çakşы ištegen, attы syrekej kiceegen, çыкы maldың тың тоозың özymiñ көптөдөrine osoaviaximnyñ at kiceer ezizi-le kiceegen çоның clenderine bere ucurlu bolgon.

2. „Аттың izin mergendy ištegen ucun“ kajral беретени мынды ucurlu:

a) konjuxtarga attы syrekej çakşы kiceer, çыкы maldы severler çыгым etpej turgan ucun (cek çakşы arular, çakşы etty tutkan ucun eñinde arçыр, çakşы takalap turgan ucun). көрүмçily tudup, konjuşnjazyñ cerydiñ konjuşnjazyña² тыnej cekter tutkan ucun berer;

в) kolhozçыlarğa, işmekçilerge, tuduş-la at-la ištep turgan volzo, izi көрүмçily çakşы bololo, attardы çakşы tutkan volzo, (attы sokpoj, yrebej, kenetpej sever алып çyrgen volzo) kajral beriler;

в) vaştap turgan (şattagy, çоның organizatsijalarynyñ) işçileri OSOaviaximnyñ, kolhoztordың, sovhoztordың MTS-diñ brigadirları vaza-da öske ulus, çыкы mal azranarың, severleerin syn көрүмçily kiceengenin көrgusken volzo kajral beriler;

г) attardы çakşы tudarың, kiceerin, çakşы konjuşnjalar ederin vaza attardы erkin çakşы azranар, severleer ep-syme таар айдыр берген çоның clenderine kajral beriler.

3. „Mergendy attың izin ištegen ucun“ tozine таңнар znakty OSOaviaximnyñ respublikalardağы, krajlardağы, oblastardağы sovettirdiñ postanovlenijazy aajınca ezily-tөmөн turgan çondordың jacej kalarynyñ materialdary aajınca, ol materialdarda rajondordың (gorod tordың) çerly-çerindegi MTS-din, sovhoztordың, kolhoztordың partorganizatsijalary çөptөгөн volzo, оның aajınca beriler.

Kajral berzin dep tavyştыrgan materialda kandyj işti kanajda ötkyrgen көрүмçizin cokumdap аjdala, dokumentterin kozo bere ucurlu.

4. „Аттың izin mergendy ištegen ucun“ kajraldu znak алган uluska beriler çenilteler мынды:

a) çыдың sajың (rajondordo, oblastarda); OSOaviaximnyñ çонына at kereginde kandyj-la vstavkalarga, margaanda mөrөjlөrgө çyren

в) OSOaviaximnyñ kavalerijskij školgo ybrenerge kiterge erkin pravalu bolor;

v) rajondordьn (gorodtordьn) çondorьnьn sovetterinьn sodь
acun çыkь mal azraar kereginde literaturalardan 20 salkovojdьn vo-
dolьn çыldьn saььn alьp turar.

„Attьn izin mergendь ištegen ucun“. veriler znaktь vererde,
gosudarstvodon kandьj-da øskø kajral, akca solьp verer ucunь çok.

6 Teşke taçьnar znaktь respublikalardьn, krajlardьn ovlastar-
dьn OSOaviaximьnьn sovettiri, kajral algan kizi, Sovet sojuztьn graz-
daninь volvos volьp, baza OSOviaximьnьn clenineç cьgartkan volzo
çok etken, çargaa kirgen volzo ajьp alar ucurlu.

V Koj azraarь

SSRS-ның КОЈЛОРЫН УҒЫ-ЛА АЈРЫҒАНЪ. БАСТРА
СОЈУЗТЫН МАЛ АЗРААР КЕРЕГИНДЕ ИНСТИТУТТЫН
(VAXNIL) МАТЕРИАЛЪ. 1933 ҶЫЛДЫН

КОЈЛОРДЫН УҒЫ	Erkegi (kuca, irik)	Tizizi (cne kojlor)	1 җастан temen ook kuragan- dar	Bastra kojlor	
Bir җастан өре protsentka vodozon					
Romanovskij uktu	0,6	0,5	0,1	1,2	0,7
Volozskij "	7,0	15,0	2,0	9,4	12,4
Merinos "	52,8	22,8	52,0	27,3	27,4
Cerkass "	1,1	0,7	0,2	0,9	0,7
Adьgej "	6,0	8,7	2,0	6,4	7,8
Kucugurovskij "	1,0	0,6	6,0	0,3	0,7
Kujruktu җарандьrgan "	0,3	0,3	1,0	0,4	0,4
Karakul'skij "	11,0	24,3	2,0	15,5	20,5
Karacaj "	0,7	1,2	—	1,1	1,1
Tuшinskij "	3,4	6,6	1,7	6,7	6,3
Kulundu "	0,1	—	—	—	—
Sokol'skij "	0,4	0,6	—	0,3	0,5
Rešetilovskij "	0,1	0,2	—	0,2	0,2
Gissarskij "	1,0	0,6	5,0	1,4	1,0
Metis—merinos "	14,5	17,9	18,0	28,9	20,3
Bastrazь	100	100	100	100	100

Kojlordь ugьna ajьrьp kelze, ezily uktu kojlor, bastra тыьна vodozo 8,4 protsent volьp җat, kucalarьn kandьj-la uktu kojlorго җava vodozo 25 protsent. Bu todoң ulam aru uktu kojlor azranar-га тургань җart көrynip turu. Bastra kojlordь vaška-vaška ugьna ajьrьp көrзө тындьj aajlu volьp җat: 1) merinostor, 2) karakuldar, 3) metis-merinos, 4) voloшskij, 5) adьgejskij, 6) tuшinskij, 7) karacajevskij, 8) gissarskij, 9) romonovskij, 10) kucugurovskij, 11) cercass, 12) sokol'skij, 13) kujruktu җарандьrgan, 14) rešetilovskij, 15) kulundinskij uktu kojlor volor.

Merinos kojlor Sojuztyн kyn tal tyштik talazьnda җajьlган; merinos kanca-kanca uktu volгон- perekos, rambul'e, kavkaztyн җап merinostorь, vaza җerly җerindegi merinostor. Erkin degen merinos-tyн uktarь perekos-la rambul'e olordьң tygi җакшь, edi көp volьp җat, Romanovskij uktu kojlor terstaladagь rajondorго зурекеj җajьlган, tongo җарамьktu җакшь terely volьp adь cьккан kojlor.

Cerkas uktu tyk etke azraar kojlor Orto Volganьң krajьnda vytken. Adьgej uktu tykettin kojlorь Kьrьmda-la Ukrainada vytken.

Kucugur uktu semis kujruktu kojlor Tes Kara tovraktu rajon-dordo (җaan cөldөrdө) vytken, ol kojlor sөөгi җaan, җакшь tykty volьp adь cьккан.

Karakul'skij uktu kojlor Orto Azijada vytken, Kьrьmda, Ukraina җajьlган, вьҗлағ kara kuragandardьң terezin алarga azrap җat.

Kujructu kojlor çarým-een celderdin rajondorında Orto Aziya-
da, Kavkaztın ters talazında, Nizniy (suu ajagı) Volganıñ krajında
ña çajılğan. Karacaj uktu kojlor Severokavzıtın krajında, Karacaj
oblasta vutken, vıçırğış kuragandı, amandı etty volıp adı cıkkan
kojlor.

Tuşinskij uktu kojlor çakşı tykty, amandı etty volor, Gru-
ziya-la Armenijada vutken. Kulundinskij uktu kojlor Kıpçadış Sibir-
din krajında, Kulundu rajondo vutken, olordın terezi tongo syrekej
çarımıktı volıp adı cıkkan.

Sokol'skij, reşetilovskij uktu kojlordı çakşı vıçırğış kuruganda-
ı usın azrap çat, olordın vutken çeri Ukrainada, Poltavskij rajon-
do. Ensar uktu kojlor-et-çuulu kojlor, vutken çerleri Tadzikstanda,
syrekej elbek çajılğan çeri Orto Aziya.

Koj öskyreri

1. BASTRA SOJUZYŇN MAL AZRAAR KEREGINDE INSTITUDYŇN MATERIALY VOSXNIL

2. SSRS Narkomzeminiň instruksijazy. 3. „Deremne hozjajstvo nyň malny öskyrer kereginde“ Liskun

Mal öskyrer ek aňy er var—uktu ugyn aldynaňa woňny öskyrer, baza kartyktawa Aldynaňa woňny öskyrerde çapys aň çapys uktu maldy azraar' kazy birde çuuk tereň, uktulardy biriktirip azraar. Captyr tar tušta başka uktu kojlordy kozyp turar.

Kajlyktalary metezatsija ederi bistiň tuzubysta bistiň katu tykty kojlordy uktu kojlorgo kozyp ugyn çarandygyr alarga syrekej epty woňny çat.

Bistiň koj azraaryňny köp çapny tyk le et alar çapnyňa tuzaly bolor ucurlu, kojdyň ug köp çapny rambul'e la prekos bolor kerek. Uktu kuca taldap alar tušta-syrekej şinzilep alar kerek, nenin ucun deze, bir kucadan çalyňa 50-60 kuragan alar (kucaa salbaj iskustvennyj ezile yrendeze 4-5 katap köp bolor), ol kuragandar kucany ugyn uktap. tözöp wyder. Uktu kucany taldap alar tušta ačyktajtan çapny mnydyj: 1) tyryge kemçyyzi, 2) tyginiň kacestwozy, 3) tyrgen özeri.

Çakşy, kadık yrendi çakşy tolyngan, semis maldan alar, ony ucun wastra ene kojlordy, kucalardy kyskyde çakşy semirtip, talorty kucydyden öre et tudar edip alar kerek. Kojdy kucaa captyr ar öjir çaly öjge, odorgo çygyr turgan tuška keliştirip turar kerek. Kojdy woos çyryr öji öjje wodolgoo bolzo 154 kyn. Kojdy kucaa captyr arny baştaar öji Koj azraarga birikkenniň turguskany kazy-la rajon sajn mnydyj: Terstalanıň Kavkaz—5/VXI, Kalmıktardyň ovlazy—5/VXI, Niznevolzskij kraj—10/XI, Kynbadşy Sibir—20/XI, Ortovolganıň krajy—15/XI, Turkmen—1/X, Uzbekstan—1/X, Kıym—20/X, Zakavkaz'je—15/X, Kynsıgyşy Kazakstan—20/X, Tadzıkstan—5/XI, Kırgızıjy—5/XI, Ters—Kazakstan—20/XI, Taltyştyk—Kazakstan—1/XI, Degestan—15/XI, Taltyştyk—Ukraina—25/X, Ters—Ukraina—5/X, TCO—10/XI Kynbadşy Kazakstan—10/X.

Erte yrendeler uktu kojlor baştapky captyruga $1\frac{1}{2}$ çaşтуда kiret oroj yrendeler uktular—2— $2\frac{1}{2}$ çaşтуда.

Katu tykty kuragandar, metis, anglıja uktu ettiň kuragandar la prekos uktulardy eň baştap $1\frac{1}{2}$ çaşтуда captyr ar.

Çerinde wytken merinostordy, rambul'e uktulardy eň baştap $2\frac{1}{2}$ çaşтуда captyr ar.

Erte kajlyktalargyñañ kydygyr (kyskyde) tizi kuragndardy 3—4 aýlu bolgon kijninde erkekterineñ ajryp turar. Çakşy özyr, erte er-temine çedip, kuynzegen kuragandardy tynañ öre aýdylgan öjdöñ-de ozo captyrar ucurlu. Özumi koomoj tizi kuragandardy vaza çylga kucaa koştoj sakýtsa çakşy. Kojdy captyrargy ылгайтаны веş çajym, kolgo tudup, kuca çokko yrendeer Çajym captyrarga 1000 kojgo 50 kuca ajryp alar (bir kucaa 20—30 kojdoñ) Kucalardy eki çara ten Belyp alar, kynyñ-le yyrly kojgo seliştirip kozor: Çajym captyrarga kucalar көр керек, kucalarga keliştirire kojlor tavarga кыс. Оныñ ар-тык eptyzi taldap ajrarda канса-ла kreely çajym bolzo çaramыкту во-лор. Kolgo captyrar tušta, kuynzegen kojlordy ajryp alala kozor de-ген kucaa көстөр. вашка cedenge captyrar. Bir kuca kynyne 3 koj-go çetre савар.

Koj captyrar kampanijanyñ vaštarky 10 kynnij icinde vastra kojlordy cadtygyr salar керек, ol neniñ ucun deze, екinci 20 kynnij icinde vaštarky captyrganына yrendelwegen kojlordy wilyp alala ka-tap captyrarga керек. Kojdy captyrar öjdө çoon kuca sezon wozo-gonso 50 koj савар, 1½ çaštu kuca 30-ka çetre савар. Kolgo captyrar tušta kuca тоозыñ eki katar astadar, kojlordy taldap salar, semis kujрукту kojlordyñ кызыраары as volor.

Kucaa salvaj yrendejteni ucury tynдыj: kucanyñ yrenin (tölin) çuup alala, çazaldu çepsel-le kuynzegen kojdyñ тып edi çaar ol yre-ndi salыр ijer. Kucaa koptoj yrendeerde, çаныñ kucanyñ yreni-le se-zon тузынга 200—300 koj yrendeer. 1931 çылда Ovtsevodtrest 600 миң kojdy kucaa koştoj yrendegen, 2212 kucadañ yren алган (bir kucaa 250 kojdoñ кызыраары, tegin kucaa салганыñañ as bolgon.

Kuragandar öskyreri

1. SSRS-NYN NARKOMZEMININ MATERIALY. 2. PROFESSOR IVANOV „KOJLOR AZRAAR“

Kojlорды çaramыktu azranar tösty evi, kuragandarın çakşь kiceep öskyrerinde volьp çat.

Kuragandardь kiceep көrerin, kuragan enezliniң icinde tuştan beri baştaar ucurlu. Kuraganıñ çyгymdy, özymdy volорь, kuragan сыгар tuшта kadьk, erem çaan söekty сыканьпаң, emeze ook, kuraңь сыканьпаң bildirer ucurlu. Kuragan söökilen, kadьk сыгарь deze, enezin kiceep көргөнінен, çakşь azraganьпаң kamaandu volor. Kojдыñ icindegi yreni kojдыñ төөөр алдындагы 2 aйга syrekej өзөр. Ol tuшта voos kojлорды syrekej çakşь azral-la azrap turar, tegindegi azraldañ көр verer, kojдыñ icindegi yreni çaanaarga tok kursaktar көр volьп. Kynyne 2 kg çakşь өлөң verer, 0,1—2,1 kg. tok kursaktar: sula, şak, emeze çarma verer. Voos kojдыñ ol өjlnde ciриген, çыдыган koomoj azral vererge çarabas, kojдыñ icine оору тавьза олоң ulam ara salar. Voos kojлорды syrekej кьсталыстырвај северлеер, sook kuru тышкен çerge voos kojлорды uraak aјdabas kerek.

Kuragan, сыккан тарьнда çаңьs-la eneziniң sydi-le azranar, олоң өскө çаş kuragan sookсы volor, sookko алдырга belen. Онын ucun kuragandardь çаş tuzunda syrekej kiceejteni eneziniң sydin çetkil emizip turar, çылу çerge turguzar ucurlu.

Kuragan emip turgan өјдө, enezin syrekej çakşь azraar kerek, kojдыñ sydi tartьlvas volьп.

Kojдыñ sovhozьnda, emeze kolhozьtn tavarnьj fermazьnda kojдыñ yuri 600—1000 тынга çetre volzo, kavьrgan kyduyci казы-la kuraganьн, enezin çart тапыр turgan volzo. çaramыktu volor. Koj төрөгөн tuшта enezi-le kuraganьн çаңьs çаңьna çаңьs nomer salьp temdekter ucurlu. Kьзы buduk-la temdekter, emeze surik, munifa деп buduktarga kerosin-la yster kozьp çazaar.

Koj, kuraganьн çerip turgan volzo, baştapкь kuragan төрөгөн kojlor balazьн çerijten, onдыј kojды kuraganь-la kozo başka çeden edele, ici 1 kvadrat metr volьп, онын icine kuraganьna yurengence tudar. Yyrly kojlor oncozь төрөp vozogonco bir aј, vudyn çarьm aј өдyp çat, kuragandar çaandu ooktu volor, aјdarda онын aјьнca vaza keлиştire kiceep ucurlu. Onojьp keлиştire azraar kereginde, kuragandu kojлорды başka başka keлиştire belьp alar. Onojьp belьygen kojлордың çaštарь, vudymderi çаңьs aaj тыңej volor. En-le ook degen kuragandar 5—7 kongon volzo, onдыј kuragandu kojлорды başka aјьza 20—25 kojдоң көр aјьlvas. 10 kongon kuragandardь 50

тырнаң ајра; 20 конгон курагандарды—100-тең, ај волгондорын—204 кураганның ајра. Қолор төрөп воזור уснда кураганду қолорды екі-ле вөлык едер, курагандар 2—3 ајлу волгон кижинде ол-да екі вөлыкты җаныс едip бирiktirer. Вөлыгең курагандарды ваҗка кавьраг, оок курагандарды казагазынаң орој сыгагыр, җуугына кавьраг, җоондорын ерте сыгагыр, урада кавьраг. Еңирде оок курагандарды җоондорынаң ерте казагалаар.

Курагандар 2,5—4 ајлу волзо енелеринен ајра. Озо ваҗтап җоң, җоон, җакшы вудымды курагандарды ајра, 2—3 недели волгон кижинде артаң курагандарды ајра. Енезинен ајраған кижинде курагандарды тизи, еркектерин ајрап ваҗка уырлы едip бирiktirer, бир уырде 1000—1500 тырнаң көр емес волзо җакшы. Ол вөлыген уырлерге (тизилерине) тоолу субај қолор қозор (еркектерине) тоолу җоон кучалар қозор ол җоон қолор, ириктер олорго ваҗылар волыр җырег. Курагандарды енелеринен ајраған кижинде җакшы оворлу җерге кавьраг керек, узері азрап турар, курагандар енезиниң сьдин җоксыпвазып, өзүми тутавас волын.

VI Cocco azьranar kereginde

SSRS-ның NARKOMZEMININ SISTEMAZЫНЫН GOSUDARSTVONЫN UKTU COCKOLOR BICIDER KNIGAZЫ KEREGINDE INSTRUKTSIJA

SSRS-ның Narkomzeminiң materialdarь

Cockolorдың ugun җарандьrar җарамьktu төs kerek „Gosudarstvоньң uktu cockolorдың knigezi“ volьp җat. Gosudarstvоньң uktu cockolor bicir kniganьң ucury purgulaj cockolorды bicip azьranarга ugь җакшыларьн тaldap artьrar, онды тaldama cockolorдоң vaza җакшы uktu cockolor uklazьp vyder argazь volьp җat.

1. Gosudarstvоньң uktu cockolor bicijten knigalardь respublikalarda, oblastarda, krajlarda җаңьs aaj ezily edip төzөp alar, respublikada, oblasta, krajda azьrap turgan cockolorдың ugь aajьnca ol knigaa bicip turar. Kandьj-la vaška uktu cockolorgo vaška velyk төzөär. Gosudarstvоньң uktu cockolor bicir knigazьna biciletem uktu cockolor мьндьj:

1) aru uktu anglijskij ak җаан cockolor,

2) anglijskij ak җаан uktu cockolorдың kajьktarь,

3) җerly-җerindegi җарандьrgan uktu cockolor:

a) divenskij, v) vrejьtovskij, g) ukrainanьң cөldөrinin cockolorь.

II. Gosudarstvоньң uktu cөcko bicir knigelərди respublikalarda, krajlarda, oblastarda SSRS-ның Narkomzemi җөптөгөн җаңьs aaj vudymdy forma-la biciler.

Respublikalarda, kraiarьda, oblastarda gosudarstvоньң uktu cockolor bicir kniganь acarьn (төzөärin) SSRS-ның Narkomzemi җөптөp verer ucurlu.

III. Gosudarstvоньң uktu cockolor bicir knigazьna biciletem cockolor GPK-ниң Sovediniң turguskan ezizi aajьnca өзyp edi толгоп, кадьк-камьs, сьндьj vudymdy volor ucurlu, vaza мьндьj aajlu volor:

1) erkek cockonьң җазь 1 җаs 8 ajludaң төmөн emes volor, eki ajludaң өрө җашту tuzunaң ala capьrgan tizi cockolor 10 baladaң төmөн emes төрөp turgan svedenijalu volzo bicir;

2) tizi cockolor deze, җазь җart eki төрөгөн toolu volzo biciler;

3) Aҗaalu: җаан uktu anglijanьң ak cockolorьna, vaza cөldin ukraina uktu cockolorgo сьп vytken ugьn җartaar kerek, yc katar төrөгөнin җartaar, erkekterine capьrganьnaң kьjalta җok 15 baladaң vytkenin җartaar alar kerek.

Gosudarstvоньң uktu cockolor bicir knigezine bicilves ucurlu cockolor мьндьj:

a) GPK-niň Sovedinin turguskan ezizine kelişpes, wicijten wudymy çarawas cockolordъ wicibes;

b) çuguş, çuguş emes-te oorulu cockolordъ çart çazywajnsa wicibes;

v) kijnindegi özumine karşu wolgodъj, wojъnъj ugъna çarawagadъj tutaktu, kemdu cockolordъ wicijrge çarawas.

V. Gosplemknigenin inspektorъ zootexnikanъj şinzilegenince, wicilgen jaajъnla tizi, erkek cockolordъj aajъn wodor ajdъr werer ucurlu. Ekspetiza edip korer tuşta administratsija, xozjajstwonъj zootexnikazъ, wetvactarlarъ, cocko azraar brigadalardъj işçileri kozo turar, waza partiya la çonnъj organizatsijalarъnъj predstavitel'deri kozo turar. Şinziler koreri, ekspertiza ederi stabil'nyj sistema-la wolor, cockolordъ klasska welyp wodoor.

Açaaru. 1 ekspertiza korele erkek cockolorgo klasstar turguzarъ: 1-kъ klaseka 90-naň eře 100 wala alganъ kirizer, 2-ci klasska 75-teň eře 89 wala algandarъ kirizer. 75 waladaň ternen algan erkekerdi knigada wicibes.

2. Ekspertiza korele tizi cockolorgo klasstar turguzarъ: 1-kъ klass 85-teň eře 100 wa, 2-ci klass 70-84 wal. 70 waldaň ternen algan tizi cockolordъ knigaa wicibes.

3. Özymdu çapъnlaň klasska welyp çat. ene cockoo: 1-kъ klass 105 wal onon do eře, 2-ci klass 97-deň eře 104 walaga çetre. Ene cocko, 97 waladaň ternen wolzo uktu knigaa wicilbes.

4. Özymdu çapъnlaň klasska welyp çat, erkek ada cockoo: 1-kъ klass 110 waladaň eře, 2-ci klass 97-deň 109 walaga çetre. Erkek cocko 97 waladaň ternen wolzo uktu knigaa wicilbes.

VI. GPK-nъj inspektorъ cocko sajnъ xozjajstvo icinde açyly kartocka çazaar, ol kartockaga ugun, wudymin, özimin yze wicijr.

Uktu knigaa wicilgen malga GPK-nin inspektorъ sol kulagъna kujunaň arъ nomerlar turguzar—erkekerine sъnar nomer, tizilerine ezer nomer turguzar, nomerga koştoj temdek wukwalar turguzar anglijskij uktularga—A, Livenskij—L, wrejtovskirlarga—B, mirgorodskij—M, ukrajnanъj celdin—S.

GPK-de cockolordъ nomerlaarga uk sajnъ ыgar turguzar

VII. Respublikalardъj, krajlardъj, oblastardъj çer waşkaru organdarъnda GPK-daň waşka çoon cockolorъ uktuga çarawagan da wolzo wicij turar knigalar waza wolor, ol knigalarga waza 6 ajdъj aşkan çakşъ uktu wolyr wicilgen cockolordonъ wutken ook cockolordъj erkin çakşylarъj wicijr.

Azъndъra wicijr knigaa wicileri mъndъj:

a) uktu-testy wolor ucurlu temdek welgezi tutak wolgon çoon erkek-le tizi cockolor wiciler;

b) ook eşkurymderdin 6 ajdъ aşkan erkin çakşъ uktu cocko wicilgen knigaa wicilgen ada-enely çakşъ walardъ wicijr.

GPK-nin knigazъna wiciler cockolordъj özuminin tes tem-dekteri:

Сосконь и гь	Урендeleri	Ҙань сыккан сосконь валазьнь orto водол- гоо иур тар- тазь kg	2 ајлу вол- гон валдагь ајрадэгь тоозь еки төреғи	2 ајлу вал- дardьн орто водолгоо иур вазарь (еки төзөл- гөн) kg.
	Orto тоого еки төреғи валдарьньн тоозь			
Англискіј ак Ҙаан укту сос- ко - - - - -	10—9	1,1	8—7	12—11
Украинаьн сөвінің - - - - -	10—9	1,1	8—7	12—11
Ҙаан ак сосконь агу укту кальгь - - - - -	9—8	1,0	7—6,5	12—11
Livenskij uktu - - - - -	9—8	1,0	7—6,5	12—11
Brejtovskij uktu - - - - -	8—8	1,0	7—6,5	12—11
Mirgorodskij uktu - - - - -	9—8	1,0	7—6,5	12—11

АҘаару: Еки төреғини cottordo төреғи II—III оноң до
агь волзо опың темдек-көргызын 1 тоого қозор, еки төреге-
ни ваҗтаркь төреғи волзо, опы 1 тоодоң Ҙавьс водоор, тем-
дек-көрымҗизин 2 тоого игына келиштire висиір.

2 Ҙаҗтаң өрө 2,5 Ҙаҗка Ҙетре җонн сосконьн тырыге иурь-ла
кемҗуузи.

Еркек сосколор			Тизі сосколор		
Тырыге иурь kgramm	Сьньньн узунь santimetr	Көксиниң җоопь santimetr	Тырыге иурь kgramm	Сьньньн узунь santimetr	Көксиниң җоопь santimetr
200	160	145	180	145	130
200	160	145	160	140	125

Boos cockonь azraарь, көрөри

1. SSRS-ның NKZ-нің MATERIALDARЬ 2 „СОСКО AZRAAR KEREГИНДЕ“ PROFESSORLOR IVANOV, BOGAJEVSKIJ, RED'KIN.

Sotssektordo biriktirgen cockolorдың тынь syrekej көптөген ucun көр азрал керек болгон, оның ucun азрал веleteer çанын тыньткан, сыкту ток азралдардь көптөкөн, вазa кавьраг çerлерди, odordь elvetken.

Kereky azrardar çok bolzo, boos cockonь çakşь azrap syrekej kiceep көрөзө, cocko maldь çarandyгьp, көптөдө azrap volbos. Çajгьда boos cockonь azraар көрөри çeңil-de bolzo, kazaganga tudar tušta onь syrekej çakşь kiceep көрөг ucurlu. boos cockolorдь vaštapкь aяларьнда aстаң 3—5 тыннаң bir çerge turguzar керек. Çаныс çerge, çaštарь çaандu kicyly, иурь тынеј emes, аькту, semisty cockolorдь tudarga çarabas, neniç ucun deze. olordьң kursak çилr кемçyзи тынеј emes, кycи almaktарь uяandarьн sogor, onoç илам ара салар, emeze өly valdar сыгар. Aldьнда yуrigip kalган cockolorдьң kazagazьна, çaңьдаң cocko koşpos ucurlu. Çaңь kelgen yуrik-tirege tenijtip vaštarda, emeze odorgo сыгарарда козьр турар керек.

Boos cockolorдь кьşkьда kurgak, çарьк, çьлу kazaganga turguzar, төзөгин elbek, калың сальp, тың тоозьна 1 1/2 kvadr. metr-даң çajьм турар edep керек. Kazagannьң иси aru, сык-улыс as volop ucurlu. Boos cockolorдь azraarda, sugарарда vaška çerge аңьлар azraар, sugарар, ol çerine azragan kijninde olor 10—15 minut турьp, çeңildenip alar.

Boos cockolorдь kazaganda turgan өjdө tuduş-la сыгарьp, çajьmdadьp vaštарар керек, çut, sook kynderde vaštарvas. Kьşьн çьлу kynderinde boos cockolorдь ezily vazaa сыгарьp kere tyzine çajьm vaštарар. Ol vaazalarda cockolor sejkөнep nemeler edip kojor, кату azraldar салар jaslja edep, vaza kuçurlu kursak салар çerler (toskuur-lar) edep. Ancadala boos cockolorдь sugарарьн syrekej kiceep керек-kacaп-da sook sau иçirves, кьşkьда çajьmdadьp vaštарarga сыгарар aldьнда кьjajita çok sugарьp салар, olor kar çiveske çakşь jьolor. Çajгьда boos cockolorдь кавьраг çerine taskak edele tutsa artьk, ondo çьзьнар, sejkөнep neme edep, jaslja edele çaş өлөң сальp ve-rer. Taskaktь vijik çerge edep керек, ol tyšte acu кynnen көлөtkiler турьп, тынде ters salkьннаң ьзьк volьп. Boos cockolorдь odorgo erten tura erte. сальнаң ozo сыгарар керек, оның kijninde olor çerre tojolo çer tyrtkence кавьраг, оның kijninde ojo taskagьна aядар kelele, erten tura ve-rer azralьн verip azrap kojor. Taskaktьң aldь-

na ene cockolor çaan ijzy ötkencö turar, onıñ kijninde vaza katap odorgo cıgara ajdaar. Cockolorgo ezily kere tyzine çeder suu bele-teer kerek, onıñ usın kavırı-da çerge, vazada da suulu toskuurlar bele-teer kerek, onıñ suuzın tozın-tovraktañ arçır turar. Syrekej ijzy kynderde cockolordı kavıruga cıgaravaza çakş, onıñ ordına olordı tynde kavırar emeze sutkazına çeder edip çaş öleñ beleter berer. Odudıñ çanında epty sugat suu çok volzo, cockolor ezinge dij suu viur berer kerek. Edi izigen, terlegen cockolordı ajdap kelgen vojnıca suuga kıldirbes, eveş edin soodır alala suuga ezin-direr. Voos cocko tereer aldında 30—40 kyn artkan tušta, voos cockonı aldınañ vaška çerge, ozolop sekter alala, ajır turguzar kerek.

Voos cockolordı cedenine kıldirerde, cıgararda syrekej sever-ter ajdaar kerek: bir eveş kystalıssa, vojı—vojına sogılyssa onıñ ulam ara salar emeze öly vala cıgarı köptör turar. Çajğda iur çyrgen voos cockonı uraak çerge kavıruga ajdaarga çarabas, ondı cockolordı cockonıñ kazagan-cedeniniñ çuugına kavırza çakş. Cocko tereer aldında sutkazına yc katap azrap turar.

Cockony t r d ri

1. SSRS-nin NKZ-nin MATERIALDAR 3 "COCKO AZ RAAR KEREĞİNDE" IVANOV, PROFESSORLOR BOGAJEVSKIJ, RED'KIN

Boos cockony azrap sygmdalgany, kiceegeni boos cockony t r d rin kiceev ze oncozy tegin  erge varar. Cockony kiceer  ak- sy t redip alary-kadyk sydyj valdar alar kereğine  aan tuzalu bolor ucurlu.

T r er aldynda cocko  ajymdar vasraj varar, toknaaz  ok bolor; tyn edi tizir sygar,  eldi tynskyr, katu volo verer. Ol tuşta  ala ene cockony tuduş-la k rup turar kerek. T r er aldynda 6-8 cas ozo cocko t z gin vojnyn  ldyna  uur cogor, vojna  ady  azar turar, emceklerin syga tutsa syt keler. Ondyj temdeker k ryngen kijninde karulcyk kizil ene cockony   tyn edin, ajlandra edin aru  - lu suu-la  unar, onyn kijninde dezenfeksijany   rastvor-la  unar.

Cocko t r erg  vaştaganda, vaştarpy valazy sygar, ol valazy kiceer t redip alala, kinin kezir, vuular salala, ol kesken  erin de- zinfeksija rastvorlo (margantsevo-kislj kalijany 5-10% rastvorla)  unar.

Sykan, cockony   valazy turguzala kurgak aru v sl  arcyr  jer, ancada la e   ozolodo oczy la tumcuguny   yjdin arcyryn ki- ceer. Kurgada arcyr salgan cockony   valazy, spetsial'nyj ondyj kereke etken kajrcaka salpy kojor.

Kadyk ooru  ok ene cockolordyn vaştarpy valazy vaştarpy la potuhtyn kijninde sygar, onyn kijninde 2 den 10 minutka  etre artkan baaldary sygyr  at.

Cockony baaldaryn t r p vozooz ezily 3-4 casty turkunya bolor.  e baaldaryn uze t r p alaryna kezik birde birde sudkaga  ede vereri var. T r p vozogon kijninde ene cockony   tyn edin  - nala  eldile kozo  akşy kurgada arcyr salar. Onyn kijninde  eldinde berce  iler katkan  eri var emeşpe dep, emcekterin oncozy na  yt sygyr turgan va dep şinziler k r r kerek. Cocko t r p vozoo- zy udaj verze, emceğine syt vozotpoj tuzrajpy kelze, kollo saapta tize kem  ok emeze t r gen baaldaryna emizer kerek. E   ujan val- daryn aldyndag   emcekterine vozodpy turar kerek, neny ucun deze, ol aldy  aary emcekterinde sydi k p volpy  at. Ujan baaldaryn vaştarpy kynderde, sulmuş, kycl  akşy cockony baaldaryn zogyr salvazy dep ymcula azraza  akşy bolor. E   ujan cocko-baaldaryn enezi t r p vozogon kijninde emese  akşy, neny ucun deze kezik ene cokolor baaldaryn   syry tavzy   toknaa  ok volpy tuşlaary

da var. Cocco төрөп возогорсо ваалдарып кайракка tudar керек.

Cockonьн svinarnigь çылу (8-10⁰ çылу) volzo, vaaldaryп svinarnika da tu'sa kem çok; Çe svinarnik sook volzo, cockonьң vaaldaryп salgan kайракты çылу çerge arapar керек. Cockonьң vaaldaryп kыug-sutkazьна cas vazьnda la emizip turar.

Cocko төрөп возогондо lo, cockonьң vaaldaryпның tişterin көрөт керек. Ystynde ve emeze aldьndaгы tişteri çaman өskөн volzь kьskaşla tudup kodoro tartьp salar (олсозь 8 tts). Onь neniң ucun kodoror deze, өjinen өtkre uzun çarabas tişty cockonьң valazь emeziniң emcegin өjköp өnzretidip çat. Onoң ulam enezi sydin tişterin çeldine mastit dep ooru tavьlar.

BALALU COCKONЬ AZRAARЬ

1. SSRS-ның НКЗ-нің materialдарь 2 „cocco azraar keregindin Ivanov, Bogaevskij, Red'kin professorlor.

Cockonьң төзөөр kynineң 2-4 kyn ozo kursaгып astadar керек. çuluktu la katu azraldan tort ajьpьp salar. Cockonьң төзөөр kynineң çarmanьң cejdemle çылу suudan өskө kursak verbes. Sydi көр cockonьң kolordь, ancadala төрөгөн kynineң arь vaştapкь kыnderinde kursakты өjly bererin kiceer керек, neniң ucun deze, onьң vaaldaryп sydy uze emip сьdavaј turup kojzo, syt ondo uraktalьp çeldine ooru tavьlarьнаң maat çok. Cocco төрөгөн kijnde екinci kыnynde 500-600 gr. kotstsazral-suuga cejgen çarма emeze sulanьң kulurьna berze de kem çok.

Cocko төрөгөнөң 6-7 коңьp kalgan tušta kursakты çetkil berer ge kem çok. Çe çetkil kursakка көcyrilери tavьneа volor. Kenetiјn kursaгып çetkil көp berijze, vaaldaryп uze emip сьdavas syt tyzer. Tөrөгөн kijnde kyci тың сьгыp kalgan, ene cockogo kursakты çetkil edip berze icineң oruu syttiң ximiceskij sostavьna çaman çarabas neme volьp. onoң ulam sut ygelip, vaaldaryпның icine oruu tavьlarь cьskaaktaj berer. Ene cocko vaaldaryпna ojito çakşь syt verip turar kereginde, onьң çijten kursaгып verip turgan sydineң көryp turgan zar керек. Çyzyп çyуr azral volьpның vyduy ajьnca veloktorь la ximiceskij sostavь vaşka-vaşka volьp çat. Olor malga kursak volьp çanьnaң çedimdy çanьң volьp volьpnaң vaşka volьp çat. Cockonьң çilr kursaгы Azymneң-de tyryde çyrymьdy neme volьp çat. Tyry çyrymьdy azral cockogo kursak volor çanьnaң onьң volьpның e aajьnca ximiceskij sostav aajьnca ogo çaan ucurlu neme volьp çat. Baaldarlu cockogo kormovoj dacanь turguzьp berer tuzunda, tyry çyrymьdy nemeñ bir-kanca protsen kozor керек.

Azralda kursak çedim volorьnaң өskө, berer (daca) azralda mineral'nyj tustar la vitamin var volьp. Bastra mineral'nyj tustardan icinde malga kerekty volьp turganь 50 prots. tegin tus. Tegin tustar taң өskө maldьң organizmazьna kerekty tustar (izvest') kal'tsiј ondo өskө sөөгin тыңdar fаsfordьң kislotazь volьp çat. Baaldarlu cocko çalanga çyрweј kazaganda azralda turgan volzo, ol kacanda volьpның kerekсинip turgan kursaгып таар çip volьbos, ajьdarda onьң kursaгыпna өzym çyrymine kandьj-la kerekty nemezi çetkil volьp de kormovoj dacanь turguzarda yuredyudьң ajьpьp turgan aajьnca көp çep turguzar ucurlu. Balalu cockogo eң artьk azral volьp turgan

арваньң җармазы, суланьң кулурь, змьхтар (көр емес) тыру җырымду ерден еткен (валыктың кулурь, еттиң кулурь) җарма сyttiң аврады. Анцада ла сyt көр тызер көк җулукту азралдар (свекла, тыква, silos). Сувај соцкото бир суткада silostь 4-5 kg. берер, балалу соцкото дезе бир сутказына 2 kg. берер, бу берип турган азралды төрөгөн kij- нинде 3-4 күн өткөндө, 100-200 граммнан козыр күнине берерин 1,5-2,0 kgr. җетирер. Балалу соцкони урелип калган, кастествозь коомој кыдыган, асыр калган, топыр калган азрал-ла азраар волзо, соцкониң војьнада валазьна-да оору тавылар.

Соцкониң җакшы деген ratsian азралы мындыј волор:

1-ci ratsion (0/0-le) Арваньң козыр җармазы 25, кукурузаның козыр җармазы 20. Суланьң кулурь 14. Җарма 30. Змьх 5. Валыктың емезе еттиң кулурь 10.

2-ci ratsion (0/0-le) Арваньң козыр җармазы 35. Кукурузаның козыр җармазы 20, Җарма 30. Змьх 5. Устынган сyt 10.

Балалу соцкото бир сутказына берер җулукту азралдар 4 өрө 6 g. волор, өлөң дезе 1 kg.; Җајьда бу җулукту азралдар ордьна җакшы odorlu җерлерге кавылар.

Балалу соцкониң емчек өјнде, професор I. S. Попов мындыј ыж тургусын деп җөвин берип җат

Балалу соцкони бир күнде 3 каттаптан ас емес азраар. Җаан емес дачала җаантыжн азраар турза җакшы. Sugarарь дезе, бир күнде 3 каттаптан ас емес волзын, балалу емчек соцкониң sugarарда оның бу ицетен немезинең канчала керегин ичке диј едер.

Соцкониң ваалдарының kijнинен җыруу азрар тургузар керегиуде

1. SSRS-ның NKZ-нин MATERIALDARЬ 2. „СОЦКО AZRAAR KEREGINDE“ IVANOV, BOGAEVSKIJ REDKIN PROFESSORLOR.

Бир соцкотоң сыккан соцкониң ваалдары кемдyyзи ле физическij е җапылап туңеј волзос. Төрөгөн соцколордың мылҗу җетрес сыгар ваалдары 20% җетре волыр турар. Мылҗу соцко ваалдарын сыккан ла артынан ала кичеевес волзо vastаркь җырум күндеринде өлип турарь ар волор, ајдарда өлүм җок едер керегинде сыккан ла тарыжн ондыј мылҗу ваалдарды аңлы туңыр азраар кerek. Азраарда sulмуш сөөки- ең сындыј ваалдардан озо емизер кerek, емиссе, тојгонсо емчеке болло туңыр емизер, бир күнде сындыј сергек ваалдардан 2—3 катар артык емезип турар кerek. Казы ла төрөөр соцкониң төрөгөн ваалдар тоозь туңеј волвос. Орто тооло алза соцкониң төрөп турган ваалдары 10—12 волор Җе онон өскө төрөп турган ваалдарының тоозь 15—17 гн онондо көр волыр тургань ас емес. Соцкониң емчектери 2—14 волор, kijн җаргы емчектери krely волыр олордон сyt ас келип турар. Соцкото ваалдарын емизерге саларда сyt җакшы өлип турган емчектериниң тоозьна салар, артык волыр турган ваалдарды, ваалдары ас өскө соцкото возодыр емизер. Җе соцкониң валазьн енезинең ајгыр, өскө ене соцкото емизери, емезе умцулар азраарында мындыј немени билер кerek. Оны енезинең ајгыгы војь-

ның енезин 1—2 күн эмген болзо, ајыр. Енезиниң sydin емвеј-вастаркы королың сьгаратан icege arutaar molozivаnъ albаgan cоckоnың valazъ, ici kadъp оlо bereri var. Cоckоnың valazъn iskustvenнъj војъ kiceep azraаръ—кyc иш воһр, сзап cek-ceber kiceemel керек воһр сат. В а ш т а р к ь kynderde onды cоckо vaaldаръn (32—35 gradus) сьлу, uјдын sydle cas тоозна евештеп берip турар; syt сij, ару, kadъk uјdan саар алган воһзып. Azraаръn, sutkazъn azraар edip кату-turguzъp алган ојин оtkyрвеј azrap турар ucurlu. Cоckоnың valazъn azraар syt tudъp urъp турган көпөк ару болор крек. Ancada la сьлу өјилөрдө бир кyниң turkunъna tudъp sytti veletebes керек. Cоckо-vaaldаръn azraар sytti, сзаантајын сзаңь сааган sytteң веер ucurlu. Cьldың соок өјинде iskustvenнъj azralda турган cоckо-vaaldаръn кьjalta сок кургак, ару, сарьк сьлуузы 12—16° timperaturalu казанда тургузар. Cоckо-vaaldаръ өскөн сзаанан сајын, олордың сземity курсак керeksiiri vаza da тыңр сат, енезиниң sydi седишеј varar. Bu mundъj өјинде cоckо-vaaldаръ төзөncikti сip, енезиниң сigenineң artkan сасыль колгон курсагын сip, енезиниң курсак сip турган kormушказына кирерге албаданар. Сө cоckо vaaldаръ сзаңьs la өјидө, сзаңь тыңеј сзаштаунда курсакка силбиркеер емес, ең озо sydi as vаza көр valалу cоckолордың vaaldаръ курсакка силбиркеер, cоckо vaaldаръ ськан kininde 10-cl kynineң ala ајлу volгонсо sраңajla сimeкеј тузы болор.

Cоckоnың vaaldаръ salam сip аштың сарактарын сзур сip өјинде, олордың karmушkalарына куурган арва sula, kukuruza тургузар керек, арвала sulаnъ butkыл саракла, kukuruza deze сармалар којгон болор керек. Bu mundъj куурь vergen ашъ сip уyrenip kalган cоckо-vaaldаръна 4—5 kyniң vазында uјдын sydin icerine уyредер.

Cоckо-vaaldаръ sytti icip уyengen le kijnde көр azraldan алыштыр еткен kontsentrirovаnъj azralga уyредер. Cоckо-vaaldарънаең артык azral воһр турганъ; арванъn, sulаnың козыр сармазыла, kulur сармазы.

Аштаң еткен сејintini sytke cejele бир kyninde 4—5 катар веер. Орытнъj сенемел оtkyrip турган stantsijalардын iziniң аајынса, cоckо-vaaldаръn azraар аш azralga, тыру сьгымды nemeneң еткенеттиң кулурьп, valъkтың кулурьп кошо сакшы воһр туганъ bildirip сат. Cоckо-vaaldаръ турган stankada kormушказында минiral'нъj сзemit турар керек. Cоckо- valazъ бир ајлу воһр келзе, вобровь! өлөн веze сакшы kolor. Оның kijnde сьлукту morkov, svekla, onondo өскө azraldarga уyредер керек. Cоckоnың емcek emip турган vaaldаръn сзajдын kyninde тышкаръ сьгараръ сзajымdadар vastьrar, кьшкьda deze, ysti савьлу сарьк manez казанда vastьrar. Узы kynderde cоckоnың vaaldаръn kynnиң согына uzak tutpas, nenиң ucun deze, оның terezi соңр, onоң ulam олым болор.

VII Gosudarstvo aldında vıcaaların bydyrer kereginde

1. 1934 ç. GOSUDARSTVOGO KBJALTA ÇOK BERER SYT LE SARÇUUDY BYDYRER KEREGINDE

SSRS Alvaty komısarlarǵnyñ sovedı le BSK(в) P-ң TK-ң 1933 ç. 22/XI-сыған postanovlenijazy.

(1933 ç. 23/XI SSSR TK-ң „Izvestijada“ vazylǵan)

SSRS-ң AKSovedi le BSK(в)P-ң TK-di çөptөp çat.

1. 1934 ç. (1-ci janvar'dań 31-ci dekabr'ge çetre) respublikalarǵa, kraj la oblastarǵa, gosudarstvonıń turguskan baazy la kbjaltazy çök gosudarstvogo vereten, nalag kyçı le tynej erkin, syttiń normazy munajda turguzar. Syt tovarnyj fermazy bar kolhoz lo kolhozcy ɵrɵkɵlerine bir vařka edip, syt—tovarnyj fermazy çök kolhoz lo kolhozcy ɵrɵkɵlerine bir vařka edip, aldında çatkan krestijalar xozjajstvolorǵna vaza vařka edip (bir çyl turkynna bir uıdan alar sytti) munajda turguzar:

Rajondor	Aldınan çatkan krestijan ɵrɵkɵlerine	Syt-tovarnyj fermazy çök kolhoz lo kolhozcy ɵrɵkɵlerine.	Syt-tovarnyj fermazy bar kolhoz lo kolhozcy ɵrɵkɵler.	Rajondor	Aldında çatkan krestijan xozjajstvolozına,	Syt-tovarnyj fermazy çök kolhoz lo kolhozcy ɵrɵkɵlerine.	Syt tovarnyj fermazy bar kolhoz lo kolhozcy ɵrɵkɵlerine
I gruppа Tyndyk tala kraj Kyn vadıř Sibir. kraj Ural oblastı Uvanovskij oblast.	280	220	180	Belorusskij SSR Orto-volskij kraj. Niznevolzskij kraj kazakskij ASSR Kyn сыбыs Sibirin. kraj Dal'nevostocnyj kraj.			
II gruppа Leningrad. obl. Moskva oblast. Kyn vadıř oblast. Tyndyktala kovkaz kraj Bařkir ASSR Tatarskij ASSR	250	180	150	VI gruppа Kırmıskij ASSR Karel'skij ASSR Gornyj rajondor. Tyndyk tala kavkazı Zakavkaznyñ SFSR Kalmykskij avt. obl. Kırgızkij ASSR Uzbekskij SSR Turkmenskij SSR Tatıtskij SSR Jakutskij ASSR	120	75	50
III gruppа Tes cernozem. obl. Ukrainskij SSR Gor'kovskij kraj	170	110	80		keçkin rajondorı bařka		

12 Syt-tovarnyj fermalarla kolhoztordeň biriktirgen maldan, na-
og kucindij ijdely, gosudarstvogo kalytazyň çok berer syttin (bir
ujdan çyl turkunya litrla alar) normazyň munajda turguzar:

Rajondor	Syt-tovarnyj fer- malar la kolhoz- tyň biriktirgen mal	Rajondor	Syt-tovarnyj fer- malar la biriktir- gen kolhoz mal
I gruppа Tyndyk tala kraj Kumbadş sibir kraj. Ural oblast Uvanovskij Tyndyk tala kavkaz krajb	580	Gor'kovskij kraj Niznevolzskij kraj. Gorkovskij kraj Nezne-volzskij kraj Kazakskaja ASSR Kuncykş sibirskij kraj Dal'nevostoçnyj kraj	
II gruppа Leningradskij oblast Moskva obl. Başkirskij ASSR Tatarskij ASSR	520	IV gruppа Krm'skij ASSR Karel'skij ASSR Tyndyk tala kavkaztyň kylaragnde rajondor Zakavkazskij SFSR Kalmıktyn avt obl. Kirgisskij ASSR Uzbekskij SSR Tyrkmenskij SSR Tadžitskij SSR Jakuttyn ASSR	350
III gruppа BCO ortovalzskij kraj Ukrjnskij SSR Beloruskij SSR	470		keçkin rajondor kirbej çat

Syt-tovarnyj fermalardyn, kolhoztordeň, (onyň icinde kommunalardyn), baza aldynaň çatkan hozjajstvolordyn veretet sydyniň kem (toozь) 1/XI-1933 ç. bolgon uj toozьnca volor edip turguzьp çat.

Kolhoztordeň biriktirgen malnyň toozь la baza kolhoztyň to-
varnyj fermazyň malny toozьň çazyrgan kereginde, kolhoz prav-
lenijazyň predsedatelin la kolhoztyň malazraar tovarnyj fermanyň
zavedujuşçijn ugovonnyj karuzyňa turguzьp, RSFSR-dyn ugovon-
nyj kodekstyň 62 statiazyla, baza öske respublikalarga keliştire tur-
guskan ugovonnyj kodekstyň statialary la burulaar edip turguzar.

Sarçu la syr eder zavodь çok, çanş la syt le çatkan rajon-
forь çokko) aldynaň çatkandarga, kolhoztorgo, kolhozcy örekelerge
gosudarstvogo berer syttin vusaazyň vudyrerin, 25 litr syttin usun
1 kg. kajytkan sar çuula alar.

5. Bu postanovlenijede 1-ci le 2-ci p. p. ajdylgan aajyla, kol-
hoztordeň (onyň icinde kommunalardyn), kolhozcy örekelerdin baza
aldynaň çatkan hozjajstvolordyn bir çyldyn normazyň aajynca, go-
sudarstvoo berer veriltezinin kalendarnyj sroktь munajda turguzьp
berer:

Rajondor	kvartal dar				Rajondor	kvartal dar			
	I	II	III	IV		I	II	III	IV
Tyndyk tala kraj Len. s.bl. la ARSSK Kyn vadıř oblast Ivanovskij oblast. Moskva oblastı Beloruskij SSR Tyndyk tala kovk. kraj Ural oblastı M-Bolszkij kraj. Ukrainanyň SSR Krymskil ASSR Gor'kovskij kraj Kyn vad. sibir kraj Baškirdin ASSR Tatarskij ASSR Ts. CO Orto-valz. kraj	20	40	30	10	Kazakskij ASSR Kirgizskij ASSR Kyn sьkьř-sibir. kraj DVK. ZSFSR	10	35	45	10
	15	35	40	10		5	45	45	5
	15	40	35	10					
	10	40	40	10					
	10	35	40	15					

6. Bu postanovlenija la turguzulgan oblastardıň krajlarga la respublikalarga orto normany vuspaj, vojlorınyň kazı la rajondorınyň bereten normazın turgussın dep, vaza gosudarstvogo verer sarçıudıň planın vudyrerı çetkil, tutagı çok volzın dep, sojuzın sovparkomdorında avtanomnyj respublikalardıň vaza krajlardıň (oblastardıň ispolkomdorında çakıyta verer. SSRS-ı Narkomsnavı rajondor sajnı normany turguzıp çöptögen kijninde çerly çerinde (gazet) peca'tka vazıp çarlaar ucurlu.

Kolhoz fermalarına, kolhozın biriktirgen maına, kommunalarga, kolhozı egekelerge la aldınan çatkan hozjajstvolorgo, SSRS Narkomsnavınyň gosudarstvogo bereten syttı turguskan normazın çerly-çerindegi organ vařkaruular öskörıpö ucurlu volıp çat.

7. Rajondorgo turguzılgan zagotovkanıj kvartal'nyj planınyň aajınca, 25-ci dekanı'daı ötkyrvej, kazıla syttovarınyj fermaga, biriktirgen maldu kazı-la kolhozko lo kommunaga, uj maldu kolhozı egekelerge la aldınan çatkan hozjajstvogo, çıldın normazın aj zaıın volıp salgan edip, tabıřtıratan çerın ajdıp verıp, bereten sydinıň ovjazatel'stvo vicigin kolyıa tabıřtırıp salar ucurlu.

8. Kolhozorgo, kolhozıylarga la aldınan çatkan hozjajstvolorgo turguzılgan gosudarstvogo bereten sydin kanajda vudyrip turgalınyň usodın edip turarıň çurt-soveterdın predseda'tel'derinin moıına salar.

9. Gosudarstvogo bereten syt postavkazınyň bir ajdın icinde vudyrer normazın çetkil edip-vudyrıvej turgan kolhoztor, kolhozı egekeler, aldınan çatkan hozjajstvolar, ol vudyrıvögen vuuca sydınıň ucun vazar vaala řraf töleör, oo yzerı vu ajda vudyrıvögen sydin, vaza keleten ajdın normazına yzerı kozıp vudyrer.

10. Syt tabıřtırıp verıp turgandarga (avrattı) öjtö munca krely tabıřtırızın dep, sarçıu eder zavodtorınyň direktorlorınyň moıına salar.

Syt-tovarnıj fermalarga, biriktirgen mıldu kolhoztorgo (onıñ içinde kommunalarga) bergен sydyniñ kemçyuzinen—50% avrattı çandırar; onıñ öske xozjajstvolorgo 35% çandırar.

11. Bu postanovlenija aajınca syt le sarçuıñ zagotovkazyñ SSRS-ñ Narkomsnavı la tsentrosojuztyñ sarçu sır la sılvka eder punktıgıñ mojnıa salar.

12. Bu postanovlenije aajınca berip vudyrer vıcaa sydynıñ ucun, ystin alıp salgan emeze suu onıñdo öske neme kozıp bergен kizini RSFSR UK-ñ 169-ci st. vaza ootynej öske respublikalarga kelliştirgen kadekstyñ statjazy la karuuna turguzar eder.

13. SSRS-ñ Narkomsnavına, promışlennıj rajondordı snavzatı eder kereginde, syt ucun kajıtyp etken sarçuula zagotovka ötkyrer rajondordıñ spusказыñ Tsentrosojuz la birigip çetözöle, zagotovka ötkyrer rajondordıñ Glavmolokonıñ tresteri le Tsentrosojuztyñ ortozyna ylep salzyn.

14. Bu postanovlenijanyñ çyrym-çadında prakticeskij ötkyrerin SSRS-ñ Narkomsnavı la onıñ respublikalarda, krajlarda, oblastardagı upolnomocennıjlarıñ mojnıa salar.

15. Bu postanovlenija aajınca, çarlalıp turgan gosudarstvogo berer vıcaa syttiñ normaların vızyr, kolhoztyñ tovarnyj fermalargına la biriktirgen malına, kolhozçylarga, aldynañ çatkındarga, çeriy çerindegi vaşkarıu omordardıñ bu postanovlenijada turguzylgan—gosudarstvogo bereten syttiñ normazyña köptedip-ködryñı saların tort toktoodıp salar. Sytti öjineç ötkyrvеj berer öjineç ozo vudyrgen xozjajstvolor, artkan artıktı vojnıñ produktazyñ vojnıñ kyynince vojnı tuzalanar kereginde, berip vozotkon sydine yzeri vudyrer udra plan bererin naza toktoodıp salar.

Berilgen plandy azra vudyrerge, udra plan bergeniñ ucun ugolovnyj karuuna turatanıñ, vastra partijnıjla sovet organizatsijalargına bildirip ozolodo ajdır salar.

1934 ç. gosudarstvogo kыjalta çok vucaa etti vydyrer kereginde

SSRS ALBATЬ KOMISSARLARЫНЫҢ SOVEDILE BSK(B) P-N T.
KOMITEDININ POSTANOVLENIJAZЬ 28/VIII-1935 Ç.

SSRS- Albatь komisar sovedi le BSK(B) P-n Tes komitedi
çetep çat:

1. 1934 ç. (1-ci janvarda 31-ci dekar'ga çetre) respublikalarga, kыj la oblastarga, gosudarstvоньн turguskan baazь la kыjalta çok gosudarstvo vereten, nalog kycine tynej erkin, et postavkazьн munajda turguzar. Mal azraar tovarньн fermazь çok kolhozko lo kolhozcy өrөkөлөргө bir vaška edip, mal azraar tovarньн fermalu kolhozko lo kolhozcy өrөkөлөргө bir vaška velip, aldьнаң çatkan hozjajstvolorgo vaza bir vaška edip turguzar.

2. Aldьнаң çatkan hozjajstvolorgo vaza kolhozcy өrөkөлөrdiң respublikalarda, krajlarda, oblastajda çьldьk verer normazьнаң protsent le төлөri mundь.

3. Mal azraar fermalar la kolhozьн өriktirgen maьна normanь munajda turguzьr çat:

	Mal azraar tovarньн fermazь çok kolhoz lo kolhozcy өrөkөлөргө	Mal azraar tovarньн fermalu krestjan kolhozьн fermalu kolhozcy өrөkөлөргө	Aldьнаң çatkan krestjan hozjajstvolorьна.
Туру neskazinin kilogramмь.			
1. Kып vadьs oblast.			
2. Moskva oblazь			
3. Gor'kovskij kraj			
4. Baškirskij ASSR			
5. Tatarskij ASSR — — —	32	25	50
6. Kып vadьs Sibirдиң krajь			
7. Kып cьkьs Sibirдиң krajь			
8. Jakuttьн ASSR			
9. Belorusijanьн SSR			
10. Tyndyk tala kraj			
11. Leningrad obl.			
12. Ivanovskij obl.			
13. Uralьн obl.			
14. Ortovolzskij kraj	30	20	45
15. Tes cernozemньн obl.			
16. Karsьmskij ASSR			
17. Kirgizskij ASSR			
18. Karel'skij ASSR			
19. Niznevolskij kraj			
20. Tyndyktala kavkazskij kraj			
21. Kazaktьн ASSR			
22. Karakalpakтьн ASSR			
23. Dal'nevostocньн kraj	25	15	
24. Ukrajinanьн SSR			
25. ZSFSR			
26. Uzьnektin SSR			
27. Turkmenin SSR			
28. Tadzinskij SSR			

turarda, kolhoztorıńǵa fermazıńdagı pıemennoj knıgaa bılıp kalgan uktu maldar toogo kırıbes ucırlu.

4. Kazı la kolhozıń, gosudarstvogo bır ılıń turkıńna kıljalta ok bereten edın (ılıń normazıńna protsentep) mundı kalendarıń sroktor turguzıp berer:

	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal
aan maldarga	35	10	25	30
cocko	30	15	25	35
koj maldan	25	—	35	40

5. Sojuzıń la avtonomıń respublikalarıń albat komıssar sovedın, 1-ci le 3-ci st. turguzılǵan norma aajıńca, vaška vaška rajondorıńna (diferınsirovanı) et berıltenıń normazıń turgusıń dep, baza respublikalarda, krajlarda, olbastarda ılıńk plandı tutapaj vudyrerın moıńna salar. SSRS Narkomsnav bu turguzılǵan normaları ertegen kılnde 1933 . 1-ci oktjabr'dań kyrvej arlap salar.

erly-erindegi vaşkaru organdarı, kolhoz fermalarıńna, kolhozıń bılıktırgeń malıńna, kolhozı erkege le aldınan atkan kozjajstvogo rajon aajıńca turguzıp bergeń gosudarstvogo berer etıń normazıń skertip vuspas ucırlu.

6. Bu gosudarstvogo berer kıljalta ok et vıcaazıń kolhoz erkele le aldınan atkan hozjajstvolor kandı la mal la kuş la tölöp vudyrer argalu edip turguzar, e bergeń malıń, kuzıń kıljalta ok tyryge berer ucırlu. Bu etı berecler, vojlorıń et vıcaazıń bılıgıp vudyrer kereginde, gruppa ga bılıger argalu edip turguzar.

Kolhoztor voıń et vıcaazıń kandı la mal la vudyrer, e cocko deze turguzılǵan normazıla berılıp, skö mal la solıńvas.

7. Gosudarstvogo bereten voıń et postavkazıń, zakon le turguzılǵan srokk vudyrbegen kolhoztor, kolhozı erkele, aldınan atarkan hozjajstvolor, vudyrbegen edınıń vaazıń bazar vaazı salıp ştraf tölödör. Oo yzerı vudyrbegen edın bırde kılş okton tölödip alar.

8. Kolhoztorıń bılıktırgeń malıń la kolhozıń tovarıń fermazıń mal toozıń azyrgan ucın, (RSFSR-dıń ugolovıń kodeksıń 62 stat'jazı aajıńca baza skö respublikalarga kelıstıre turgan Ugolovıń kodeksıń stat'jalarıń aajıńca, kolhoztorıń pravlenıjanıń predsedatell le kolhoztorıń mal azraar tovarıń fermalarıń zavedujuşıljarıń karuızına turguzar.

9. Bu postanovlenıjanı yrum-adında praktıceskij kyretenıń, SSRS ı Narkomsnav la onıń respublikalarıdagı, krajlardagı, oblastlardagı upolnomocenıjlarıń moıńna salar.

10. BSK(B)P-ı TK dı le albat komıssar sovedınıń 1932 . 23 sentjabr'da postanovlenıjazı la turguzılǵan aajıńca, 1932 . 1-ci oktjabr'dań ala 1934 ılıń 1-ci janvar'ga etre, gosudarstvo berer kıljalta ok et vıcaazıń vudyrip salǵan kolhoztorgo, kolhoz erkele, aldınan atkan kozjajstvolorgo, bu postanovlenıja aajıńca et postavkazıń 1933 . 1-ci oktjabr'dań aı, 1934 ılıń volor ılıńk et vıcaazına kılđıstırıp ozo tölöp salarga prava berer.

11. Bu postanovlenija aajьnca, arlalьp turgan gosudarstvo-
erer vucaa normazьn vuzьp, kolhozьn ovarnьj fermalarьna la vьg
iktirgen malьna, kolhozьylarga, aldьna atkandarga, erly-erinde
i vakaru organdarьnьn bu postanovlenijada turguzьlgan—gosudar-
stvogo bereten et normazьn kьptьdip kьdrynьi salarьn tort toktoodьp
dьp salar. Bereten et vucaaзьn berer jine ozo vudyrgen hozjaj-
stvolor, artkan voььnьn artьktu produktsijazьn voььnьn kьynince
tuzalanar kereginde, berip vozotkon normazьna yzeri vudyrer udra
plan varerin baza toktoodьp salar.

Berilgen plandь azra vudyrer kereginde, uduraplan vergenit
ucun ugovnьj kereke vodolьp karuina turatanьp, partijньj la so-
vet organizatsijalarga oncoзьna ozolodo bildirip ajdьp salar.

Sojuzтьn alvatь komissarlar sovedinиn predsedateli
V. Molotov (Skrjabin).

BSK(в)P- tьs komitedinиn katcьzь
I. Stalin.

1933 28-ci avgust.

1934 ылда gosudarstvogo syt le sarçynь karajda bereriniң ajalgazy

SSRS-n ALBATЬ KOMISARIADЬNЬN SOVEDI LE
BSK(B) P TƏS KOMITEDININ 1933 ҶYLDА 22
NOJABRDA СЬGARGAN POSTANOVLENIEZI

(1933 Ҷ. 26 nojabrda „Pravda“ gazetiniң ozocy statjazьnda
vazьlgan)

„1934 ылда gosudarstvogo kьjalta Ҷok syt bereriniң respub-
likalar, krajlar vaza oblastar sajnь orto normazь turguzulgan. syt
bereri nolog lo tьnej Ҷaңьs kьctь, onь gosudarstvоньң turguskan
vazьyla alar. Bu normalardь syt fermalu kolhozto turgan kolhozсь
tərkəleге vаška aңьlar turguskan, ferma Ҷok kolhozтьң kolhozсь
tərkəlerine vаška aңьlu, aldьnaң Ҷatkan krestjan hozjajstvolorgo
vаška aңьlu etken.

Syt bereriniң orto normalarь kazь respublikalarga kraj-
larga, oblastarga olordьң syt bererine Ҷaan uur volvos edip,
gruppalar keliřtirgen

Onьң kijninde syt tovarньj fermalu kolhozтordьң la vaza vi-
riktirgen maldu kolhozтordьң berer sydyniң normazьн vаška aңьlar
turguskan, syt tovarньj fermalu kolhozтordьң (onьң icinde kommu-
nalarдьң) vaza aldьnaң Ҷatkan krestjan hozjajstvolordьң berer sydin,
1933 Ҷ. 1-кь nojavrga kolьnda turgan inek тоozьnaң kərə turguzar.
Partijnьj la sovet organdar, kolhozтordьң predsedatelderinle, ferma
vаşçьlaғып var malьн Ҷazyza sovet zakonьньң aajьnca ugovньj
kereke vodolьp karuuga turarьн bildirter ucurlu. Kazьla kol-
hoz, kolhozсь, aldьnaң Ҷatkandar gosudarstvоньң turguskan planь-
na udra kandьjla plan сьgarar ucурь Ҷogьн viler ucurlu. Onьң ke-
teginde vаškariuula partijanьң Təs Komitedi munajda ajdьp Ҷat:

„Ҷer Ҷeriniң organdarь, vaza onojto ok zagotovitel'ньj or-
gandar kolhozньj fermalar ga, kolhozтordьң biriktirgen malьna
kolhozci la aldьnaң Ҷatkandarga vu postanovlenijada Ҷarlalган
normalardaң azьra syt albazьн dep Ҷakьlta berer. Gosudarstvo-
go syt berer volьp алган vusaazьң əjinen ozo vьdyrgen hozjaj-
stvolorgo vaza takьp syt salvazьн, ol emeze udura plan сьgar-
vazьн, əjin tьkьrbej syt planьн vьdyrgənder, vojlorgьньң artьk-
lařkan sydin kajda edeten edi kьnyne salar dep Ҷakьr.

Onojdordo kolhoztor, kolhozсьlar vaza aldьnaң Ҷatkandar vo-
jorgьньң vusaazьн əjin tьkьrbej vьdyrerine Ҷilьrkegedij volor.

Baştapkь çarğm çyldьkta mal çuur planьdь vudyp çatkan aь la onь çerine çetlrer plandь vudyreriniң meroprijatijalarь, baza 3-ci kvartalda et snavzeniezi kereginde

**BSK (B) P KRAJKOM BJUROZYNYŇ LA KRAJISPOLKOM
PRIZIDIUMYNYŇ! 5/VII 34 ç. ÇYRGARGAN POSTANOVLENIEZINEN**

1. Kraj içinde et planь 1-kь ijuł'ga 95,7 protsentke vutken, onь içinde kolhozno-individual'nyj sektorda 106,4 protsent vutken sovhoztordo 49 prots. kolhoztorlo aldьnan çatkan sektordьn planь vutkende volzo, emdige çetire plandarьn vudyryej turgan kolhoz lo aldьnan çatkan hozjajstvolor var.

TK-d ijun ajda ötkön plenumnyң teşenlezin vudyret kereginde baza 3-ci kvartalda çugan maldь çerine çetre tartar tartar plan la et snavzeniezin vudyret kereginde Krajkom bjurozь la Krajispolkom prizidiumьturguzьr çat:

1. Kazьla kolhoz fermazь, kolhozci öreköler. aldьnan çatkan hozjajstvolor 1-kь la 2-ci kvartalda vudyrbegen nedoimkalarьn 1-kь avgusta vudyrerin kiceezin dep. Kolhoz örekölöri le aldьnan çatkan hozjajstvolor 3 ci kvartalдьn vusaalarьn vudyret kereginde olordьn ortozьnda massovьj iş ötkyrip, et vusca vudyretenderdi gruppalarga biriktirer kereginde. Ovkom, Gorkom, Rajkom katçьlarь baza OKR. Ovl. rajispolkom la gorsovet predsdatelderin vusaap salar.

Baştapkь 'la ikinci kvartalдьn et verer planьn 1-kө avgustka vudyrbegen kolhoztordьn fermalarьnda kolhozçilardьn mal verer normazьn ferma çok kolhoztordьn normazьla volor.

2. Krajzunьn mal başkarar upravleniezinin nacal'nigьn nek Terehovь, kolhoztordьn tovarnyj fermalarь maldь mundьj öjide tavьştyrьzn dep olorgozadanie verer: Ijuł'ajda 16000 tsent. avgusta 16000 tsent. sentjavrda 15000 tsent. tyry beskege bodor.

3. Kolhoztordьn prepsdatelderi gosudarstvoo verer maldь kazьla kvartalдьn vazьnda taldap başka turguzьr azrap, gosudarstvogo semis toju mal vererin kicezin dep vusaar.

Bu kerekti gorkom, gorsovet, rajkom baza rajispolkomdor ulaj kərup turar ucurlu.

4. 3-ci kvartalda kazьla sovhoz öjli-anlu dekada saьn etti tavьştyrьzn dep zivotnovodceskiј tresterdin direktorlarь zadanija ver-

zin dep vucaar. Ol zadanija aјъnca vastra tresterdіn bergeni mu-
naң temen bolbos ucurlu:

	Ijul'	avgust (tsentnerla)	sentjavr
Tjukalinskij sarču trest	715	950	715
Omskij sardutrest	1210	1616	1210
Tatarskij "	2360	3140	2360
Barabinskij "	1950	2592	1950
Novosibirskij "	5034	6713	5034
Kuzbasskij "	2266	3023	2266
Gorno-altajskij "	4288	5716	4289
Minusinskij skotovodtrest	4716	6290	4716
Omskij svinovodtrest	2196	4390	4390
Novosibir. "	2663	5325	5325
Kuzbass "	1247	2490	2490
Ovtsevodtrest	2700	3597	2700

Sovhoztordıń et berer planıń vudyreiniń ucun karuna sovhoz
direktorları, politotdel nacalnikleri vaza tresterdіn direktorları turar
15-ci ijuldı otkırveј tresterdіn direktorları sovhoztor aј saјъn vaza
on kyndyk saјъn et bereri kereginde bergeni zadaniezin Krajsnabot-
delge berzin dep vucaar.

5. Ovkom, gorkom, rajkom katılaraъn la ovl. OKR. rajspol-
kom, gorsovet predsedatelderine mundıj çakıлта berer:

a) Životnovodceskij sovhoztor tresterdeң zadanija algaъn kōr-
zln, trestin turguskan sroktorınaң kыvaj plandı vudyrelin kōrip
kiceezln.

b) krajZUнь mal keregin vařkarar upravleniezinin turguskan
zadanijazыnaң kōre, rajZUнь turguskan planı aajъnca kazы la kol-
hozıń tovarıń fermazыna bergeni zadanijanı çōpter.

6. Kezik çerlerde (Bijsk) kacan et berip turgan ulus vucaazыn
vudyрге mal ekelerde „zagotskot“ otdelenieleri olordı plannaң
azыra saыrtыp sadыр alarыna albadanыр turganыn temdekter OK.
RK. GK. vaza ovl. okr. rajspolkom lo gorsovet prezidiumdarы bu kerek
aajъnca „zagotskot“ otdelenielerdin izin kōrzn dep vuucar, ondı
alvanla et çuup turganы var bolzo, burulu ulustы turguzala ugolov-
nyj karuuga turguzыр turzyn.

7. „Skotookorm“ (nōk) Prařcik mjasokombinatka avgust aјda
2500 tsentnerdeң tōmeni emes sentjavrde 7500 tsent. tyry beskele
mal berzin dep vucaar.

8. Mjasokombinatka et bererip, nōk. Smirnovı, 1-kъ ijul'ga
da artkanınan, onojdo ok tynej sovhoztordōn, kolhoztorđōn vaza
vařka-vařka aldыnaң çatkan la kolhozсылardan kirip çatkan eteң on-
kyndyk saјъn 20000 tsentnerdeң (tyry beskele) as emes berip tur-
zyn dep vuucar.

9. OK GK RK katılaraъn la ovl. okr. gorsovet rajspolkom pred-
sedatel'deri „zagotskot“ otdelenielerine çer çerineң çuugan maldı
сыgaraынын, planı kandyjda vudyrip turganыn řinziler, vaza olōr-
go bu işke volыř berip turzyn dep vuucar.

10. Maldь kolgo alyp ɵltyrele, ɵskɵ ɵerge ɵygara tartar atan-
dьrар narjadtarьп vudьrzin dep, vaza ɵerinde snavzeniege varatan
etti ɵjinde verip turьп de p nek. Maksimovьп vuucar.

11. „Lesosvьt“ (nek. Furcenko) mьasokombinatka 1-kь avgusta
75 mьdь aspraktьп klerkazьп verip atakararьп, 1-kь sentьavrga 88
mьdь atkarьп ɵetirzin dep vuucar.

12. Et ɵuьla etti kazь ɵerge atkarьп turgan keregi kandьj aaj-
lu volьp turganьп on kyndyk saьп krajkomgo vilditip turьп
dep nek: Vaznovьп vuucar.

BSK(в)Р krajкомь.
Krajispolkom.

Кун вадъş sibir krajьnda 1934 ыlda gosudarstvogo кьjalta ыogьnaң et vereri kereginde.

КУН ВАДЪŞ SIBIRDIN KRAEVOJ KEREK BAŞKARAR KOMITEDI-MIN PRIZIDIUMЫNЫN POSTANOVLENIEZI

SSRS-н SNK-la BSK(B)P 1933 ы.28-ci avgusta ыygargan postanovlenieziniң 5-ci punktь aajьnca кьjalta ыogьnaң, nalog кycty gosudarstvogo et vererine gosudarstvoniң turguskan vaazь la tovar-nyj zivotnovodceskij fermalu kolhozordo lo kolhozь ыrekelerine vaška aңьlu, ferma ыok kolhozьni kolhozь ыrekelerine vaza vaška aңьlu, aldynaң ыatkaң krestjan хozjajstvologьna vaza vaška aңьlu mundьj normalar turguzar:

- R a j o n d o r d ь n a d ь	Tyгу veskee, kilogramm la verer normaзь		
	Tovar. ferm. kolhoz lo kol- hoz ыrekelerine	Ferma ыok kolhoz lo kol- hozci ыrekeler	Aldьnаң ыat- kьndarga
Baevskij - - - - -	25	32	50
B-Istokskij - - - - -	21	27	42
Volcixinskij - - - - -	25	39	50
Zav'jalovskij - - - - -	32	39	57
Issikul'skij - - - - -	32	39	57
Kalacinskij - - - - -	25	32	50
Kamenskij - - - - -	21	27	42
Karasukskij - - - - -	32	39	57
Kljucovskij - - - - -	32	39	57
Kockovekij - - - - -	32	39	57
Krasnoozerskij - - - - -	25	32	50
Kupinskij - - - - -	32	39	57
Kormanovskij - - - - -	25	32	50
Mamontovskij - - - - -	32	39	57
Nemetskij - - - - -	20	25	40
Ordьnskij - - - - -	21	27	42
Pavlovskij - - - - -	25	32	50
Pavlogradskij - - - - -	25	32	50
Pokrovskij - - - - -	20	25	40
Pospeixinskij - - - - -	25	32	50
Rebrixinskij - - - - -	25	32	50
Podinskij - - - - -	21	27	42
Slavgorodskij - - - - -	21	27	42
Suzunskij - - - - -	21	27	42
Tal'menskij - - - - -	32	39	57
Tjumen'skij - - - - -	25	32	50
Xabarovskij - - - - -	21	27	42

Р а ј о н д о р д њ а а д њ	Tyry beskee, kilogramm la berer normazь		
	Tovar. ferm. kolhoz lo kol- hoz erekelerine	Ferua cok kolhoz lo kol- hozci erekeler	Aldьnаң çat- kandarga
Cerepanovskij - - - - -	25	32	50
Cerlakskij - - - - -	25	32	50
Šipunovskij - - - - -	21	27	42
Šcernakul'skij - - - - -	21	27	42
Krasnoturanskij - - - - -	32	39	57
Minusinskij - - - - -	32	39	57
Nazarovskij - - - - -	32	39	57
Tjazinskij - - - - -	25	32	50
Uzunskij - - - - -	32	39	57
Alejskij - - - - -	25	32	50
Bijskij - - - - -	21	27	42
Kosixinskij - - - - -	21	27	42
Ruatsovskij - - - - -	21	27	42
Smolenskij - - - - -	25	32	50
Troit'skij - - - - -	20	25	40
Topcixinskij - - - - -	25	32	50
Barabinskij - - - - -	32	39	57
B-Recenskij - - - - -	25	32	50
Vengerovskij - - - - -	32	39	57
Donolenskij - - - - -	25	32	50
Zdvinskij - - - - -	25	32	50
Ikonnikovskij - - - - -	25	32	50
Kargatskij - - - - -	25	32	50
Kol'vanskij - - - - -	32	39	57
Kecenevskij - - - - -	25	32	50
Krutinskij - - - - -	25	32	50
Djubinskij - - - - -	32	39	57
Nazьvaevskij - - - - -	25	32	50
Severn'ь - - - - -	32	39	57
Tatarskij - - - - -	25	32	50
Tjukalinskij - - - - -	25	32	50
Uainskij - - - - -	25	32	50
Canovskij - - - - -	21	27	42
Culumskij - - - - -	25	32	50
Altajskij - - - - -	25	32	50
Gorno-Šorskij - - - - -	20	25	40
Zmeinogorskij - - - - -	25	32	50
Sołozьenskij - - - - -	25	32	50
Staro-Bardinskij - - - - -	25	32	50
Usinskij - - - - -	25	32	50
Carьskij - - - - -	25	32	50
Ojrotija - - - - -	10	13	25
Xakassija - - - - -	10	13	25
Kьstovskij - - - - -	32	39	57
Tarskij okrug - - - - -	32	39	57
Asinovskij - - - - -	32	39	57
Acinskij - - - - -	20	25	57
Biriljusskij - - - - -	32	39	57
Bogotol'skij - - - - -	21	27	57
Zьrjanskij - - - - -	25	32	50
Izmorskij - - - - -	32	39	57
Kozevnikovskij - - - - -	32	39	57
Mariinskij - - - - -	32	39	57

Bolotinskij - - - - -	32	39	57
Zalesovskij - - - - -	25	32	50
Masljaninskij - - - - -	32	39	57
Mašovskij - - - - -	32	39	57
Soltovskij - - - - -	32	39	57
Sorokinskij - - - - -	32	39	57
Togul'skij - - - - -	25	32	50
Toguctnskij - - - - -	32	39	57
Ermaxovskij - - - - -	25	39	50
Karatuzskii - - - - -	32	39	57
Kuraginskij - - - - -	32	32	50
Anzero-Sudzenskij - - - - -	32	39	57
Barnaul'skij - - - - -	20	25	40
Belovskij - - - - -	25	32	50
Kemerovskij - - - - -	21	27	42
Krapivinskij - - - - -	32	39	57
Leninskij - - - - -	21	27	42
Novosibirskij - - - - -	20	25	40
Omskij - - - - -	21	27	42
Prokop'evskij - - - - -	25	32	50
Stalinskij - - - - -	25	32	50
Tajginskij - - - - -	25	32	50
Tomskij - - - - -	32	29	57
Topkinskij - - - - -	25	32	50
Narymskij okrog - - - - -	21	27	42

2. Bastra rajondordo zivotnovodceskij tovarnъj fermalarga la biriktirgen maldu kolhoztorgo gosudarstvogo kыjalta çok, nalog kucty et vereriniң normazыn tyru beskee kilogrammga munajda turguzar:

uj maldañ—çon inek le subaj inekten 30 kilogramm;

cockolordon—120 kilogramm

Bir kojdon—8 kilogramm.

Kanca krezi et salarыn 1933 ç. sentjavrđыñ vaštarkъ kyninde volxon maldъñ toozыla vodor.

1. Kolhoztorđыñ tovarnъj fermalarыnda turgan malыna et nalogъn vodor salarda (plennoj knige bicilgen) uktn malga et nalogъn salvas.

3. Bu postanovlenijanyñ 1-къ vaza 2-ci punkta turguskan et verer normalarыn rajispolkomdor vaška vaška çitsovetterge le vaška velyk hozjajstvolorgo, vaza onojto ok vaška vaška tovarnъj fermalarla kolhoztorđыñ biriktirgen malыna eškertter ucury çok,

4. Oblispolkomdor, vaza rajispolkomdor gosudarstvogo turguskan normala et verer ovjazatel'stvolordъ 1-къ pojavrđы etkyrvej çetirzin dep çakыlta verer.

5. Kazыla kolhoztyñ gosudarstvogo et verer çы ovjazatel'stvo: loгыñ (çы normazыnan protsent le vodogon) mundъj kalendarnъj ežilerdе vudyrer:

	I-кь kv.	II kv.	III-ci kv.	IV kv.
Çоон малдан	35	10	25	30
Çоко малдан	30	15	20	35
Кож малдан	15	—	35	40

6. 1933 ç. 1-кь sentjavgа rajon icinde ørøkø тоозьн, fermalar-la viriktirgen mal тоозьн çart cike аьр алзын деп øvliсполкомдого, ОКР-rajisполкомдого çакьта берер.

Bu svedenijalardьñ cikezi usun kazь la deremnede, kolhozto karuzьna. çurt sovet le kolhoz pravlenienin predsdatelderi vaza kolhoztorдьñ tovarньj fermalarьньñ vaçilarь, turar edip vuucar.

7. Kolhoztorдьñ pravlenie predsdatelderi le fermada turgan mal тоозьн çазьrgan usun UK-ньñ 62 st. aazьnca karuuna turagьн øvliсполкомдор çartap bildirte aздьр verzin деп çакь.

8. Kolhoztorго, tovarньj fermalarga, vaza vaçka vaçka hozjajstvolorgo øvjazatелstvolordьñ tavьštьrьp kolyна vererin Krajsnavotdel la aјmakisполкомдордьñ moјnьna salar.

9. Kolhozci ørøkøler le aldьnaç çatkan hozjajstvolor gosudarstvogo et berer kereginde алган vusaalarьн kandьj la çyzyn mal la ol emeze kuçla vudyrer usurь varьн, rajisполкомдор aздьр verzin деп vuucar. Војньн vucarьн vudyrerine et verip turgan ulus, bir kanca ørøkø virigipte tøler usurь var. Çe çaңьs et usun tyry mal berer ucurlu.

Kolhoztor vusaalarьн kandьjla çyzyn mal la vudyrer usurь var, çe çоко malga tuçken normazьн øskø çyzyn malla vudyrer usurь çok

10. Kolhoztor, kolhozьlar vaza aldьnaç çatkandar gosudarstvogo et vererin zakon lo turguskan øjinde telebøzø, çetire telebøgon edin vazar vaala vodoјlo akcala ştraftar, artkan vudyrbegen et usun turgan malьnaç kьjalta çok neker alar ucurlu.

11. 1932 çьldьñ 16-ci oktjavr la 4-ci noјavr da kyn vadьş sivirдьñ Kraјisполкомьньñ turguskanьnca kolhoztor, kolhozьlar vaza aldьnaç çatkandar Gosudarstvogo et berer vucaaзь 1932 ç. 1-кь oktjavrдаң 1934 ç, 1-кь janvarga vudyrgezin, nu postanovleniede aјdьlgan vusaalarьн øjine çetpeј strokton ozo 1933 ç. 1-кь oktjavrдаң ala 1934 çьlda berer et usun, et berer vusaalarьн vudyrer usurь var.

12. Војлогьньñ gosudarstvogo berer et vusaalarьн vudyrip salgan kolhoztorдьñ tovarньj fermalarьna, kolhozтьñ viriktirgen malьna, kolhozьla aldьnaç çatkandarga nu postanovlenienin 1-кь la 2-ci punktарьnda turguskan normadaң aзьra et albazьн деп øvliсполкомдордь, ОКР-rajisполкомдордь çurt sovetterdi, gorsovetterdi vaza onoјto ok zagotovitel'ньj organizatsijalardь çакь.

Øjine çetрај vucaaзьн vudyrgen hozjajstvolorgo vaza takьp plan salarьн ol emeze udura utkuul plan сыгаратьн toktodor, øjinde et vusaalarьн vudyrgen hozjajstvolor voјlogьньñ artьktaşkan produktisjazьн kajdar edetenin voјlogь bilinzin:

Udura plan сыgargan vurulu ulus, ugovnьj karuuga turar деп—Øvliсполком, ОКР-rajisполкомдого bildirter.

13. 1933 ғылың 4-сі kvartalында 1934 ҫ. et verer vusaalar usun vergen maldы zagot skot tutagъ ҫok альр turzън деп vuucar. 1934 ҫылың vusaa usun kirgen maldың тоozън сike alarъна, maldың тыльпың содын сike turgussън.

14. Zagot skot lo gosbankтың upravljajuşcijarъ, et verip turgan ulustың vergen maъ usun vaazън, maldы vergen le kynynde telop turar edip işterin turgusън деп vuucar.

**Куп вадъş krajдың kerek vaşkarar ispolnitel'ныј
komitetтиң predsedateli GRJADINSKIJ.**

Катсъзь ВЪSTРОВ.

1933 ҫ. 29-сі oktjabr.
g. Novosibirsk.

1934 ғылда gosudarstvogo syt le sarçu berer kereginde

КУНВАДЫШ КРАЈСПОЛКОМ ПРИЗИДИУМНЫҢ ПОСТАНОВЛЕНИЕЗИ

SSRS-ң Аlвaть комисарлар совединиң ле BSK(в)P-ң ТК ниң 1934 ғылда 22-сi појаврда сьгaрган постанoвлениези аајынса кун вадыш сивирдиң крајспoлкомъ тургузыр җат.

1. 1934 җ. (1 кь январдаң 31 декавра) Нарым округтың, Хакас-ла Ојрот областардың рајондорында кьјалта җок, палог кусту gosudarstvонь тургускан ваазыла, gosudarstvogo syt берериниң ортазын бу постанoвлениеде салынган таблица ајынса syt товaрныј фермага kolhozтордо бириктирген малга, syt товaрныј фермалу kolhozтордың kolхозчыларына, ваза вашка, syt товaрныј фермазы җок kolхозтың kolхозчыларына вашка ваза алдынаң җаткан хозјайстволорго вашка вашка едир җы ісінде бир іjneке литр ла салар.

2. Syt-товaрныј фермалардың kolhozтордың, (оның ісінде коммуналар) алдынаң җаткандардың берер sydyn, 1933 ғылдың 1-кь појаврга турган малының тоозыла водор салар.

3. Кьјалта җок syt берерин 1934 җ. ващаркь җагым ғылдыгында ващаркь ла воозу төреген ујлу хозјайстволорго бу постанoвлениеде тургузылган нормаларла салар.

MTF lu kolhoz lo бириктирген малдаң казызынаң ла җы нормазын алар.

4. ORS-ла tsentralizovanyj snabzeniede турган potrebkooperatsija la predprijatijalардың priгородныј хозјайстволорының 1933 җ. 1-кь појаврга турган малынаң бир (inek вазынаң) 290 литрдаң алар.

5. Gosudarsivogo syt le sarçu берериниң usevnyj zavedenielerdi (naucno isledovatel'skij instituttarda, VUZ-ta, texnikumdarda, škol dordo) vo'p'nitsalarda, detdөmdordo, jasljalarda ваза амьрар тьстанар тураларда ваг хозјайстволорды ажыр салар.

5. Kolhozтордың бириктирген малын, ваза MTF-de турган малды тоозын җазырза kolhoz pravlenielerдин predsdatelderi le ferma ващчыларь RSFSR ң ugolovnyj kodekстың 62-ci st. ugolovnyj катууга турар.

7. Sarçu-сыр (выстак) eder zavodь җок рајондордо, syty рајондордоң өскезінде алдынаң җаткандар, kolhozтор, kolхозчылар војлотыны бусаалары каяйткан сарь sarçula vudyrer ucurlu. Бир килограмм sarçu 25 литр sytke водолор.

8. Kolhozтордың (оның ісінде коммуналардың) kolхозчы ла ал-

дынаң қатқандардың государствого сүт берер өјин бу постановленіе-нің 1-кы пунктында көргүзылген нормазынаң протсентле мунайта вудыгер.

I. kvartalda	—	—	—	—	—	—	—	15	протсент.
II. kvartalda	—	—	—	—	—	—	—	40	"
III. kvartalda	—	—	—	—	—	—	—	35	"
VI, kvartalda	—	—	—	—	—	—	—	10	"

9. Қазыла МТФ-ге, колхозко бириктирген малду коммунага, колхозсыла, алдынаң қатқан инекту хозжайствого райондого квартал-ның план ла тургускан қыл иінде сүт берер норманы ај саян вөлур, тавыстырар қерін көргүзір овјазател'стволорды 25 декабрь өткүвей колго берзин деп қүрт совет ле ајмакисполком председателдерін вивуар.

10. Колхозтордың колхозсылардың ваза алдынаң қатқан хозжайстволордың, тургускан овјазател'ство госуда ствого сүт угур турган-ның, планның вудур турганьн қүрт совет председателдері көрүр тоозын алып турзын деп вивуар.

11. Колхозтор, колхозылар алдынаң қатқандар государствого сүт берерінің ај саян вудыгер овјазател'стволорын вудывей турган волзо, овјазател'ство ајынса қетіре вудыргеген сүдүн вазар ваала вододжо аккала штафтар учурлу, қетіре вудыргеген сүдүн келер ајда угар вудыле қава, қыјалта қоктоң некер алар учурлу.

12. Сарқу заводторның директорлоры сүт бергендерге сүті машина вододоло, МТФ-ле бириктирген малду колхозторго (оның иінде коммуналарга берген сүдүнің кемқызинен 50 протсен. Өскө хозжайстволорго берген сүдүнің кемқузынның 35 протсент едіп аврат қандығыр турар.

13. Бу постановленіенің ајынса сүт ле сарқу беleteерін Маслором ло Ротев Системаның сарқу-сыр заводторына салар, Сталинскіј райондо Қузнетск стродың ОРС-ына салар.

14. Бу постановленіенің тургускан сүт вусаазын вудыгеріне сүт берерде берген сүді козыталу (суулу) ол емезе устун алып салган волзо, РСФСР-ң УК-тың 169-сі ст. кагуна турар волр қат-

15. 1934 қ. государствого қыјалта қогынаң сүт ле сарқу берер керегінде АКС бу қылдың 17-сі нојаврда қөптөген инструксіязын бу іште тuzаланыр өткүгер.

16. Колхозтордың, оның иінде коммуналардың колхозсыла алдынаң қатқан хозжайстволорго государствого қыјалта қок сүт берерінің овјазател'стволарын колына тавыстырганьншіндеп көрзин деп, райисполкомдого, Нарын ла Тарскіј окрисполкомго, ваза Хакас ла Ојрот ов лисполкомго қакылта берер. Муныла қава 1933 қылдың вусааларын сүт угар пландарын вудыргенін көрзин. Бу іштер канды ајлу вүткенін 10 январды өткүрвей Крајисполкомго қөптөдерге берзин.

17. Ермек қогынаң, қер қерінің вақкатуу органдары ла ваза онойто ок заготовител'ның органдар колхозтың МТФ-ле колхозтоң бириктирген малына, колхозчилардың ваза алдынаң қатқандардың малына, бу постановленіеде ајдылган нормалардан азыра, государствого сүт угзын деп овјазател'ства берер учурь қок.

Војлогъның овјазателст*олотън өји-strogъна четреј вудурген хо-
зјажстволорго ваза такър, чаңдаң сүт урар удра планволвос ичирлу.
Өјин өткүрвөј сүт планън вудурген хозјажстволорго артыкташкан сү-
дін кайда едерін олордън војлогъның кунуне чајым салар.

Удур план сьгарткан бирлу улус, уголоонъј карууга турар.

Крайсполком председателінің заместители А. Зловин.

Кытцызь Gutin

г. Новосибирск

1933 ç. 17-ci dekabr

1934 çыlda gosudarstvogo кьjalta çогьнаң tyk berer kereginde

КУ N БАДЫŞ SIBIRDIŇ KRAJISPOLKOM PRIZIDIUMЫНЫŇ 7410 №-LU POSTANOVLENIEZI 1934 Ç, FEVRAL'DA

SSRS-ң Albatъ Komisarlar SovediniŇ 1934 ç. 15 ci janvarda „1934 ç. gosudarstvogo кьjalta çогьнаң tyk berer kereginde“ сь-
gargan postanovleniezi ађьнаса Кун Бадыş SibirdiŇ Krajispolkom pri-
zidiumъ turguzьр çat:

1. 1934 ç. ађьнаң çаткан krestjan хозjajstvolorgo rajondordь, oblastardь, okruglardь ваşka ваşka вөлүр difirintsirovat' edip nalog кycty, gosudarstvogo, gosudarstvоньң turguskan ваазьла кьjalta çогьнаң нормала tyk çuur. (tyk berer нормазь салыньр çat.

2. 1934 ç. Кoj azraar tovarньj fermalu kolhoztorдьң kolхозсь-
ларьна gosudarsivogo Кьjalta çок tyk berer нормаларьп ађьнаң çat-
kandardьң нормазьнаң 20 protsentke çавьзadar, өскө kolhoztorго
нормань 10 protsentke çавьзadar.

3. Кoj fermаларьна la biriktirgen maldu kolhoztorго vastra raj-
ondordo, ови-okruglarda çаңьс çyzyn, nalog кycty gosudarstvogo
кьjalta çогьнаң нормала tyk bererin koj kajсьлар өjilerle tykti çy-
zynder turguzar. (koj вазьнаң grammla):

Çaskьda katu tykty kojdoң	—	—	—	850 gramm
Kyskide	—	—	—	350 "
Kuraganьң tygi	—	—	—	300 "
Çaskьda çarьmdaj katu tykty kojdoң	—	—	—	1700 "
kuragan	—	—	—	550 "
Cicke tykty kojdoң	—	—	—	4250 "
Ecki tygi le takьзь	—	—	—	430 "

4. Bastra хозjajstvolordон (ађьнаң çatkau, kolхозci, koj fer-
maiar) kirly tykti альр cicke tyke водордо, kirly tykten 31 protsent
aru tyk сьгар edip нормазьп turguzar. Aru tyktiң protsentъ көды-
rylip turza bereten нормазь çавьзар turar, aru tyktiң сьгьр turgan
нормазь çавьзaza, берip turgan нормазь көдырылып turar.

5. Çaskь la kysky koj tygyn, ecki le төө tygyn kolhozтьң to-
varньj fermалardьң, kolhoztorдьң biriktirgen malьнаң, kolхозci la
ађьнаң çatkandardaң канса krezi аларьп, бу хозjajstvolordo 1934
çьлдыŇ 1 кь janvarga канса krezi koj, ecki, төө volгон тып maldaң
alar. Бу turgan malдьң çазьп анылаवास (Çашта volзьп, karganda vol-
зьп тыңе) Kuragan tygyn канса krezi bererin 1934 ç. 1-кь jul'ga
tөrөгөн тоозьнаң көрө salar.

6. Kolhoztorđın, kolhozçılardıń vaza aldынаң atkandardың gosudarstvogo kыjalta oғынаң tyk berer vusaalarы munday jidi tkyrveј vudyrer ucurlu: askы koj tygyn (katu, arымдај katu vaza cike) t   tygyle eckiniң tygl-le taakызыn 1934 . 1-кы avgustka koj-дың kyski katu tygyle kuragan tygyn 1934 ы. 1-кы noјavrға.

7. Kolhoztor, kolhozçыlar vaza aldынаң atkandar voјlorыnyң ovјazatel'stvolorыn vudyrerine kysky tyk ucun askы tykle vudyrer ucuryн var eder.

8. er eriniң uаќkaruu organdarы la zagotovitel'nyј organdar vu postanovleniede rajon saјyn turguskan normalardy vuzar ucury ok. Kolhoztor, kolhozçılar aldынаң atkandar gosudarstvogo tyk bereriniң turguskan normalalaryn aзыra vusaar ucury ok. Voјnyң tyk vusaazыn oјineң ozo cek vudyrgender, artыktaќan tykti kajda ede-teniң voјlorыnyң tabыna sarar.

9. Vuucalar:

a) Kazыla kojlu, eckily t  ly kolhozçiga la aldынаң atkandar-га tyk bereriniң askы la kyski vudyrer vusaazыn 1934 . 10-ci mar-ty tkyrveј koldoryna verzin, kuragandardыn tygynin vusaazыn 1934 . 15-ci ijundy tkyrveј verzin dep urt sovetter vusaar;

b) Ovl-okr la rajispolkomdor vu ok jilordi tkyrveј kazыla tovarnyј fermaga tyk bereriniң vusaalaryн kolgo tabыстырр verzin.

v) ursovetter, ovјazatel'stvolor kolgo tabыќанын vaza kolhozçы la aldынаң atkandar kanajda vudyrgy turgанын k rр turar ucurlu. Rajispolkkmdor (gorsovet, ovl. okrispolkomdor) onды ok ucottы tovarnyј fermala kolhoztorđыn biriktirgen maыnda turgussыn dep vuucar.

g) Soјuzzagotќerst', zapsivkrajsoјuz vaza upolintegraltsentr t -mengi turgan voјlorыnyң organizatsijalaryna, ovјazatel'stvolorды kolgo kanajta tabыстырр turgанын veќ kyndyk vazыnda otcet ve-rip turar eder, rajon saјyn vu iќtin vudyp turgan kereginde Krajleg-promgo veќ kyndyk saјyn svodko verip turzyn.

d) Rajispolkomdor (gorsovet, ovl-okrispolkomdor) 20 martы tkyrveј vsstra hozjajstvolorgo askы la kysky tykti bereriniң ovјazatel'stvolorыn kanajta kolgo tabыстыrganыnyң kuragan tygyniң 25 ijundy tkyrveј tabыстыrganыnyң otcodыn Krajlegpromgo verzin.

10. Kolhoztor, kolhozçılar, aldынаң atkandar gosudarstvogo tyk bererin turguskan srokto vudyrvеze, vudyrvеgen tygyn vazar vaa-la vodop akcala ѕtraf salar, etire vudyrvеgen tygyn kыjalta o-ғынаң neker alar,

11. er eriniң sovet organdarы tyk uuryн etire kiceveј tur-gan kereginde, kolhozci la aldынаң atkandarga gosudarstvogo tyk bereriniң vusaalaryн jinde kolgo tabыстырр, ol turguskan jidi tkyrveј vudyreriniң karuыna urt sovetterdiң predsedatelderine sa-lar. Kolhoztorđыn biriktirgen maыna la MTF-ң alar tyktiң vusaala-ryн tabыстырр, vu vusaalardy jinde vudyrip, turguskan jide tykti uup alaryн rajispolkom lo gorsovet predsedatelderine vuucar.

12. Kolhoz pravlenienin predsedatelderi, zivotnovodeeskij fer-malaryн vaќçыlarы, kolhozçıla aldынаң atkandar kolynda targan maыды azyrgazyн, karuuna RSFSR-ң ugolovnyј kodeksын 62-ci statыzыla karuuna turar.

13. Kolhoztorдын, kolhozсылардын база алдынаң җаткандардын; алдындагы айнса тукли натурала тук тарась җерстесесалка, җерстовитка пимакатнъј мастерскојго верерин бу постановленени җарлаган кынен (өјиден) ала токтодур салар.

14. Сојуззаготҗерст' војьнн тук җуур пунктарь мундъј район-дордо тезезин:

1. Isil'kyl'skij	11. Zdvinskij	21. Kuraginskij
2. Carlakskij	12. Kupinskij	22. Uzurskij
3. Volcixinskij	13. Tadcixinskij	23. Dovalenskij
4. Slavgorodskij	14. Rebzinipskij	24. Kargatskij
5. Kljucevskij	15. Zmeinogorskij	25. Kamenskij
6. Xavarovskij	16. Ruatsovskij	26. Baevskij
7. Rodinskij	17. Soloneҗenskij	27. Zavijalovskij.
8. Karasukskij	18. Xakassijada	
9. Krasnoozerskij	19. Minusinskij	
10. Uvinskij	20. Krasnoturanskij	

Бу райондордо тук җуур планн выдырерин, база бирктирген малду колхозтордоң ло ОТФ-ң тук аларьн заготсојузҗерст'ьн мојьна салар.

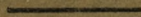
Колхозчилардан тук аларьн сојуззаготҗерст' ле райпотребсојузтын еткен договор вууказы айнса sel'po җуур.

Нагьмскіј округта велетер җуур аларьн интеграл'нъј кооператсияга җуктеер, баstra өске райондордо Сојуззаготҗерстин договор аайьнса потребкооператсия җуур.

15. Bastra категория хозјайстваларга вууcaa овјазател'стволордь өјинде коьна верип, база крај icинде тук җуур плань өјинде җуур выдырет усун карууна Крајлегпром турар edip салар.

Крајисполкомнъј председателинъј заместители—Реҗиков,

Катцизь — Гутин,

Областың IX-сб partkоnferentsijazының rezoljutsijazы

Баһтаркы беһ сьдыкта ороон чытувыс industrializatsija-la аһ саларың тыңдыр, сенир алғань, sotsialis малың кьска өйге көптөдө елбедир, өскүрер ажалгазың баһтар берди.

Bu kerekтиң аайңса BSK(в) Partijanың 17-ci partkоnferentsijazы воһыңың сьгарған сөвинде мундыј zadaca тургускан: „Partija баһтаркы беһ сьдыкта аһ keregin выдырп алғань сьлар, мал kereginde екinci беһ сьдыкта SSR Сојузка төс саныңнаң выдырп аларыңа келишкедиј едир, малдың ууғың көптөдир, tovar produktsijazың сьаандадыр аларга kerek“.

Областың төс хозжайсвозы sotsialis малды тыңдар kereginde сьгарған сөпти выдырери учун тартызыр, бу kereke удара карсыланаачы класс өстылердиң-ле, vaza оның воһыссыз оң ло „sol“ opportunistarlardyң удунлазыр тургань ла тартызыр, trudovoj distsiplina la vaza sotsialis сөзөзөи учун карууна турарың өрө көдырп, Ойроттың partorganizatsijazы мал азраар kerekтиң тыңдар kereginde BSK(в)Р ТК-ле krajkomның direktivин practiceskiј işte выдymcily сьнытер сенир алды:

а) баһтаркы беһ сьдыкта овлас ичинде мал азраар сьаан совхозтор төзөлгөн (2 „Мал азрайсы“, piemsovхоз, „сыккь малдың“ vaza „кой азрайсы совхоз, 6 Аң азраар совхоз). Bu совхозтор sotsialis сөл аайңса мал азраарыңаң реконструксиязы „сике сөль“ воһыр совхозтордың көр саны sotsialis сөльна елбек мал азраар сөзөгүн көргыzip турь;

в) сөкту-ла орто сьаткандардың хозжайстволорың колхозко бириктирп (55 протсент) колхозторды организационно-ло хозжайство саныңна тыңыканың шытуанда колхоз tovar фермаларыңың тоозы көптөди: 1934 сьдың январ айдың 1-кь кыныне бар воһыр турган STF тоозы 189, ондо турган мал тоозы 36 973 тың сьоон иј мал. бириктирген малга көрө вodozo, 90,8 протсент; KTF-и тоозы 89, ондо турган мал тоозы 86,679 тың, емезе бириктирген кой малга көрө 95,4 протсент, ат фермалар тоозы 19, ондо турган мал тоозы 8.097 тың vaza C. T. F. тоозы 29, ондо турган сөкко малдың тоозы 1.929 тың, емезе бириктирген сөккого көрө вodozo, 78, 6 протсент;

в) sotsialis малың тың тоозың сөң воһыгыңың ажалгазы vaza оның produktsijazы-la tovar саны, уktu малдардың бар воһыр тургань keregidde төзөлгөзи салыды; иј малдың ваstra тың тоозына уktu мал 3,3 протсент; кой малда 33,2 протсент воһыр турь; сөзөкту уktu мал азраар stantsijada, колхозтордо турган сөң сьакшы аттар, goskonjuшja-

да, ғылық малдың совхозто тұрған уқту малдар, бар воһьр тұрған уқту цокко өскүрер җерлер, малдың угын кыска өјдө җараңдыр тыңдарына біске җаан арга беріп турь;

g) колхозтордо мал азыралып веleteeri ваза көдырildi: 1933—34 җылдың вьзына веletep алған мал азыралы—өлең 1552,420 тsentner, емеze бир җоон малга келізіп тұрғань орто салып водозо 14,5 тsentner, аштын саламь ла коозо азырал 693,270 тsentner, емеze бир малга келізіп тұрғань 6,5 тsentner, бир җоон малга, бастра кату азырал бир җоон малга келізіп тұрғань 21 тsentner. Silos салығань 203,690 тsentner, емеze бир малга келізіп тұрғань 4,5 тsentner;

d) 1933—34 җылда колхозтор малын җылу кazaага тұргузарь ваза өзүп турь, Бастра малдың тын тоозьнаң җылу кazaага тұргускан малдың тоозь мунды: уј малды 42,5 протсент тұргускан, возуларды 87,2 протсент, кой малды 17,9 протсент, цокконь 8,6 протсент җылы малды 3,4 протсент тұргускан.

Онды җылыр іштер висте бар да воһьр тұрған волзо, көр сава ајмaktарда партиorganizatsijalarдың мал азраар керегинде изи ујан воһьр, артып турь. Бир канца колхозтордо, ваза колхозтордың товар фермаларына, мал азраарын кереке водовой турар opportunity кылыктарь җоголбогон керегинде, кезик коммунистар революционны җапылаң көскүр волорын ујандадыр тұрғань керегинде-класс өштылер алдындагы-ла аайынца сotsialis малына аршамык каршыланаасы кылыктарын җетіріп турь (мал сарыларын ускени субайга калған, ара салған, җаш малдың өлген про-сенти җаан, малды сыгымага сыгарь тұрғань сырекеј көр, өлүми көр, өлтыріп уурдап, угер ары вери сасыр тұрғань оноң до өскөзи. Кезик колхозтордо фермаларда малдың кижинен җырер оvezlickаны җоголтып, мал изинде тұргандардың җалын тыңейлер, төлөп турарын, мал азыралың іштеер кыцти цикелеп тұргузар деген партијаның җакылазын вудырвей турь, мал изинде тұрған бригадаларды, ферма васыларын, улам вазына селип турарь, мал ішін васыкарар ішке уј улусы сыгарь турарь тутар, калған. Бу ајдылған темдектер, мунанарь кезик колхозтордо-ло ајмaktарда мал тоозь җавьзadардаңда maat җок воһьр турь.

Партијаның, екinci веҗ җылдыкта албаты җонго керекты немени ус каттар көрөдөр едип тұтгускан задacaзы, мал азраарын, тыңдарын некер турь, ол өзүп тұрған промышленноско керекты немени (тере, тук оноң до өскө). Ішмекеи класска керекты воһьр тұрған продуктаны (ет, сарҗу сыт оноң до өскө): җеткил җетіrer учурлу. Bистин овластың төс хозјайствозы мал воһьр тұрганда, малдың тын тоозын көрөдир, оноң товар җапынаң өскіріп алвазавь, некер Сталиннің—колхозсылардың арғалу җадыны керегинде лоzungазын, вудырп волвозьвьс. Овластың IX сы париконференциязы темдектер турь, сotsialis малды тыңдарь учун тартыар тартызу Ојроттың партиorganizatsijаның төс задacaзы; партины, совет, җер-ле колхоз органдарының, казы-ла коммунистардың іштеген изиниң аайын gosudarstvogo верер молҗыларды вудиргенинен-лә, ваза мал өскүрер планын, сөк вудиргенинен көрө, водоп турар.

Конференциязя темдектер турь, етти, тыкти, сытти контрактovat, едип турар ер symeden, емди кыјалта җогына җетіріп турарына көсүр алғань. Ојрот җерине gosudarstvogo верер норманы тызирғени, gosudarst-

vo çapnan mal azraar keregine çetirgen syrekej çaan volış çetirip turganь (4 çyldьn turkunьna çurt hozjajstvogo vergeni 11.497.000 salkov., onьnь 50 protsenti mal keregine) var volьp turgan mal az- ьraar sovhoztor, kolhoz tovar fermalarь maldьn azьralьn көptөdip, çьlu kazaanga turguskanь—vu ajdьlgan temdekterdi cьndьk tözөp, ötkyrip turza, ovlas icinde maldьn toozьn tyrgen көptөdip, onьd to- varnьj volozьn elvederine arga volьp turь. Maldьn toozьn көptөdip, onьd produktsijazьn elveder kereginde, mundьj iřter temdekter bu- direr:

1. MALDьN TьN TOOZьN KӨPTӨDӨRI KEREGINDE

1934 çьl sotsialis maldь öskyrip, tьndar kereginde iřti sraңaj öskөrtөriñiң çьbь voloz ucurlu.

1934 çьlda vastra sektorlardo maldьn tьn toozьn öskyrip alarьn, munajda turguzar: ujmaldьn toozьn 28,873 tьnga öskyrer, emeze öskөni 35,4 protsent, çьlkь maldь 8 963 tьnga—17,7 protsent, koj,lo eckini 49,661 tьnga—35,6 protsent, cөckonь 12,358 tьnga—144,7 protsent, krolikть 606.033 tьnga—600 protsent, adarunь 15.114 bilege—27.3 protsent.

Kolhoz tovar fermalarьnda: STF malьn 10.850 tьnga—29.9 protsent, ol onьd ene maldar 2.559 tьn—22,1 protsent. ATF malьn 5.133 tьnga—65,3 protsent, ol onoz ene maldar 1 512 tьn—52,1 prot- sent. KTF malьn 29.710 tьn—36,4 protsent, ol onoz ene kojlor 13.379 tьn—30 protsent, ol onoz ene cөcko 1.189 tьn. özetөni 268,7 protsent.

Konferentsija temdekter turь vu temdektögen plandь vьdirer er arga var, onьd kereginde ovlas icinde ozocьl kolhoztorдьn ço- zoktu izin көrgyzip turь („Iskra“, „Kuladь“, „Çolo“, „Çakanur“, „Ak- Anuj“, „Mergencil“, Arkьtьnь komunazь, „Partizan“, „Poveda“ on- ozdo öskөzi, ödөр çьlda vastra çyzin mal yugin 1934 çьlda көrylgен plannaң artьgьnca vьdyrip algan.

„Proizvodstvennьj plan, ol kanca million ulustьn tyru prak- ticeskij vьdyrip turgan keregi. Bistinь proizvodstvennьj plandь vьdirer argazь, ol tyru ulustar, ol bis s'er le, bistin iřke kyun- zep turganьbьs, bistin çanь aajьnca iřteerge velen turgarьbьs, bistin plan vьdirerine çaltanvaj turganьbьs“. (Stalin)

Kazь-la ajmaktarga, çurt soveterge, kolhoztorgo, fermalarga, brigadalarga mal yugin көptөdөр kereginde turguzьp vergen zadacanь vьdirerine partorganizatsijaiardьn, komsomoldordьn, kolhozçьlardьn kycin tözөp alarga kerek.

Et cьgaratьnьd çaan mařinazь volgon cөcko yugin elvederine, ancadaia kiceer açaarar ucurlu. 1933 çьlda kanca-la var volьp tur- gan cөckolordь tuzalanganьna kořtoj 27 toolu, uktu cөcko azьrar ferma 26 uktu cөcko azraar tös çerler tözөp. Bu ok çьlda cөcko maldь ORS-ta, stolovьjlarda, vaza iřmekciler-le kolhozçьlarda ösky- rerine volьzar kerek.

Krolik azraar kerekii tьndьp, kolhoztorдо krolikтьn fermalarьn tözөp, vaza kolhozçьlar-la taңьnaң çatkandar vojlorь aiddьnaң tuza-

lanarına öskyrerin tözör alar. 1934 ғыlda 108 krolıktıñ fermaların tözör, ondo turar krolıktıñ tın toozın 682 940 ынга çetirer kerekti tırguzıp alar.

Krolık fermalar ajmaktar saııp munajda tözör: Ojrot-Tura ajmagında—10, Elikmanar ajmagında—6, Soj ajmagında—10, Turacak ajmagında—10, Şavalın ajmagında—15, Kөksu-oozь ajmagında—15, Kan-oozь ajmagında—15, Baza Koş-Agaş ajmagında—6.

Kolhoztorıdo adaru tudar kerekti ыңıdarın, kereke vodovoj tırganın teıdektep, ol kolhoz proizvodstvozın ыñ ыаан kireltely belıyđı volıp tırgan özur ыңығына, nele argazы var volıp tırganы var. Bar volıp tırgan adaru fermaların, ыңыдыр oo kol salaa çetirerin konyktııp, 1934 ғыlda onıñ ystine 31 adaru fermaların tözör, ondo turar adaru bilezi 24 419, onıñ 18.000 rımosnıj kolodıgo çetkedij edip tözör alar.

Partija-la vaşkarıuıdyñ uıj çok volıp tırganы-la çenizip, vastra kolhozıylarda, vojlorь aldınnañ tuzalanar uıj çok kolhozıylardı uıju edip alar dep, tırguskan zadacazın tırgen vudirer kereginde, 1934 ғыldıñ turkınına vastra oblas icinde uıj çok volıp tırganı çogolıp alarы kerekti dep turь. Uj çok volıp tırganı çogolıp alarына, ancadala Kan-oozь, Ojrot-Tura, Soj, Turacak, Kөksu-oozь, Oңыdaj ajmaktardıñ partorganizatsıjaların aсаары turь. Bu ajmaktarda uıj çok kolhozıylardı toozь kөр, onıñ aajınca ovkonnıñ vıuozybla la ajmıktardıñ partıjaj komitetlerine fevralajdyñ 15 kynineñ ötkırvеj, bu 1934 ғыlda vastra oblas icinde uıj çok volıp tırganı çogolıp alarына çetkildij edip, vozular kontraktap sadıp aların ötkırvızın dep, çakııta berer.

Bu kereke koştoj kolhozıylar vojlorь aldınnañ tuzalanarына cocolu, kojlu, krolıktu, takaajı volızın dep kiceener.

II. MALDЫҢ UҒЫҢ ҶARANDЫРЫП, ТЫҢ ТООЗЫНЫҢ СОҢ ВОЛОҢЫ УСУҢ ТАРТЫЗАРЫ

Maldың tын toozын öskırvıp alғанына koştoj, maldың uғын çarandырar kerekti, cындык cıke tırguzып, onıñ tын toozындı соң volоrы-la, vaza prodıksıjıa çaпын kөdyreri oblas icinde var volıp tırgan uktu maldar-la vaza uғын çarandырған maldar azыra, onıñ uғын çarandырar iş ötkırveri, çaан ucurlu kerek volıp turь.

Konferentsıjıa teıdektep turь, var volıp çıup алған соң vıjık uktu maldar (uj maldı 3,3 protsent, koj maldың tын toozыnda 32,2 protsent, var volıp tırgan uktu çыık maldar, cockolor onıñdo öskөzi var volıp tırgan maldardı, vastrazın cындык tuzalanza, maldың uғын çarandырar işti cıkelep, tırguzып alza—maldың uғын çarandырып tын toozь соң volоrып, onıñ prodıksıjızын çыгыр tevıyle kөdyrerine syrekej arga volıp turь.

Maldың uғын çarandырar iş-le, vaza maldың соң volоrып çarandырar iş, çartыл vojындı uk maldың uktandıрып çarandырarы-la plan-da köstөлgental mentaln merenos uktukucalar, angılıjskij cockolor azыra ödөр ucurlu.

Çer kereginıñ-le kolhoz organdarы (fermalar, kolhoztor, ajm, çer vaşkarıuızь, övlzu) kazы-la kolhoztorıdo, çırt-sovetterde, ajmak-

tarda' ovlasta uktu-la, baza uktalğan maldardıñ toozın aların tözör, baza onojdo ok uktadırgan maldardıñ soñ volıp öskörilip turganına yueneri (peskezi, sytty volgonı, produktsijazı onon, do ösközin) kerekty dep temdekter turı.

Emdigi keler mal captırar kampanijaga ulaj, fevral ajdın 1-ke kyninnen oroj emes, mal captırar kampanijanıñ planın turguzıp, oo kanca-la var uktu, ugun çarandırgan maldardı, soñ vijik ajğarlardı, vikalardı oncozın tuzalanarın körıp onı syrekej kiceemel köryge, azyralga turguzıp salzın' iskusstvennyj aajınca mal yreñder plandı turguzıp, oo vastra var volgon uktu maldı tuzalanıp kandıj da volzo, çaan tuza bergedij edip turguzıp alzın.

Maldıñ ugun çarandırar kerek, karuuna turar kerek volıp sovhoztordıñ mojnında turı, olor vojnıñ xozjajstvozında mal ugun çarandırar kerekti, cındık cike tözör alğanına koštoj, kolxoztorgo prakticeskij volıp çetirer ucurlu: mal ugun çarandırar işti cındık cike tözögine, uktu maldardı mal captırarına vereri, kolxoztorgo uktu maldar sadarı onoj öske, volıp çetireri

Uj maldıñ ugnı çarandırarın tözör alarına-la mal ugun çarandırar işke plemstantsija syrekej çaan ucurlu volorgo kerekty, çe, onıñ işter turgan iziniñ ajalgazı sotsialis malın kerekter turganıp özür turganına srañaj çedikpes tutaktu volıp çat. BSK(в) Partija Ovkomınıñ vjurozına çaqılta verer, plemstantsijanıñ (uktu mal öskyrer stantsija) izin srañaj öskörtip, ol mal azraar, tıñdar iştiñ vastra suraktarın, Ojrot çeriniñ çadıñ çyrumine çeriniñ aajınca көрө temdekter turarda, uktu mal azyrap, onı tarkadar çer edip, kubulıp alzın, kolxoztordo mal ugnı çarandırar kerekti tözözin, Koş-Ağaj aajında la baza plemstantsijanıñ vojnında uj-la sarlykta uktastırar cenemel iş ötkyrzin dep turguzıp alzın. Plemstantsijada uktu mal çok volıp (sementaldar) turganıp temdekter, 1934 çylda plemenoj stantsijaga kanca la kerekty uktu maldar çetirer.

Uj maldıñ ugnı çarandırarına, cındık cike tözör alğan iş, 1934 çylda uj maldı 39.6 protsentke ugnı çarandırar verer ucurlu. Bu kereke çava emdigi keler eki çyldıñ turkunına kazı la aajmaktarda birden çavıs emes edip, plemstantsija tözör alarga kerek, ol plem stantsija la çava uktu mal öskyrer çeri volor ucurlu.

Var volıp turgan uktu kojlordıñ şiltuuzında koj maldıñ ugnı çarandırar iş, iskusstvennyj aajınca yreñder işti cike tuzalangın azyra 1937 çylda vastra kojlordıñ tın toozında uktu kojlordıñ tın toozın 65,3 protsentke ködyre ucurlu. Uktu kojlordı öskyrer tös çerin tözör alar kereginde 1934 çylda vastra ovlasta eki ferma tözör ondo 200 n merinos uktu kojlor turguzar.

Çылык maldıñ ugnı çarandırar kerek (1928 çyldan veri ekelgen uktu ajğyrlar var da volzo) vistiñ izivis srañaj artıp kalğan volıp turı, maldıñ ugun çarandırar kereginde kandıj işter ötkön, onıñ toozın alğanı çok. Janvar la fevral'ajdın turkununa, vastra var volıp turgan uktu maldardıñ, ugnı çarandırgan çылык maldardıñ toozın alıp, raspartzatsija ötkyrer, oo ulaj kyska ejdiñ turkunına çылык maldıñ ugnı çarandırar prakticeskij kerekter temdekter alar. BSK(в) Partija Ovkomı vjurozına çылык mal azyraar sovhoztordıñ-la

kolhoztor-do ыкь mal fermalarынь izin ваька аңлар кереле, оныь izin керымилы тургузьр, emdigi keler бир, еки ылдыь туркупына ыкь малдыь тоозыь кертедир, сон акшь утку ыкь mal azraar ozoktu izin кергыскедиь edip, тургузьр алзыь.

III. PROIZVODSTVO STROITELSTVOZYNYN ZADACAZЬ KEREGINDE

Kesyр yрeri le агым кесуьту адынаь апыь ерге tokunar адырна керкени, ваза азыьдагы eelengen keberden emdi аан vyduyly sotsialis малыь сындык сике азыьrap tudарьна ылу kazaan, vazu kazaandarыь, коьар, конжуьnjalar ваза cocko kazaаныь ederi syrekej аан ucurlu volыр турь.

Bar volыр турган 1017 малдыь kazaаныь (269 ылу kazaan, ваза 748 keliьlire etken kazaan) ваstra maдыь 64 protsentин ылу kazaanga тургузьр алганыь, бу kazaandarыь акшь tudыь малдыь kijinен yрerin, сындык сике тургузьр алганыь малдыь сындык сике азыьраарьна кесyрр аларь бир канца енил volыр турь. е, андыьда volzo, Ojrot ериниь адыь yрyми азыьна ваstra турган ыкь малдыь тыь тоозьнаь 15,011 тыь ыкь, emeze 29,9 protsentыь, 76,536 тыь koj ecki, emeze ваstra koj eckinиь тыь тоозьна—68,8 protsent, 18,025 тыь uь mal, emeze ваstra uь малдыь тыь тоозьна—18,1 protsent кыьту ерге кыьтар турь, бу малдыь тырвей корыь тыь тоозыь ескyрр алатаныь, кыьтыь турган азыьнаь volыр турь (аан kar, tozon).

Konferentsija temdekter турь, малдыь азыьгыь азыьна tudup азыьраарыь ок edip аларьна kolhoztorдо, proizvodstvenыь ылу kazaandar edip арандьrap. Бу kereke ава 1934 ылдыь proizvodstvo stroitelstvozyныь, planыь, munajda ептөөр: ваstra edileteni 399 kazaan, onon етire edilbegen kazaandarыь етire ederi 97, апыьдаь ederi 302 kazaan. Baьka baьka yzinderi: ылу kazaan етire ederi 51, апыьдаь ederi 109 vazu kazaаныь етire ederi 25, апыьдаь ederi 84. коьар етiri 9, апыьдаь ederi 24, cocko kazaаныь етire ederi 1, апыьдаь ederi 23, конжуьni етire 11, апыьдаь ederi 62.1934 ылда sovhoztorдо, kolhoztorдо tovar fermalarda ваstra malга, mal terөөр baьka апыьлу етiler edip alar. Sovhoztorдо ваstra малдыь ылу kazaanga тургузар иь kyрр, partijныь, совет, ер kereginиь le kolhoz organдагыь 1934 ылда казыь la kolhozыь, воьь алдыьнаь тuzalanar малыьна ылу kazaandar edip алзыь деп тургузьр алар ucurlu.

Iьteerиьtiн elbegi le ваза ткөн ылдагыь tutaktарыь vodop, munаь аыь мундыь иьter kyррге керектыь:

1. Казыь la sovhoztorдо, kolhoztorдо urt хозьajstvonыь proizvodstvo stroitelstvozyныь planыь шыьzip, кандыь-la yzин иьке vyдирer jin апыьлар, тургузьр алар (агаьь beletteeri, tartарыь, ос beleteeri, eskede yzindy materialaldar beleteeri) Bastra stroitelstvogo beletener иьti: агаьь beletep tartарыьна январь-la mart аьда vozодыь salar, stroitelstvonыь deze 1934 ылдыь 1-кыь октяьbrга vozодыь salar

2. urt хозьajstvo stroitelstvonыь izиниь аан volыь турганьна керө, evire ылдыь туркупына stroitelstvido иьter brigada terөөр, бу brigadalarga иьti yzik огыьnan иьter turar edip, velyр berer. Stroitelstvo brigadazyьnda иьter турган kizini ске иьке сыьгарыь турарыь

toktodor. Kazь birde kolxoztordьn işteer kyсi, kandyj bir çurt-xojajstvo izine сыгарь turar.

3. Ancadala açarьp aзыjьgь çylu kazaandardь сындык cike tuzalanarьna syrekej kuceerge kerekty, onьn icin çakşь çazar alarь (kormuşka çazaarь jasel, icin welyyri arutar, çylular, icin em le arutar turarь onon do eşke).

4. Çurt-xojajstvonьnь proizvodstvo stroitelstvozьn konyktirgenine koştoj, (ancadala deremnelep turgan rajondordo kolxozçylar-la sovxoz işmekcilerinин çadatan mylca, jaslja, bicik kьsьrar tura, şkola ononдо eşke turalar eder iştinь soңdor turganьn çogoltьp alarga kerek.

BSK(в) Partijanьn Ovkomь vьurozьna aңyla mundьj suraktar kьrzin dep çakьlta berer:

a sovxoztordo proizvodstvo lo baza çadar turalar stroitelstvozьnьnь kerekterin kьrzin;

в) çadar turalar ederininь kerekterin сокьmdap temdekter, ancadala deremnege berigip. tokьnap turganь çerlerde ediletan kazaandardьn, turalardьn aajьn kьrzin;

в) kolxozçylarga (ancadala deremnege kocyp turgan) strotel'stvonьnь kerekty nemeleri-le, baza onь tartar çepselder çedişpej turganьn temdekter, sadu eder stroitel'stvo organizatsijalarьna çakьlta berer, kandyj la kerekty nemelerdi, kanca kerek toozьn vydire promkooperatsijalar wojьnьn өjinde çetirzin, kanca kerekty woьp turgan nemenin toozьnaң kьrө, onь beleter plan temdekter alьn, (ços. plaxa, eşke de neme) baza onojdo ok neme tartar çepselder beletezn (canak, abra, xomut, armakь eşke de neme).

IV. MAL AZьRALьN TөZөP ALARьNьN KEREGI.

Maldьn kazaanьn çylular edip alganь, mal aзыralьnьn төzөлgөzin çazar, төzөp alьaganca, maldь сындык cike aзыraarьn төzөp alьaganca, mal aзыraarьn aзыjьgь aajьnca eelep turarьn çogoltьp woьvos, onьn kereginde oblast icinde partorganizatsijanьn aldьnda turgan çaan zadacazь mal aзыralьnьn төzөлgөzin төzөp alarь woьp çat, bu kerekti vydirip alьaganca maldь kydir azraganь, mal özumine çaan сыгьm çetirip тьn toozьn көртөdir alarьna arşamьk woьp turarьn çogoltьp woьvos.

Mal aзыralьn көртөdөrinin төzөp alar practiceskij kerekteri woьp, mundьj kerekter turar ucurlu:

1. Өлөң kezer çerlerdi vastrazьn tuzalanarь, vstra oblast icinde kolxoztordo aзыraldь silostop iş өtkyleri le, baza maşna la өлөң kezeine çer elbedip alar kereginde sastar kurgadьp, agaş tazьn arutar iş өtkyleri, ancadala naşional ajmaktarda.

Mart ajdьn 1-кь kyninen өтpej, kazь la ajmaktarda, kolxoztordo mal aзыralьn çetkil beleteer plan temdekter alar (өлөң kezer plan, silos salar, texniceskij kul'tura kerekterin тьндar plan, sastar kurgadar agaş taş arutaar plan, өлөң korneplod cacar, kandyj-la çy-zin aзыraldar çetkil tartar plan) turguzar.

Mal aзыral төzөлgөzin төzөp alarьna, ancadala kiceep, açaarar ajmaktar: Ulagan, Koş-Agaş, Oңьdaj, Kan-Oozь. 1934-35 çьldarda

Suj-la Kuraj çalandarında sas çerlerdi kurgadar ağaş taş arutaar, sugat cыgarar iş ötkylerin kerektep, bu ajmaktarda sas kurgadar, ağaştaş arutaar, plandardь vudylerin baştaar, bu kereke kolxoztor iclnde var volьp turgan kycti tuzalanar.

2. Partorganizatsijalardь, mal azraar hozjajstvolordь çer izin işteer hozjajstvogo көcyrip turar degen çastьra işterdi turguzala cь-пнса tyzep alar. Aş salar çerlerdi kazь la ajmaktarda kolxoztoro kul'turala kanajda solьgan onь көrөр, mal azьral kul'tura salaazьn көdyrer. 1934 çьlda mal azraar kolxoztoro, mal azьralьn cьl toozьna өskөrtip, solьp turarьn ötkyrer.

3. Mal azraarь çurt hozjajstvo izinde sranaj kyc vөlyk iş volьp turganь kereginde, mal azraar hozjarstvolьn izin mexanizatsija azьra көnilip albaganca, turguzьp volbos, onьn kereginde mašina senokosньj stantsijanьn izin kubultьp, onь traktorlu, atla tartar çer-seldy edip, ol çer izine baza turuzьp turgadьj edip nele kerekty mašina la çersep alar (saldalar, aş arutaar maşinalar, aş cacar mašina, tьrmuуş, aş sogor mašina aş kezer mašina onoң do өskөzl) baza ancadala mal izine kerekty maşinalar (tөңөzөk kezer çer tyzeder maşinalar, өlөң cavar maşinalar, tьrmuуştar, kurgatkьş-tar' kiever bazar, salam kezer, змьх odoor, silosko өlөң, salam kerter maşinalar, onoң do өskө).

4. Maldьn azьralьn çetkil veleter albaganьn temdekter, mун-dьj kerekter vudirer:

a) azьral vozop, tozoң volgodьj volzo, mal azraarьna өlөңnөn straxovoj kacandь syrilvej cacьvas fond vөlyp salar;

b) mal kyder çerlerdi cьndьk cike tuzalanarь kereginde işter ötkyrip, ondo taskak kazagandar, mal turar çerlerde taskak çazaarь, çaş maldь voos beeni, işteer attь, çañь төгөгөн velerdi takьp azьrap turarьna azьral veleter, onь tartьp alar;

v) maldь cьndьk cike azьrap mal azьralьn severler, koryp alarь. voos velerge, çañь төгөгөн velerdi, çaş maldь takьp azьraarьna, çaskь işke turar attardь azraarьna aңlyu fond azьral төzөөр, maldь aяlyu baştu azьraar vazьlk төzөp, ol azьraldь severler, azraarьnьn karuuna turar kizi cыgarar.

V. MALDЫŇ TOVAR ÇANЫN KӨDIRER ZADACA.

Mal azraar iştin bir tutaktu çeri maldьn сод volorь; bir kanca artьp turganь volьp çat: maldьn kijninen cypip turganь ujan, azьrap turarьn ujan төzөp алган, maldьn produktazь-la tovar çañь çavьs. Konferentsija västia partorganizatsijalardьn, komsomoldьn sovet kolhoz organdarьn, maldьn produktazьn, tovarьn көdyrer işti тьпнсьn деп ачаартьp турь.

Onьn kereginde.

1. Partorganizatsijalardьn izin tazьlnaң өгө өskөrtip, k mmunistar ko hozcьlar-la kozo vojьnьn kynnen kyngе işteer prakticeskij izinde ujdьn sydin көptөdөri, kolxoztoro, fermada maldь cьndьk cike azьraarь la baza onьn kijninen cypirin төzөp alarь, çakьş uktu maldardьn vozularьnьn toozьn alьp, onьn kijninen cypiri, aru cek tudarь, azraarьn sranaj başka aңlyu edip turguzьp alar ucurlu.

ESK(а) Partija Svkomь vjurozьna vu сьgargan сөрти vudireri aajьncа чәrt kerekter temdekter alьzn dep сәkьlta berer.

3. 1934 сьldьn turkunьna kazь la 2-3 fermalьn ortozьnda zootexnik spetsialis var volьzn dep turguzьr alar. Vu kereke ulaj zootexnikumьnьn izin өskөrtip, ol kьska өjdiң turkunьna төrөл alьvabьnьn voььnaң tьn tazьkan spetsialis ulus verip turьzn alar.

Оо ulaj Sovet соjuzтьn ortodo сәан yredyуly шkoldorьna ulustar ijerin көртөдip тьңdar, чәrt хozjajstvonьn ortodo сәан шkoldorьna канса kerek volьr турганьna кадрлар сәдишпей турганьн kereke vodop, 1934 сьlda чәrt хozjajstvonьn сәан yredyуly шkoldorьna beleteer kurstar асьr, оо 25-30 kizideң yuredip turar, оо kolhoz izin vaшkarьr турган активtardaң-la vaza sovpartшkoldo турgandardaң сьgагьr alar, ol kurstь yurenip vozoјlo mal kereginiң сәан yredyуly шkoldorьna ijgedij edip turguzьr alar.

4. Sovhoztor-lo kolhoztorдьn vaшkaru izinde турган кадрлардьn beleteer 6 аjдьn kursьn өskөrtip, 2 сьldьn чәrt хozjajstvo шkolь edip kuvultьr, оньn альна natsional kolhoztorго тьn yurengen кадрлар beleteer zadaca турguzar (kolhozтьn predsedatelderi, fermalardьn vaшсыларьn). Kolhoztorдьn cot izine turar işciler beleterine аңьlu kurs төzөөr.

5. Kolhoz maldьn texnikazьn kolgo tudarь kernginde janvar аjдьn icinde vastra sovhoztorдо, kolhoztorдо, fermalarda mal azraar kerektiң сәан texnikazьn kolgo аларьнн kрузokторьn төzөөr vu kerekti mal iziniң prakticeskij сәkьltazьna kolboozьndu edip alar.

Texniceskij minimum турgussьn, онь kazь-la kommunistar, чәrt хozjajstvodoгь işciler kьjalta сogьna kьska өjdiң turkunьna yurenip alьzn dep, овкомньn vjurozьna сәkьlta berer.

VII. MALDЫN OORULARЬ-LA ÇENZIERI

Var volьr турган maldьn сугьш оорularь (сар, оспа, sibir-jazva, кандьjla сьzin maldardьn кьрсәң оорularь) сьl тоozьna socialis maldьn өзүмne syrekeј сәан сьгьm edip турь. 1934 сьlda vastra oblas icinde maldьn сугьш оорularьn cek сogoltьr аларьna zadaca турguzar, оньн kereginde vastra maldardь шндep көrip, көrөr, mal kyder vaza аjьl сьugьnda сerlerdi arutaar, өлгөн maldьn сөөгin salar сerlerdi аajьlu vaшu edip. аncadala maldьn оорularь var сerlerde malga оспо salарьn өtkyрer. Bir сәньnaң kolhozсылar ortozьnda аncadala ең ozo kolhoz активtarьn mal emcizizi сәньnaң la vaza texniceskij yredyуyni vilbezin сok edip аларьna işter өtkyрer.

BSK(а) Partija Ovkomь vjurozьna mundьj suraktar көrzin dep сәkьlta berer: vastra oblas icinde mal emdeer iştin аajьn, mal emdeer ucpezdenijelerdi elvederin, mal emdeer ааң stroitelstvodor etireri: laboratorija, dezokamer, maldь сугьs оорudaң korulaar punktar, оноң do өskө. Оjrot-Tura gorodьnda vetsanprom төzөөr kerekti сьldьгьr, vastra oblas icinde mal emdeer kerekti сьндьk cike турguzьr, аncadala sovhoztor do kolhoztorдо vaza kolhozтьn tovar fermalarьnda турguzьr alьzn.

VIII. SOVHOZTOR

Mal azraar kereginde turguskan zadacany vydyrip ony tnydar kereginde, maldy azbygy aajynca tudaryn çogoltyr alar kereginde syrekej çaan karuuna turar kerek, mal azraar sovhoztordyñ aldında turup çat, olor sotsialist çolynca mal azraar işti eškertip alarynyñ cındyk cike çoly volyp çat. Oblas icinde sovhoztory tezelep, baştanar izin eđur aldy, emdigi keler çylda çaan elbek sotsialis mal azraaryn çozcktu izin kergyzip tur. Sovhoztordyñ hozjajstvo lo politiceskij çapnyñ tnydar kereginde tezelgen politodelder syrekej çaan ucurlu boldy. Sovhoztorgo kol salaa çetirerin syrekej tnydyr, politodelderge tam vazyna volyş çetirip, ony azra kyska eđin turkynna sovhoztordyñ ozocy çerge cyyarar alarynda, maldyñ yurin kopteđip alarynda, çaan vyduly elbek mal azraaryna, kanajda tezeerine çozoktu izin kergyzer ucurlu.

Sovhoztordyñ prakticeskij izinde, ancadala kiceep, mundyñ suraktarga açaarar ucurlu: subajga mal artyp turary-la çenizeri, çaş maldar-la baza çaan maldardyñ ölymin çogoltory, maldyñ kijninen çyureri-le. ony cındyk cike azraar kerekli tezer alar, sovhoztordo maldyñ tovar çapnyñ ködyeri.

Politodelderdi'e APK-dy, işteer kycti sovhoztordo vektor, işmekci kadrlardyñ tereñ albatydan çuur, olorgo vojlor aldynañ tuzalanar ujlu, ook maldu, çadar turau, baza vojlor aldynañ tuzalanar ogorod salar çer velyp volyştap çetirerine açaartyp tur.

BSK(в) Partija Ovkomyñ vjurozyna, ađ tudar hozjajstvolordyñ tezeer kerekli cındyk cike turguzyp, ađ tudar sovhoztordyñ klass eştylerden karşulanaacy elementerden arutap, başkaruu kadrlaryn tnytyşyn, kolhozçylardan çađ kadrlar veleteer kerekli turguzyp alzyn der çakylta berer.

Ađ azraar sovhoztordyñ tnydyr, onyñ tovar çapnyñ ködyrip, ađ tudar kerekli sovhoztordo, ancadala aңcylardyñ artelin-de elbedip, bu kereke aңc kolhozçylardyñ çozoktu izin tuzalanzyn.

IX. KOLHOZTOR-LO KOLHOZ TOVAR FERMAPARNA KOL SALAA ÇETIRERI

Konferentsija, kolhoz özyminin artel vydyminde çaan tovar verip turgan. mal azraarynda elber, könygip kalgan keber-kolhoztordyñ tovar fermalaryna organizatsiono-lo hozjajstvo çapnyñ tnydarlyna volşevik tevyuly işter ötkyrzin der neker tur.

Fermalar mal özyminin planyn vydyrer kereginde turguzylgan kerekterdi vydrerin (maldy 100 protsentke çaptary, subajga mal artyp turaryn, ölyp turaryn, çogoltyr, çyly kazaganga turguzyp alaryn, işteer kycti cındyk cike turguzyp alar, sotsialis mörejlö meringendy işti tnydar, ferma malynyñ produksijazynla tovar çapnyñ ködyeri) kereginde işti turguzyp alzyn.

Konferentsija, kazyla APK-n jacejkalardan fermalara kynnen kunge kol salaa çetirzin, kolhoz ferma, çurt sovet, ajmak icinde maldyñ kanajda özyr turganynyñ cike toozyn alaryn turguzyp alzyn maldy yrep, korodyp turary la kuyyn kajraly çok tartyşsyn, ferma

malda сьгьмга чаңьсла-ла gosudarstvo molçuzьn vudyrip, mal öskyrerine çөptөгөн plandь vudyrze сьгьмга сьгарьp turьzn деп ne кер турь.

BSK(в)Р Овкомьна çакьлта верер, BSK(в)Р крајкомньң тургускан нормазьнаң өдур турган малду фермаларда ваşка, ваşка edip бөлүүр surакть көрзин, фермаларда мал izine турар brigada 30-45 kiziden өтрөј тургадьј edip, тургузьp алзып, мал izinde тургандардьң iş vudyrer нормазьн катар көрөлө. мал izinde турган pastuxtardьң, uј saacьлардьң trud kyniniң baazь кандьјda volzo, vijik volьzn деп тургузьp алзып.

Çurt хозжайствоньң artelin le baza onьң tovar фермазьн тыңдыр, ol kolhoz özyminiң çaan кеberі volьp тургань aazьnca, ozocьl volгон rajondordo kolhoz özymiң кеberiң, артыр калган rajondordo tender, onьң казы-ла ajmaktardьң, өзөктердиң aazьn vilbeј кө cyrip турарь-ла тартыьp турар.

Bastra oblas icinde natsional kolhozтордьң aazьn vodop (as izin tort iştebeј, emeze iştezede, çe çetkil emes, kolhozсьлардь attu edip alar керекti vodop, olordьң хозжайstvoзьньң çadyн cyrymi-le ancadala аң andaар vudyly volьp тургань водop) çurt хозайtelдиң ustavyн, мундьј өскөрти eder: „Көcip çadar-ла çарьм көcişty мал azraар kolhozтордьң kolhozсьларь војлорь алдынаң тuzalanар 1-2 attu, 2-4 uјlu, kancada kirezi volzo, ook малду (koј, ecki, cocko, takaa) volьzn деп prava верер.

Partijньј, sovet, baza çer-le kolhoz organdarьн kezедip salар, kolhozсьлардьң војлорь алдынаң тuzalanар малын көптөдөi kolhoz малын тыңьткань азьра, kolhozсьлардь мalla (koј-ла, vozu-ла, kulun-ла, uј-ла) kolhoz tovar фермаларьньң, бирiktirgen малдьң соң volorь керегинде çozoktu izin көrgyзip, vudyrgeni usьп малдың kijninen cyrei-le, onь kiceep азьragань, kolhoz малын öskyreri usьп, ең артык турушкань usьп, сьј verip турарь азьра volor ucurlu.

BSK (в) Partija овкомьна кандьј kolhozторго ustavy өскөртөр, onьң тоozьн альp, бу сьгарган çөpti prakticeskij канайда өtkyрer çольн темдектер алзып деп, çакьлта верер.

Oblastьң 45 protsent албатыь kolhozторго бирiklegenin көрүp, çurtxozartel-le koştoј proizyodstvogo бирikken кеberler (Toz, Toz, аңсьлардьң arteldei onоң dö өскө) elbek volor ucurlu деп, konfidentsija водop çat. Ol çon албатынь kolhoz özymine бирiktirerин vele-ter, syrekeј çaan iş өtkyrip çat, oo ulaj çurt хозжайствоньң bir хө-zek çaan izin бирiktirip алганьн көргөти le kolhoz proizvodstvo iziniң тuzaluun алдынаң çatкандарга көrgyзip турь.

Konfidentsija bastra oblas icinde tal ortogo araj çetpes, алдынаң çatкандардьң мал azraар керегин kereke vodovoј турганьн тем-дектер турь. Kontraktovat edip турар ep symedeң emei etti, sytti kьjalta çoğьna çetirerine көcip алгань, baza et çetirer plandь өскө-дө çyzindy et-le vudyrer prava vergeni (cocko lo, krolik-le, takaa-ла onоңдо өскө) алдынаң çatкандар хозжайstvoзьнда мал yyгiң öskyrer arгань verip турь. Алдынаң çatкандарь undьp, olordьң ortozьнда iş өtkyрbeј тургань, sotsialis çazalyна syrekeј çaan arşamьk edip турь. Kol-kyci-le алдынаң çatкандардь мунань зьь ertengi kolhozci edip көрүp турарга керек, olordь kolhozko tartar керегинде kynneң kyn-

ge iş ötkyrip, partijnyj sovet organdary sovhoztordo, kolhoztordo, kolhoz tovar fermalarda mal öskyrer plandy, vudylerine koştoj aldyna çatkandar baza at, ul, koj, ecki, cocko, krollk, takaa öskyrir turzyn dep turguzyp alarga kerek, bu kerektiñ aajynca olorgo kancala kerek volş çetirzin (mal carıgarıña, uktu ajgyr, vuka, kuca bereri, oñ çeder çer bereri onıñ do öskö).

PARTIJO-MASSOVOJ İŞTI ÖSKÖRTÖRI

Mal azraar kerekti tıñdarı kereginde çaan uzyk var volş, oo ulaj partijanıñ turguskan çaan zadacazyñ aajynca partorganizatsijalardıñ izin turguza-la öskertip partijno-massovıj iştiñ tes nur izin fermaga, brigadaga kécirip alar, kazı-la kommunistar, komsomoldor kolhoz malıñ tıñdarı kereginde syñ la vaşcyar volzyn dep turguzyp alarga kerek.

Partijnyj komsomol kycti cikelep turguzyp, kolhoztordo iştep turgan kommunistar komsomoldordıñ 70 protsentıñ çavys emezi, proizvodstvo izine turar edip turguzyp alarga kerek (fermada brigadada, çylu kazaanda onıñ do öskö) BSK (B) P ovkomıña politprosvet ucresdenijelerdiñ izin öskertip, olor vojnyñ izin kolhoztıñ proizvodstvozında iştep turar, ol işti kolhoz aldında turgan xozjajstveno prakticeskij zadacany vudirerine kolhozıñdu edip turgusyn. Kazı-la brigadalarda, fermada stene gazedı var volzyn, mal azraar kerekti bicigen natsional uline bicikter cygarar işti, kolhoztorgo orıñ tıdy bicikter tarkadarıñ könyktirzin dep çakylta berer.

Partijnyj organizatsijalardı sovettiñ çer kereginiñ-le kolhoz organdarıñ izin, mal azraar kereke açaruudy tıñdarı turarına, bu kereke kolhoz albatzyñ aktivlerin tartyp alarına, sotsialist merojle mergendy işti tıñdarına, mal azraar kerekti tıñdarı kereginde, zadacany volşevik tevyyle vudylerine olordıñ izin kuvultyp, konferentsija açartyp turı.

Инд. № 1215

Ц. 1935.

Акт № 104

Вкладн. л. —

Ответредактор И. Аргоков

Техредактор А. Шабураков

Сдано в набор 9/III-1935 г. Подписано к печати 17/III-1935 г.

Формат 62+94. Тираж 2000. Бум. л.—3,5.

Печати. 7. Учет. звт. л.—6,5. Знак в бум. листе—69,400

Инд. Эк 2-б. Наряд 250.

Облито № 1218.

г. Оброт-Тура, типография им. Клары Цеткин,

Ваазь 40 акса
Цена 40 коп.

Ш 740.1

Ойрот.
3-402

Важнейшие постановления
партии и правительства о
развитии животноводства
на ойротском языке

Переводчики: Стросв П., Аргоков В., Шабуров А.